FELLINI
AMARCORD

Karacan
YAYINLARI

Fellini
AMARCORD

KARACAN YAYINLARI A.Ş.
Dizi Dışı

Yayın hakkı : Rizzoli Editore / Opera Mundi
Türkiye'de yayın hakkı : Karacan Yayınları

Dizgi - Baskı : Özkaya Matbaacılık, 1976

FEDERICO FELLINI

AMARCORD

Türkçesi : EGEMEN BERKÖZ

Karacan
YAYINLARI

ANIMSIYORUM

Biliyorum, biliyorum, biliyorum,
Elli yaşında bir adamın
Elleri temizdir hep
Ve ben günde iki üç kez yıkarım ellerimi,

Ama yalnız ellerimi kirli görünce
Anımsıyorum
Çocuk olduğum günleri.

BİRİNCİ BÖLÜM

MARTLA GELİR «pamukçuklar». Nereden? Kimse bilmez. Havada uçuşan, küçücük tüyler, pamuk parçacıklarıdır bunlar, ağırlıkları yoktur sanki. Yükselip alçalarak uçuşan saydam kürelere de benzetebilirsiniz. Kendilerine özgü bir yaşamları, bir içgüdüleri varmışçasına dans ederler havada. Çevre mahallelerin iğri büğrü evleri üzerinden geçerek kasabaya ulaşır, bostanlarda bir soluk alır, kadınların ince elbiselerini havalandırmak için çoktaaan ağaç dallarına astıkları avlularda sürdürürler danslarını.

Sonra yeniden yola koyulurlar. İstasyondadırlar şimdi. İşte ölü peronların üzerine çökmüş kımıltısız havada uçuşuyorlar. İşte, kasabanın damlarının üzerindeler. İşte, sokakların, ana caddenin boşluklarına iniyor, açık pencerelerin önünde salınıyorlar.

Okula giden birkaç öğrenci bu gizemli, küçük topçukları yakalamak için sıçrar, sevinçle bağrışırlar: **«le maninos,** ilkyaz pamukçukları».

Yaşlı bir adam, şapkasını havada kelebek kepçesi gibi savurarak, birkaçını içinde hapsetmeye çalışır.

Denize ulaşmıştır artık «pamukçuk» bulutu. Henüz açılmamış olan Grand Hotel'in sayısız penceresini sarar; kıyıda, siyah bir sepetli motosikletin yanında kamp kurmuş, coşkuyla, gırtlaktan çığlıklar atarak, fok gibi dalıp çıkan bir Alman turist topluluğunun üzerinden uçar; dalgakırana varır. Uzun, ak saçları geniş siperlikli şapkasından taşan, pantolon paçaları bilekte maşayla sıkılmış, altmışının üzerinde, seçkin görünüşlü bir adam vardır dalgakıranın üstünde. Kasabada ona herkes «Avukat» der.

Bir eliyle, gerekli bütün donanımı tamam olan yeni bisikletini tutmakta, ötekini öne uzatmış, bir «pamukçuğun» gelip avcuna konmasını beklemektedir. Gerçekten, beyaz topçukların biri yavaş yavaş uçarak Avukat'ın avcuna iner. Avukat, hoşnut, elini kapar.

İKİNCİ BÖLÜM

İLKYAZIN GELİŞİNİ kutlamak için şenlik ateşleri yakılması bir gelenektir çevrede. Her köy, her ev odun yığınları hazırlar. Yakılabilecek her şey toplanır: eski çadır bezleri, yemiş sandıkları, kırık dökük eşyalar, yağa batmış iş tulumları, kalaslar, samanı dökülmüş iskemleler. Sonunda, 19 mart gecesi gelip çatar: göğün önünde ancak seçilen karanlık dağ kütlesinde önce bir ışık; küçük, kırmızımsı bir pırıltı belirir. Sonra bir başkası, sonra bir başkası daha. Sonra birden çoğalır ateşler, hafiften göğe yansır ışıkları.

İşte bu şenlik ateşlerinden birinin yakından görünüşü : Bir çiftlik evinin harman yeri, ortada bir odun yığını. Alevler, çevresinde toplanmış seyreden birkaç çocukla yaşlı bir köylünün yüzlerini boyayan kırmızı diller gibidir.

Irmak üzerindeki bir köprünün ortasında başka bir ateş. Korkuluklara oturmuş, gülüşen insanlar.

Kasabada, Piazza delle Erbe'nin ortasında da bir odun yığını vardır. Evlerin damlarına kadar yükselen. Üstelik hâlâ odunla beslenmekte. Yığının üstünde Giudizio var. Hemen bütün kasabalarda benzerleri görülen, en olmadık zamanlarda, en parlak gerçekleri söyleyiveren, zekâca biraz geri kalmışlardan biridir Giudizio. Yığının bir yanına dayalı merdivene tırmanmış olan bir delikanlının uzattığı odunları yerleştiriyor şimdi. Başka delikanlılar tırmık ve sopalarla odun dağının temelini sağlamlaştırıyorlar. Çevre seyredenlerle dolu. Caddeden, sokaklardan da aralıksız gelenler var üstelik. Tam tekmil gelmiş aileler geniş alanda coşkulu bir bekleyiş içinde dolaşıp duruyorlar. Üç delikanlı koca bir böğürtlen çalısını hızla sürükleyerek açılıp yol veren seyircilerin arasından geçiyor.

On beş yaşlarında bir çocuk olan Bobo'nun başının üzerinde bacağı kırık bir iskemle getirdiği görülüyor. Tam odun yığınının çevresine toplanmış meraklıların arasından geçecekken bir el kulağına yapışıyor. Babasıdır bu, iri yarı, toplu bir adam olan ve oğluna çok benzeyen babası.

— Nereye gidiyorsun katil herif? Çabuk eve götür onu.

— Ama baba biz hiç bir şey getirmedik! Üstelik kırık bu.

Bay Amedeo, Bobo'nun babasını herkes böyle çağırır, yanındaki karısına dönüyor. Soylu bir ağırbaşlılığın yumuşattığı, kaba hatlı, kocasıyla aynı yaşlarda bir kadındır bu.

— Miranda, söyler misin kimin dölü bu it oğlu it?

Kadın kocasına burada tartışmanın gereği yok anlamına bir işaret yapıyor. Bunun üzerine, Amedeo, oğluna dönüp doğru eve gitmesini söylüyor:

— Yediririm onu sana! Çabuk eve götür!

Bobo, kuyruğuna teneke bağlanmış bir köpek gibi cıyaklayarak uzaklaşıyor.

Gradisca ile iki kızkardeşi kemer altına geliyor, bir sütunun yanında ayakta duruyorlar. Gradisca içlerinde en güzeli. Kemer altının en dibinde duvara yaslanmış duran Volpina, kedilerinki gibi apak, fosforlu gözlerini ona dikmiş, yırtıcı kaplan dişiliğiyle parçalayacak nerdeyse. Uzakta, herkesten ayrı, tuzak kurmuşa benziyor. Biraz sonra, Gradisca'nın varlığından rahatsız olmuş gibi, kısa pamuklu entarisiyle dayandığı duvardan ayrılıp uzaklaşıyor. Kapalı dükkânların kepenklerine âdeta sürünerek ilerliyor, sonra birden sola sapıp kaçamak, gizli bakışlarla çevresini tarayarak alandan geçiyor. Gidip başka bir tenha, karanlık köşede duruyor.

Caddeden, gerekli bütün donanımı tamam olan yeni bisikletini eliyle iterek Olivo Olivetti, öbür adıyla Avukat geliyor. Daha önce dalgakıranın üstünde gördüğümüz adamdır bu. Yığının çevresini sarmış büyük seyirci çemberinin gerisinde duruyor.

Bobo, çevresinde bazı arkadaşları, alanın kaldırımına oturmuş, bir taşla sarı potas tabletlerini eziyor. Sonra, bir cıvatanın pulunu gevşetiyor, potas tozunu cıvatanın başının iç kısmına yerleştiriyor, pulu yeniden sıkıştırıyor.

Bu sırada tütünden çatlaklaşmış bir ses yakma vaktinin geldiğini haykırıyor. Bir başkası, kemer altından, elinde yanan bir bez parçası, koşarak gelip yığının gözden uzak bir noktasına fırlatıyor. Samanlar ateş alıyor. Halk alevi göstererek sevinçle bağrışıyor.

Alevler yükseliyor. Uzun boylu, gürbüz, otuz yaşlarında bir genç yığına yaklaşıyor, merdiveni alıp sırıtarak kaçıyor. Bobo'nun takma adı «Pataca» olan dayısıdır bu. Yanmaya başlayan odun yığınının tepesindeki Giudizio inemiyor, biraz halkı güldürmek için, biraz da gerçekten korktuğu için bağırmaya başlıyor. Kalabalığın büyük kısmı gülerek alkışlıyor. Alevler gittikçe yükseliyor. Gençlerden biri elindeki uzun sopayı yığma dayayıp Giudizio'ya buna tutunarak inmesini işaret ediyor.

Giudizio dikenli çalılara gömülerek yığının bir yanından öbür yanına atılıyor. Sopaya tutunmak için bacaklarını sallandırmaya çalışıyor, ama bunu da beceremeyerek, yığının odun uçlarının en çok ve en sivri olduğu yanından aşağı kayıp alevlerin üstüne düşüyor. Hemen kalkıp bir yandan söverek, bir yandan elbisesine sıçramış olan ateşi söndürmeye uğraşarak uzaklaşıyor.

Alanı dolduran halk, yığını saran çemberi genişletmek için acele etmektedir şimdi. Volpina hep ayrı, uzakta duruyor. Genç bir kadın dönüp hemen arkasındaki delikanlılara öfkeyle bakıyor. Birinin kalçasını elledığı belli.

Alevlerin kızıllığı yüzlere vuruyor. Aydınlanan

teras ve pencerelerin insan dolu olduğunu ancak şimdi görebiliyoruz. Pencerelerin birinde Ortaokul Müdürü «Zeus» ile kendinden bir adım ilerdeki iri göğsüyle matematik öğretmeni Bayan Leonardis var. Yanık kokan hava evlere çarpıyor, yükseliyor, damların üzerindeki geceyi ısıtıyor.

Bobo potaslı cıvatayı fırlatıyor. Patlama üzerine Gradisca ile kız kardeşleri korkuyla dönüyorlar.

Pencerelerin birinden, Kasaba Komutanı, kızıl, dumanlı göğe tabancasıyla üç el ateş ediyor. Bir delikanlı en ön sıradaki bir kızı itiyor. Alevlerin dibine kadar koşar adım giden kız söverek yerine dönüyor.

Bay Amedeo, karısı ve Bobo'nun en küçük kardeşi bir arada seyrediyorlar şenlik ateşini. Oğlan annesinin elinden kurtulmak için çırpınıyor. Sonunda deli gibi haykırıyor kadın:

— Önümüzdeki yıl yatağa bağlayacağım seni. Ne oluyor sana? Neron musun, nesin?

Bir delikanlı elindeki tırmıkla yanan odunları karıştırınca göğe bir kıvılcım bulutu yükseliyor. Pencere ve teraslardan bakanlar geri çekiliyorlar. Müdür Zeus kıllarının arasına giren bir kıvılcımı söndürmek için uzun, dalgalı sakalını silkeliyor.

Gradisca iki kız kardeşini siper alıp çorabını çekiyor. Alanın ortasındaki büyük bir patlama, herkesin alevleri seyretmeyi bir an için bırakıp başını o yana çevirmesine sebep oluyor. Fişeğin oluşturduğu duman bulutu kaldırımın üzerinden yayılarak alanı sise boğuyor.

Kasabanın tek şenlik ateşi bu değildir. Dış mahallelerde de, çok daha küçük olsa da, sayısız ateş yanmaktadır.

Los Servos kilisesinin önündeki küçük alanda, Don Balosa dinsel bir kendinden geçiş içinde, sunakta yanan küçük ateşi seyrediyor. Ateşten sıçrayan alevli bir odun parçasını ayağıyla itiyor.

Basit halkın oturduğu birkaç evin ortasındaki avluda, yedi sekiz yaşlarında çocuklar küçük bir ateşin çevresinde dönmektedir. Birden durup ateşe işiyorlar. Ateş cızırdıyor.

Limanda, saman ve paçavrayla doldurulmuş bir şişe, suyun karanlığında bir büyülü ateş gibi yüzmektedir. Rıhtıma bağlı kayıkları dolduran denizcilerle aileleri fenere doğru uzaklaşan şişeyi gözleriyle izliyorlar. Bir eliyle tuttuğu bisikletiyle Olivo Olivetti öbür adıyla Avukat da orada, rıhtımın üzerinde hazırdır. Gittikçe hırçınlaşan denizin dalgalarıyla yavaş yavaş açığa sürüklenip son parıltısı da kaybolana kadar şişeyi saran alevlerden ayrılmıyor gözleri ve düşünceleri.

Ama biz Piazza delle Erbe'ye dönelim. Büyük ateş küçük bir kor yığını haline gelmiştir artık. Herkes bu yığının üzerinden atlamaya hazırlanan Pataca'nın çevresindedir. Pataca, alanın merkezinden yığına kadar uzanan bir meraklı koridorunun en dibinde. Sonunda koşmaya başlayan ve hâlâ yer yer alevler yükselen yığının üzerinden atlıyor. Herkes alkışlarken Bay Amedeo, karısına, dişlerinin arasından homurdanıyor:

— Kardeşin gerçekten tam bir «pataca».

Başka bir delikanlı koşup atlıyor.

Bir başkası yığına doğru koşuyor ama sonra üzerinden atlamaya cesaret edemeyerek yanından dolaşıyor. Seyircilerin ıslık ve yuhaları izliyor bu hareketini.

Üç delikanlı **Volpina'yı** yakalıyor, ikisi kollarından biri ayaklarından tutarak ateşe doğru götürüyorlar. Kız yılan gibi kıvranıyor. Ateşin yanına gelince atar gibi yapıyorlar. Kız bağırmadan dişlerini gıcırdatarak ellerinden kurtulmaya çalışıyor. Sonunda başararak kendisini yere bırakmalarını sağlıyor. Bu arada ayakkabılarının tekini kaybetmiştir. Kurtardığı bir eliyle kendisini tutanları tırmalamaya başlayınca bırakıyorlar. Ayakkabısını bulamadığı için topallayarak uzaklaşıyor.

Biri atlarken ateşe düşüyor, kalkıyor ve arkasında ateşten bir iz bırakarak halkın arasından uzaklaşıyor. Gradisca gülerek saçlarını düzeltiyor.

Sonunda Bobo da atlıyor ve babasının kafasına indirdiği bir yumruk yağmuruyla karşılaşıyor. Adam eve doğru sürüklüyor Bobo'yu. Annesi ile küçük oğlu arkadan onları izliyorlar.

Tam bu anda herkesin dikkati caddeden gelen motosiklet gürültüsüne çekiliyor. Yağ içindeki motosikletinin üzerinde Scurèza di Corpolò beliriyor. Cehennemî bir uğultuyla gelip alanın ortasında duruyor. Başında siperliği arkaya çevrilmiş bir kasket vardır. Halk kemerlerin altına, duvar diplerine çekiliyor.

Scurèza gösterisine başlıyor. Önce ateşin çevresinde dolaşıyor, sonra gürültüyle alanın dibine doğru atılıyor. Geri dönüp son hızla şenlik ateşinin ka-

lıntıları üzerinden geçiyor. Henüz sönmemiş dal parçalarını peşinden sürükleyip bir kıvılcım ve kül bulutu kaldırarak. Halk neşeyle bağrışıyor. Scurèza di Corpolò, bunun üzerine, korları alana saçarak ateşin üzerinden bir daha geçiyor. Bazıları durdurmak için önüne çıkıyor ama o, ya motosikletini hızlandırarak ya da arka tekerleğinin gıcırdamasına sebep olan frenlerle dönerek bunları dağıtıyor. Sonra, tenha bir köşede durarak, memnun ve eğlenmiş, çevresine bakınıyor.

Ve yeniden hareket edip korların üzerinden bir daha geçiyor.

Halkın çoğu dağılmaktadır artık. Hava seslenişlerle doludur. Teraslardaki seyirciler de içeri çekilmektedirler. Birkaç pencere kapanıyor. Scurèza di Corpolò da, dağılan halkın arasında motosikletiyle zikzaklar çizerek yavaş yavaş uzaklaşıyor.

Gece ilerlemiştir.

Alan bomboştur. Kâğıt ve kül içinde, pis. Volpina'nm ayakkabısı da görülür. Yaşlı bir kadın kürekle bir bidonu doldurmaktadır. Alanın, bir süre önce şenlik ateşinin yandığı yerinde bir leke oluşturan büyük, koyu renk yığından kül alıyor. Caddeden, bisikletini eliyle iterek, Avukat geliyor. Yatmaya giden son insan odur. Alanın ortasına gelince durup bir an düşündükten sonra, hafif ama güvenli ve inandırıcı bir sesle, biraz da bir sır verircesine konuşuyor:

— Bu kasabanın doğuşu, zamanın karanlığında kaybolur. Belediye Müzesi'nde tarih öncesinden kalma taş çağı aletleri var. Sonra, ben kendim de, Conti di Cacarabos mağaralarında çok eski mezarlar bul-

dum. Bununla birlikte, ilk kesin tarih Romalıların buraya geldiği İ.Ö. 268 olup Emilia yolundan ilerleyerek...

Birden alanda bir ses yankılanır :

— Avukat !

Avukat konuşmasını kesip başını sesin geldiğini tahmin ettiği yana çevirir. Şiddetli, zincirlerinden boşanmış bir (1) —prrrrrrttt!— patlar. Avukat bunu pek önemsemez, hatta bu sesten konuşmak için bir konu bile çıkarır :

— İşte bu da halkımızın alaycı yapısının bir örneği; Damarlarında Roma ve Kelt kanları akan, taşkın, bağlı, cömert, inatçı bir karakteri olan halkımızın. Birçok büyük deha, Dante'den Ortegas'a, D'Annunzio'ya kadar, şiirini yazmıştır bu toprağın, sayısız evlâdı sonsuzlukla onurlandırmıştır sanatı, bilimi, politikayı, dini...

Yeni bir —prrrrrrttt— ile sözü kesilir. Avukat açıkça alınmıştır bu sefer. Boş kemer altlarına dönüp saklanan, gizemli can sıkıcıya yüksek sesle bağırır :

— Kimsin sen? Hem şakacılık taslıyor, hem de kendini göstermeye cesaret edemiyorsun.

Şapkasını çıkarıp, başı açık, ıssız alanı uzun uzun gözden geçirir.

— Ortaya çık. Kışkırtmalarını yüz yüze kabul etmeye hazırım.

Avukatın onurlu bir bekleyiş içinde gözlerini diktiği alan yine bomboş kalır. Hiç bir karşılık yok-

---

(1) Alay etmek için ağızla çıkarılan, İtalyanlara özgü bir ses.

tur. Bunun üzerine dönüp bisikletini eliyle iterek alanın dibine doğru yürümeye başlar. Arkasından «prrrrrrttt»lar adımlarını izlemektedir. Avukat dönmeden geriye doğru koluyla bir işaret yapar: insanları arkadan vurmak kolaydır gibisine.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORTAOKUL dördüncü sınıf öğrencileri, hatıra fotoğrafı çektirmek için, okulun ortaçağdan kalma avlusunun bir köşesinde dizilmişlerdir. Avluya bakan bütün pencereler başka sınıfların kız erkek öğrencileriyle dolu: hepsi merakla seyrediyorlar. Fotoğrafçının belli bir düzene sokmaya çalıştığı grupta on beş kadar çocuk var.

Okul müdürü, uzun, kızıl sakallı Zeus öteki öğretmenlerle konuşuyor. Fotoğrafı çekilecek gruba katılmak için bekliyor onlar da.

Öğrencilerin biri, bir köylü çocuğu olan, iki yıllık Biriloun. Yaşça hepsinden büyük. Kızlar ondan biraz korkuyor. Şimdi yanındaki arkadaşına cebinden çıkardığı bir kara kurbağasını gösteriyor. Öğ-

rencilerin bir başkası uzun boylu, zayıf, iri kara gözlü, uzun saçlı Gandhi. Bir başkası şişman, yumuşak, şaşı Baghino. Bir başkası gömlek giyip kravat takmış olan Spiga.

İçlerinde en azgını, her zaman olduğu gibi, Bobo. Arkadaşlarını çimdikliyor, durmadan yer değiştiriyor, çömelip grupta boşluklar meydana getiriyor. Ama bütün bunlar, bir gösterişten, bir oyundan başka bir şey değil. Gerçekten, gözleri sık sık ikinci kat pencerelerinden birindeki bir kıza kayıyor. Bobo'nun marifetlerine bakıp gülen bu kız Nardini'dir.

Gözlükleri Harold Lloyd'unkilere benzeyen, zayıf bir adam olan fotoğrafçı, öğretmenleri, üç sıra halinde dizilmiş olan grubun iki yanında yer almaya çağırıyor şimdi.

Üst üste iki kazak giymiş, iri yarı bir adam olan fen öğretmeniyle matematik öğretmeni bayan Leonardis grubun solunda yer alıyorlar.

Müdür Zeus, din öğretmeni Don Balosa ve öğrencilerin ince sesinden dolayı Zurna adını taktıkları Yunanca öğretmeni ise grubun sağına geçiyorlar.

Tam fotoğrafçı «Kımıldamayın! Kımıldamayın sakın!» diye bağırarak deklanşöre basacağı sırada saralı gibi kendini yerlere atan Bobo grubu bozuyor. Bunun üzerine müdür Zeus, karışıyor işe, önce kafasına, beynini sarsan iki yumruk indiriyor, sonra da, öfkeli gözleriyle yerine çiviliyor Bobo'yu.

Çekilen fotoğraf da tam müdürün bu halini ya-

kalamış. Hazır ol durumunda çakılmış, gözleri ilerde Bobo ile Müdür'ün ona yırtıcı yan bakışını.

Fen dersi

Siyah bir kutuya açılmış delikten çıkan ışık ışını, camdan küçük bir altlık üzerine konmuş olan yuvarlak cismi aydınlatıp ekran üzerine oval gölgesini düşürüyor.

Fen dersi öğretmeni Bongiovanni'nin sesini duyuyor, arada bir de, söylediklerini vurgulamak için ışık alanına giren elini görüyoruz:

— Gördüğünüz gibi gölge cisme göre daha büyük. Bunun nedeni ışık kaynağından çıkan ışınların birbirinden uzaklaşması. Anlaşıldı mı? Pencereleri açın.

Düzensiz bir koşuşma. Bir pencereyi Bobo ile Biriloun açıyorlar. Öteki iki pencereyi de başkaları açıyor. Avluyu sürekli yarı gölgede bırakan yüksek evlerin duvarlarına bakıyor pencereler.

Sıralarda avluda gördüğümüz öğrenciler oturuyor. Ayrıca iki de kız: Biri ufak tefek, zayıf; tombulca, solgun olan ötekinde rahibe havası var.

Öğretmen, üzerinde çeşitli deney araçları, bir kulak modeli, bir puro ve ara sıra ısırdığı bir havuç bulunan kürsünün yanında ayakta durmaktadır. Çamurlu ayakkabılarından birini iskemleye dayayıp çözülen bağını bağlıyor.

Matematik dersi

Matematik öğretmeni karatahtaya iki dik üçgen çizmiştir.

— C' dik açısında birleşen kenarlara bakalım: C'A' eşittir CA ve C'B' eşittir CB.

Bir yandan harfleri, kara tahtaya, ince bluzunun sardığı iri göğüslerini sallayarak, çabuk çabuk yazar.

Öğrenciler, sıraların altındaki ayaklarını sürterek ilerlerler.

Biriloun içlerinde en heyecanlılarıdır. Sırayla birlikte sessizce, hepsinin önünde, öğretmene doğru sokulmaktadır.

Öğretmen hep o kesik kesik, sinirli hareketleriyle açıklayıp yazmayı sürdürürken iri göğsü de bütün ağırlığıyla titremektedir.

— Söylediğimiz gibi bir üçgende bir kenarın karesi öbür iki kenarın kareleri toplamına eşitse bu iki kenar arasındaki açı diktir. Buradan ABC üçgeniyle A'B'C' üçgeninin eşit oldukları ve C' açısı dik olduğundan C açısının da dik olduğu sonuçlarına varıyoruz.

Dönüyor ve bütün sıraların iyice yakınma sokulmuş olduklarını görüyor. Sınıfın ortasında yalnız iki kızın oturduğu sıra kalmıştır.

Tarih dersi

Tarih öğretmeni Bobo'ya soru sormaktadır. Sorularla karşılıklar bir yarışma programındaki gibi birbirini izliyor. Zayıf, yüzü biraz yorgun bir atı andıran bir adamdır öğretmen. Sigara içiyor. Sigarasından bir nefes çekiyor, sigarayı ağzından uzaklaştırıyor, sorusunu soruyor, sonra bir nefes daha. Alçak sesle, ilgisiz bir tavırla konuşmaktadır. O anda dikkatini verdiği tek şey sigarasının külünü düşürmemektir. Sigaranın uzun bir kül sütununa dönüşmesinden hoşlanır.

— Druso kimin oğludur?

— Tiberius'un.

— Tiberius devlet yönetiminden ayrılınca nereye çekilmişti?

— Capri'ye.

— Agrippina'nın öldürülüşü?

— 69.

Öğretmen önündeki kâğıda bir nokta koyunca bu işaretten endişelenen Bobo soruyor :

— 69'da öldürmediler mi?

Öğretmen, sigarasını ağzından, külünü düşürmemeye çalışarak yavaş yavaş uzaklaştırıp hafif bir sesle karşılık veriyor:

— Hayır. 59'da.

Bobo öfkeyle kürsüye bir yumruk atarak külün düşmesine sebep oluyor. Allak bullak olan öğretmen yüzünü elleriyle örterek sinirli, umutsuzlukla haykırıyor :

— Çocuğa dönüyorum senin karşında, çıldırıyorum.

İtalyanca dersi

Baghino bir sineğe bakmakta. Spiga bir elini kaşıyor. Biriloun organını çıkarmış hayran hayran seyrediyor, sonra bir kitap alıp sayfa ayracı gibi arasına koyuyor.

Kürsünün üzerine bir güneş ışını düşüyor. En dipteki pencereden gelmektedir. Pencerelerin önünü kapatan duvarların arasında geçecek bir delik bulmuş kendine nasılsa. Işında kaynaşan tozların arkasında öğretmenin, ışığın etkisiyle bozulmuş görünen yüzü. Nezleli sesi duyulurken ışındaki tozla-

rın arasında da ağzından saçılan tükrük damlacıkları görülüyor.

— Yumuşak saçlarını soluk soluğa kalmış göğsünde dağıttı... vb...

Ön sırada oturan öğrenciler şiir okuyan öğretmenin tükrüklerinden korunmak için yüzlerine mendil tutuyorlar.

Müdür

Müdür Zeus'un yüzü. Öfkeli bakışı... sıralarda oturan öğrencileri bir bir kontrol ediyor. Yüzüne değişmeyen bir tehdit anlatımı oturtmuş. Sürekli olarak «Avcumun içindesiniz», «düşündüğünüz her şeyi biliyorum» der gibi bir hali var.

Sonunda, öğrencilerin bütün dikkatlerini toplamalarını sağladıktan sonra, öfkeli bir sesle, hece hece konuşarak derse başlıyor :

— Al-bo-i-no ba-rı-şı im-za-la-dı ve...

Din dersi

Don Balosa konuşmakta, gözleri kapalı. Arada sırada serinlemek için elinde tuttuğu mendili sallıyor.

— İsa, Tanrı'yı Baba olarak sunuyor bize. O bütün insanların Baba'sıdır Ama İsa'nın Baba'sı olması çok özel bir biçimdedir. İsa «Babamız» diye yakarmaz hepimiz gibi, «Babam» der O'na...

Öğrenciler dalmış, hiç biri oralarda değil. Başka şeyler düşünüyorlar.

Kimi esniyor, kimi başını sıraya dayamış. Don Balosa'nın ağzından çıkan kelimeler boşuna dalgalanıyor havada :

— O Tanrı'nın Oğlu'dur. İsa Baba'sının gücüne sahiptir...

Biriloun kızlardan birinin kalçasını ellemeye çalışıyor. Baghino ile Spiga ayaklarının ucuna basarak sınıftan çıkıyor. Don Balosa ise sözlerinin sonuna yaklaşmaktadır:

— Sonra bir de Baba ve Oğul ile aynı kata koyacağımız Kutsal Ruh var. O da Onlar gibi Tanrı'dır. Evet, Tanrı birdir, ama bu Tanrı aynı zamanda İsa ve Kutsal Ruh'tur. İşte Tanrı'nın hem bir, hem üç olmasının açıklaması.

Sonunda gözlerini açıyor ve bir de bakıyor ki...

...sınıf bomboştur. İki kız öğrenci sayılmazsa elbet.

Yunanca dersi

Zurna Hoca Archilocos'un bir şiirini Yunanca okuyor, kendini kaybetmiş. Coşku içinde.

— Eptà necròn gar pesònton us empàrpsamen posin kèilioi fonéés eimen. (Yediydi ölüp düşenler ve biz yürüyerek yetiştik, bin kişiydik biz öldürenler.)

Bobo'ya bakıyor sonra, telâffuzu güç olan kelimeyi yinelemesini istiyor.

— Emarpsamen.

Heyecanlı ve endişeli Bobo yinelemeye çalışıyor.

— Emars...

Dili ihanet edince ağzından pek hoş olmayan bir ses çıkıyor. Nerdeyse bir «prrrtt» başlangıcı.

Öteki öğrenciler gülüyor. Dönen Bobo kızmış gibi yapıyor.

— Gülmeyin aptallar, yoksa yapamam.

İyilik dolu, hoşgörülü bir bakışla bekleyen Zurna'ya dönüyor yeniden. Zurna, çocuğun bu en iyi yapma isteği karşısında adetâ heyecanlanmıştır.

— Bana yineler misiniz lütfen?

— Emarpsamen. Diline dikkat et, dil damağa vuracak... psamen...

Bobo bütün dikkatini toplayıp deniyor.

— Emarp...

Dili yine bir oyun oynuyor ona ve ağzından aynı «prrrtt» başlangıcının çıkmasına sebep oluyor. Bunu arkadaşlarının olağanüstü, zincirden boşanmış gibi gülüşleri izliyor. Biri yere yuvarlanıyor gülerken. Bobo onlara dönüyor yine:

— Yapmayın... görüyorsunuz, zor durumdayım...

Kendisine döndüğü zaman Fighetta kelimeyi yineliyor:

— Emarpsamen, emarpsamen... Sen de çabuk çabuk, birkaç kez üst üste söyle... Belki ilkinde yanılırsın ama, sonra düzelteceksin... Dikkat etmen gereken bir ses var...

Bobo, bütün dikkatini toplamak için, bir an sessiz kalıyor. Sonra kararlı, başlıyor:

— Emarps...

Bu sefer çok açık bir «pırrrtttt» sesi çıkıyor ağzından. Yeniden deniyor. Yalnız «psamen» demeye çalışıyor. Ama ağzından çıkan yalnız bir «pırrrrtttt» sesidir yine.

Sonra, gittikçe artan bir hızla, ısrarla ve utanmazca, öğretmenin yüzüne karşı «prrrtttt»ları sıralıyor. En sonunda, kendisiyle dalga geçildiğini

anlayabilen öğretmenin yüzü kararıyor, haykırarak kovuyor Bobo'yu.

— Defol! Otur yerine!

Güzel sanatlar dersi

Öğrenciler elleriyle burunlarını tıkıyorlar. Güzel sanatlar dersinin bayan öğretmeni dil balığı gibi yamyassı yüzünde bir şaşkınlıkla bakıyor onlara. Bobo elini kaldırıp helâya gitmek için izin istiyor.

— Çıkabilir miyim? Baghino yellendi de.

Baghino oturduğu sırada bir domuz gibi büzülmüş. Yüzü kıpkırmızı, her yana bakan şaşı gözleriyle dönüyor:

— Ne diyorsun yahu?

Helâlar

Sınıfların açıldığı geniş koridorda Bobo'nun yüzü. Helâya giriyor. Sonunda rahat bir köşe bulmuş gibi derin bir soluk koyveriyor. Tavana kadar yükselmeyen duvar ve kapılarla ayrılmış helâ bölmelerinden damlayan muslukların sesi geliyor.

Pencereye yaklaşıyor. Açık, geniş bir gök görünümü. Aşağıya, avluya bakıyor. Bir pencerenin arkasında, bir kapta yumurta çırpan bir kadın görüyor. Sokaklardan dilediklerini yapabilen insanların sesleri duyuluyor. Alçak damların ötesinde, havada, bir deniz kokusu var. Bobo kendi kendine soruyor. «Şu anda kim olabilir denizde?»

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DENİZ KIYISI boydan boya. Issız. Kumsal da öyle. Büyük bir sessizlik. Doğaötesi bir hava. Her şey duruk, kımıltısız, ağırlıksız. Sonra, tam gaz ileri atılan bir motosikletin gümbürtüsü, bu gerçek dışı görünümde çatlaklar açıyor. Scurèza di Corplò, dur bu; ıssız dalgakıranın üstünde son hızla sürdüğü motosikletinin üzerinde öne eğilmiş, onunla adetâ tek parça olmuş. Dalgakıranın bitiminden yarım metre önce gıcırtılı bir frenle duruyor. Havalanan martılar. Alkışlayan kimse olmasa da Scurèza hoşnuttur.

Motosikletini geri çevirip soldaki çimento bloklarını, sonra da dalgakıranın limana dimdik inen ucunu sıyırırcasına yeniden geçiyor zikzaklar çizerek, baştan başa. Sonunda kente giden yola giriyor ve motorun gürültüsü uzaklarda kayboluyor.

Volpina, şenlik ateşlerinde gördüğümüz gizemli kız belirmiştir bu arada kum tepeciklerinin üzerinde. Çıplak ayaklarını kuma sürterek yürüyor ve boğuk sesiyle «Fumanciù! Fumanciù!» diye sesleniyor. Başını dört bir yana çevirerek apak, fosforlu gözleriyle çevresindeki kum tepeciklerini tarıyor.

Birkaç adım daha atıp kedileri çağırmak için çıkarılan emme sesini andıran bir sesle bağırıyor, defalarca. Ama canı sıkılmış bir hava var davranışlarında. Kumların arasında başıboş dolaşmasına kedisini araması bir bahaneymiş gibi. Kumların ortasındaki bir çukurun yanında durup ayağına batan dikeni çıkarmak için eğiliyor. Sonra çukura iniyor, çabuk ve doğal bir hareketle donunu indiriyor, çömelip işiyor.

Çok uzak olmayan inşa durumundaki bir yapıdan birkaç duvarcı çığlıklar atarak bağrışıyor. Volpina yalnızca şöyle bir dönüyor. Kalkıp donunu çektikten sonra yerdeki ıslak lekenin üstüne ayağıyla biraz kum atıyor. Yeniden kum tepeciğine çıkıp kendisine seslenerek uzaklaşıyor: «Fumanciù! Fumanciù!»

Yapım durumundaki binanın dibinde bay Amedeo çimento karan işçilerin başındadır. Aşağıdakilerin çimentoyu doldurdukları kovayı iki başka işçi kol gücüyle yukarı çekiyor. Purosunu yakan bay Amedeo kalaslarla demir çubukların önüne düzgün bir biçimde yığılmış tuğlaların arasında dolaşıyor.

Tuğla yığınları arasındaki koridorda Volpina'nın belirdiğini görüyor bay Amedeo. Kız, şaşkın,

ona bakıyor. Bay Amedeo purosunu ısırıyor. Kendini zorla tutarak gülümsüyor.

— Ne istiyorsun?

Kız sırtını tuğla duvara dayıyor.

— Kedimi kaybettim.

Amedeo, yüzünü duman bulutuyla örtmek istercesine, purosundan bir nefes çekiyor.

— Burada yok. Hadi, iyi kızsındır sen, git buradan.

Volpina göz ucuyla süzüyor onu. Bir ayağını kaldırıp tuğla duvarına dayıyor, belki biraz da bacaklarını açmak için.

— Çok sıcak. Siz de hissetmiyor musunuz havanın ısınmaya başladığını?

Bobo'nun babası karşılık vermiyor. Yalnız elini sallıyor birkaç defa, «hadi, git artık» der gibisine. Volpina, ağır hareketlerle, tuğlalardan ayrılıyor, adama nerdeyse bir kedi gibi sürünerek önünden geçiyor, kalasların arasında kayboluyor. Bir kum tepeciğinin üstünde yeniden beliriyor ve uzaklaşıyor. Bobo'nun babası, ağzında purosu, gözleriyle izliyor onu.

Sonra o da uzaklaşıyor, inşa halindeki merdivenlerden yapının en üst katındaki terasa çıkıyor.

Şuraya buraya oturmuş işçilerin kimi soğan ekmek, kimi sebze kavurmasıyla ekmek yiyor. Güneşten yanmış, zeytin gibi kurumuş biri ötekilere :

— Babam tuğla örüyordu, dedem tuğla örüyordu, ben tuğla örüyorum, diyor. Binlerce tuğla, on binlerce tuğla, tuğla dağları. Yaşasın tuğlalar! Ve benim evim yok.

Öteki işçiler bu içten, acıklı; homurtulu ama

oldukça da beliğ ünlemlerle bütünlenen, iç dökmeyi onaylıyorlar. Bobo'nun babası, müteahhit ve ustabaşı olarak ne diyebilir burada?

— Doğru. Ben de sizin gibi basit bir işçiydim bir vakitler, sonra yavaş yavaş bu duruma geldim, ustabaşı oldum... Eee, biraz sabır gerek dostlarım... mal mülk öyle hemencecik elde edilmiyor! Çalışmak gerek...

Sonra aşağıya doğru inen çimento oluk boyunca uzaklaşıyor.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HER AKŞAM olduğu gibi, bu akşam da, kasabanın iki alanını, Piazza delle Erbe ile Piazza del Comune'yi bağlayan caddede piyasadadır herkes.

Ağır bir geçit töreni temposuyla iki ayrı yönde akan insanlar birbirine karışıyor.

Herkes burada: çocuklar, kızlar, delikanlılar, hanımlar, beyler, hepsi bir bayram geçidindeymiş gibi geçiyorlar; on defa, yirmi defa selâmlaşıyor, dükkân vitrinlerinin önünde duruyorlar; kimileri iki, kimileri dört kişi bir arada, kimileri yalnız...

Her zamanki gibi topallayarak yürüyen Müdür Zeus tehdit edici polis bakışıyla Bobo'yu ve öbür öğrencileri gözlüyor belli etmeden.

Gerçekten de çocuklar, yanında iki kızkardeşi,

olanca çalımıyla yürüyen Gradisca'nın peşindeler. Büyülenmiş, kuşkulu, Gradisca'nın güzel kalçasının yumuşak hareketlerine dikili gözleri: dalga yumuşaklığı ve gücüyle akıp giden bu hareket insanın aklına lokomotiflerin koca tekerleklerini, pistonları getiriyor. Bobo, içindeki şaşkınlığı yenmek için, düzenli soluk verişlerle lokomotif solumasını taklit ediyor. Gradisca, ilgisiz, sesini çıkarmıyor. Gezintisini gülümsemeler ve göz kırpmalar, anılar, imalar, ortak suçluluk duyguları yüklü bakışlar izliyor. Gradisca arada bir kötü kötü, ama hoşgörüyle bakarak karşılık veriyor. Kızkardeşleri durumdan hoşnut gururlu görünüyorlar.

Bobo ve arkadaşları, şimdi, gidip cadde üzerindeki bir büronun büyük camının önünde dikilmişlerdir. Camın arkasında üzerinde kâğıt yığılı bir yazı masası, masanın başında da, elli yaşlarında, üstüste iki gözlük takmış bir adam görülmektedir: gözlüklerin biri burnuna düşmüş, öteki alnında. Çocukların acımasız bakışları memurun üzerine dikilmiş. Adam da, gözden geçirdiği belgeleri bırakıp onlara bakıyor. Kendisine her akşam yapılan bir oyunla karşı karşıya olduğumuz belli. Kim daha çok dayanırsa kazanacak. Ama adam birden kalkıyor ve haylazların hiç olmazsa birini yakalamak için kapıya doğru atılıyor. Bobo ve arkadaşları, elbet, köşeyi dönüp yan sokakta kayboluyorlar.

Kuş, kafes, tasma, darı ve hayvanlarla ilgili binbir çeşit şey satan bayanın dükkânına giriyorlar. Bayan, kendisine sığınan çocukları endişeli bir bakışla süzüyor. Bobo soruyor :

— Satılık bir papağanınız var mı?

Kadın aceleyle, hemen cevap veriyor:

— Hayır, hiç papağanım yok.

Ama ne söylediği anlaşılmıyor, papağan gibi boğuk ve cırlayan bir sesle konuşuyor çünkü. Bobo ve arkadaşları yüzüne karşı gülüp dükkândan kaçıyorlar, caddeden akan insan seline katılmak üzere.

Komutan üniformalarını giymiş, çok şık, elinde kırbacı var. Karşılaştığı bütün hanımları, kocalarının kolunda da olsalar, çabuk «selâm»larla selâmlıyor. Gradisca ile uzun uzun bakışıyorlar. Gizli bir anlaşma taşıyor bu bakışma.

Gradisca kızkardeşleriyle birlikte uzaklaşıyor. Fulgon sinemasının önünde durup oynayan filmlerin afişlerine bakıyor. Ellisinin üzerinde, siyah bıyıklı, Ronald Colman'a benzediği inancında, elli yaşlarında bir adam olan sinema sahibi, hemen orada, ayakta duruyor.

— Gary Cooper'in filmi ne zaman oynayacak? diye soruyor Gradisca.

— Pazara.

Sevinen kadın gezintisine dönüyor.

Peleriniyle yürüyen bir köylü. Bir öküz gibi şaşkın ve kararsız.

Bir eliyle bisikletini tutan Avukat dönüyor ve «Garibaldi» diye fısıldayarak, bir pencerenin hemen altındaki taş levhayı gösteriyor bize. İnsan denizinin ortasında birkaç adım daha attıktan sonra durup Cacarabos Kontesinin tarihî konağını incelemeye başlıyor. Bir elini ağzına kapatarak bize, yalnız bize söylüyor:

— Bin dört yüz.

Sonra, bir yan sokağın girişinde yükselen bir konağın köşesindeki küçük taş balkonu gösteriyor. Bu anıtın çok ender, çok değerli bir şey olduğunu vurgulayan hoşnut bir gülümseme. Başı yüksekte, önemsemez bir tavırla bir adım atıp hemen yine duruyor. Bisikletini vücuduna dayayıp elleriyle havada bir yuvarlak çiziyor. Çok hafif bir sesle: «Pencere» diyor.

Gerçekten de yukarda eski bir iki parçalı pencere vardır.

Gradisca, yanında kızkardeşleri, kuyumcunun vitrinindeki yüzüklere, saatlara hayran hayran bakmaktadır. Sonra, vitrinin aynasında belli belirsiz görünen Komutan'ın gözleriyle karşılaşıyor gözleri. Pataca da mücevherlere bakıyor, ya da daha doğrusu, bakar gibi yapıyor. Bu arada dişlerinin arasından, ama Gradisca'nın duyabileceği yükseklikte fısıldıyor :

— İstersem bir bakışımla gebe bırakırım seni.

Gradisce ve kızkardeşleri uzaklaşıyorlar.

Pataca arkalarından bakıyor, sonra sokağı geçip, fotoğrafçının kapısının önünde, sigarası ağzında, bir manken gibi dikilen kasabanın yakışıklısı Gigino Meandri'ye yaklaşıyor. Meandri'nin elinde bir telgraf vardır. Pataca yanına gelince ona gösteriyor:

— O Zürihliden geliyor. Ne diyor biliyor musun? «Çabuk gel, dayanamıyorum artık. Stop.»

Bu akşam caddede büyük heyecan yaratacak bir olay bekleniyor. Uzaklarda arabacı Madonna'nın faytonunun gıcırtılı sesi duyuluyor. (Arabacıya Madonna denmesinin nedeni bir hayli iri yarı olması.)

Halk kasabaya yeni gelen fahişeleri taşıyan faytonun geçmesi için yol açıyor dükkânların önlerine çekilerek. Çok boyalı kızlar bunlar, bacak bacak üstüne atmış, ağızlıkla sigara içiyorlar.

Dora, mama, öne Madonna'nın yanına oturmuş, gururlu. Madonna ise arabayı, bu taşıdıklarıyla bir ilgisi olmadığını belirlemek istercesine karışık bir alın, ciddî bir tavırla sürüyor.

Caffè del Commercio'nun müşterileri kapıya yığılmış. Bazı hanımlar başlarını öte yana çeviriyorlar. Onların dışında heskes, arkasında bir arzu izi bırakarak caddeden geçen arabayı seyrediyor, iştahla. Birkaç hayranlık mırıltısı ve birkaç bağırış, o kadar.

Saat ilerlemiştir artık. Halk göz açıp kapayıncaya kadar çekilmiştir caddeden. Herkes evinde yemektedir. Ama biri var daha, bu geçidin kapanışını yapmak isteyen biri: Scurèza di Corpolò. Motosikletinin didonunun üzerine eğilmiş, farları yanık olarak son hızla geçip Piazza delle Erbe'nin sonunda kayboluyor.

Akşam yemeğinden sonra biraz canlanıyor cadde. Ama herkesin ya sinemaya, ya kahveye dalmak için acelesi var şimdi. Gece yarısında ise bomboştur.

Kepenkler çekilmiş. Sokak lambaları rüzgârla hafif hafif sallanıyor ve ışıkları evlerin yüzlerini aydınlatıp aydınlatıp çekiliyor. Bu gece caddeden «Colonia» takma adıyla da tanınan Carlini'nin fıçılı kamyonu geçiyor: Carlini'nin işi helâ çukurlarını bo-

şaltmaktır. Elli yaşlarında, gürbüz bir adamdır; kaşlarına yakın kısmında basık, geniş delikli bir burnu vardır. Kamyon Cacarabos Kontlarının konağına giden uzun aralığı geçip bir avluya giriyor. Burada Kontes'in güvenilir adamı, bir uşak beklemektedir. Adamın elinde büyük bir asetilen lambası vardır.

Kamyondan inen Carlini bir donla kalıncaya kadar soyunur. Bu arada ona ışık tutan uşağa sormaktadır :

— Ne düştü?

— Bayan Kontes'in elmas yüzüğü.

— Saat kaçta?

— Kontes tuvalete saat altıda gitmiş, yüzükse kubura altıyı on geçe düşmüş.

Bir kanca alan Carlini helâ çukurunu örten dört çimento kapağı birer birer ve dikkatle kaldırır. Son kapak açılınca uşak mendilini burnuna götürür. Ama bu arada, çukura girip göğsüne kadar koyu renk sıvıya gömülen Carlini'ye ışık da tutmaktadır. Carlini, büyük bir rahatlıkla, katı dışkı parçalarını deşerek yüzüğü aramaya başlar. Mendilinin arkasına sığındığını gördüğü uşağa da laf yetiştirmektedir bu arada:

— Benim için iyi kokuyla kötü koku arasında hiç bir fark yoktur. Gerçi okulda bize böyle bir fark olduğunu öğretmişlerdi ama o zaman dünya başka türlüydü. Boka karşı bu iğrenme nedendir ben anlamıyorum. Düşüncelerimiz nasıl bizim ürünümüzse, bu da bizim ürünümüz!..

Konağın pencerelerinin biri aydınlanıyor. Yumuşak ışıkta kabartmalı eski bir tavan görünüyor. Sabahlıkla pencereye çıkan kontes yalvarıyor:

— Rica ederim Carlini yüzüğümü bulun... Çok önemli benim için... bir aile hatırası...

İğrenç helâ çukuruna dalan Carlini, dalgın, kendini işine vermiş, pis sıvıda yüzen konağın dışkılarını bir bir eliyle yokluyor. Kontes, arada bir, acıklı bir sesle soruyor:

— Buldun mu, Carlini?

Dikkatini daha iyi toplamak için gözlerini yarı kapalı tutan Carlini bu sorulara, saygıyla, ama dikkatini dağıtmadan karşılık veriyor:

— Hayır.

Kontes, biraz sonra, bir inleyişle yine soruyor:

— Buldun mu, Carlini?

Yine «hayır» diye geliyor Carlini'nin cevabı, ama yine bir umut ışığı taşıyarak.

ALTINCI BÖLÜM

DAR, içinde zor dönülen dikdörtgen biçimi bir yer olan mutfakta yemek yiyorlar. Masadakiler: Bobo, kardeşi, masanın köşesinde, bayan Miranda'nın yanında oturan dedesi (dede saat on birde yediği için şimdi yemiyor, her günkü gibi). Sonra bayan Miranda'mn kardeşi Pataca ve masanın başında da, kafasında şapkası, kolları sıvalı oturan bay Amedeo.

Bugün çorba var. Masanın ortasındaki çorba kabından dumanlar tütüyor. Miranda herkesin tabağına çorba koyuyor. Bobo, su şişesini alıp bardağına biraz su koymak için elini uzatıyor ama babasının eli durduruyor onu.

— Çorbadan önce su içilmez.

Hizmetçi kadın lavabonun yanındaki tezgâhın önünde ayakta durmaktadır. Sırtı masaya dönük. Gina adında etli butlu bir köylü kadını bu. Dede kaşık isteme bahanesiyle kadının kalçasını elliyor.

— Bir kaşık eksik.

Kadın dönüp bu saygısız ele vuruyor.

Bobo'nun kardeşi, Bobo, babaları hepsi çorba dolu kaşıklarını ağızlarına götürüyor, soğutmak için üflüyorlar. Pataca çorba tabağını ikinci yemek tabağının önüne yerleştirmiş. Yalnız o, çorbayı bir tabaktan ötekine boşaltarak soğutuyor. Dede yiyenleri incelemekte. Sonra soruyor :

— Tuzu iyi mi?

Çorbanın tadına bakmış olan baba yetkiyle evet diye işaret ediyor.

Masadan çorba kabını alan Gina iki kardeşin arasına eğiliyor. Bobo kaşığı tuttuğu kolunu kaldırıp gererek dirseğinin ucuyla kadının göğüslerine dokunuyor. Babasının kafasına indirdiği şaplakla da çorbasını üzerine döküyor.

Tam bu anda dede kalkıyor :

— Ben işemeye gidiyorum.

Gina, içinde haşlanmış bir tavuk olan büyük tabağı bay Amedeo'nun önüne koyuyor. Bobo bir parça koparmak için çatalını uzatıyor, ama bu defa da eline fena bir tokat yiyor babasından. Adam bir de küfür homurdanıyor ağzının içinde.

— Kanadını alıyordum, diye yakınıyor Bobo, eline üfleyerek.

— Öyle gelişigüzel çatal batırılmaz.

Kendi tabağına bir parça alıyor. Sonra tabağı karısına uzatıyor. Kadın da Pataca'nın tabağına bir

parça, Bobo ile kardeşinin tabaklarına da birer kanat koyuyor.

Dede içeri girip oturuyor :

— Şimdi daha iyiyim.

— Yerlere işedin değil mi, dede? diye soruyor Bobo'nun kardeşi, sonra arsız arsız gülüyor.

Amedeo boynundan sarkan peçeteyi çıkarıp öfkeyle yüzüne çarpıyor oğlanın.

Pataca sessiz sessiz yiyor.

Çevresinde olan bitene boş vererek bir butu sıyırıp temizlemekte. Dede Pataca'nın tabağa koyduğu kemiği işaret ediyor.

— Üzerinde daha et kalmış.

Sonra yine Gina'nın kalçasını elliyor. Kadının bu defaki öfkesi ciddîdir.

— Ne var kalçamda yahu? Kutsal su kabı mı bu?

Kapının zili çalmıyor, Miranda açmaya gidiyor. Bobo'nun babası öfkeyle homurdanıyor:

— Aman Tanrım, şöyle huzur içinde bir yemek yiyemeyecek miyiz?

Kapıda beliren Miranda kocasına :

— Cavaliere Biondi, diyor. Sana bir şey söyleyecekmiş.

Amedeo ağzını masaya eğip tabaklarla bardakların arasına boşaltıyor öfkesini bir homurtuyla:

— Agarabardanarabembo!

Sinirli, kızgınlık sesleri çıkararak kalkıyor, mutfaktan çıkıyor.

Bobo'nun kardeşi çatalını mahsus elinden düşürüp masanın altında dört ayak üstünde dolaşmak

için bahane yaratıyor. Öte yandan çıkıyor. Babasının ayak seslerini duyduğu için koşarak yerine dönüyor. Adam mutfağa giriyor.

Yerine oturan bay Amedeo daha önce bardağına koymuş olduğu şaraptan iki parmak içiyor.

— İyi şarap bu Sangiovese.

Bardağı yerine koyuyor. Ağzını kuruluyor. Sonra Bobo'ya dönüp hafif, dostça bir sesle soruyor:

— Dün akşam sinemada mıydın?

— Evet, baba, çok güzeldi.

— Nasıldı?

— Kızılderili filmiydi... Amerikalılar demiryolu yapmaya çalışırlarken Kızılderililer...

Babası birden atılıp onu boynundan yakalıyor:

— Ya sen, sen ne yaptın peki?

Bobo ağlamaklı bir sesle:

— Bir şey yapmadım baba.

Birden ileri atılıp babasının elinden kurtuluyor ve bahçeye kaçıyor. Öfkeden kuduran babası da peşinden.

Merdivenlerden yuvarlanır gibi inen Bobo evin köşesini döndüğünde bakınca babasının peşinden koşarak geldiğini görüyor. Bunun üzerine yeniden koşmaya başlıyor, ancak evin öteki köşesinde duruyor bir daha. Soluk soluğa kalmış, yüzünde büyük bir korku var. Babası da duruyor. Vücudunu, durduramadığı korkunç bir öfke titremesi almış.

— Dur diyorum sana. Buraya gel pis domuz, cellât herif!

— Gelirsem döversin ama.

— Kafanı ezeceğim senin, pestilini çıkaracağım.

Oğlanı yakalamak için yeniden atılıyor. Ama

ellerinin arasından kaçan çocuk korkuyla bağırarak evin çevresinde dönüyor:

— Ben yapmadım.

— Bundan sonra ne okul var, ne para, benim yanımda çalışacaksın, işçi olarak.

— Olur.

— Oluru gösteririm şimdi ben sana.

Şimdi karısı da sahneye çıkmıştır. Mutfak merdiveninin üstünden sesleniyor:

— Amedeo yapma ne olur, herkes duyuyor.

— Sen de hesap vereceksin bana, kimin oğlu bu it oğlu it. Ben onun yaşında üç yıldan beri çalışıyordum.

Ona Bobo karşılık veriyor.

— Evet, mezarcılık yapıyordun değil mi, hep aynı hikâye baba, çok dinledik.

Babası ona son bir defa baktıktan sonra merdivenlerden çıkıp eve giriyor:

— Ben kendi evimde canım ne isterse yaparım, anladın mı?

Karısının önünden geçip mutfağa giriyor. Durup hep aynı ilgisizlikle yemeğini yemeye devam eden Pataca'ya bakıyor. Sessiz, büyük bir iğrenmeyle bakıyor, gözlerini dikmiş. Miranda, bahçeye götürmek için, Bobo'nun tabağını alıyor. Kızgın kocası durduruyor onu:

— Nereye gidiyorsun? Bırak o tabağı. Bak, yoksa her şeyi yıkarım.

Bu defa Miranda da kızmıştır:

— Peki ne yapmış söyler misin?

Kocası koridora fırlıyor, bir an sonra elinde bir şapkayla dönüyor.

— Bu Cavaliere Biondi'nin şapkası. Bir Borsalino. Parasını ödemek zorunda kaldım. Şu kokuya bak!

Şapkayı karısının burnunun dibine sokuyor.

— O senin oğlun olacak katil canavar balkondan aşağıya, Cavaliere Biondi'nin kafasına işemiş. Tam üç gümüş ödedim ona.

— Onun yapmadığından eminim. Belki o arkadaşı olacak haylazlardan biri yapmıştır.

— Savunma o katili. İkisi de alçak. İkisini de birbirinden beter yaptın günden güne.

Bunun üzerine Miranda deli gibi haykırmaya başlıyor :

— Öyleyse evde otur da sen yetiştir onları! Sen uğraş bakalım sabahtan akşama kadar! Delireceğim, delireceğim! Ama daha önce hepinizi öldüreceğim! Zehir koyacağım çorbanıza.

Biraz önce sessizce uzaklaştığını gördüğümüz dede şimdi salondadır. Elleriyle bir iskemlenin arkalığına dayanmış saymaktadır:

— Bir, iki, üç...

Üçte gürültüyle yellenir.

Miranda, saçı başı dağılmış, ter içinde, umutsuzca haykırır yeniden :

— Yok yok, kendimi öldüreceğim! Kendimi! Şimdi!

Koridora koşar, helânın kapısını açıp girer ve kilitler. Kocası arkasından daha önce kendisini öldüreceğini haykırmaktadır. Sonra iki eliyle ağzını iki yana çekerek çenelerini çıkarmaya kalkışır. Sonra, mancınıkla atılır gibi, anlaşılmaz küfür kelimecikleri boşalmaya başlar ağzından :

— La Madunaza aza-aza-aza us-ciaza!.. Azzazzaza! (2)

Sonra iki eliyle yakaladığı masa örtüsünü çekip üstünde ne varsa, kâseleri, tabakları, şişeleri, bardakları, her şeyi yere indirir.

Pataca tabağını vaktinde kaldırdığı için masa örtüsünün yere inmesinden bir zarar görmemiştir. Sessiz, yemeğini yemeye devam eder. Bobo'nun kardeşi bütün bu gürültünün ortasında eğlenmiş bir halde, daha önce gördüğümüz gibi, arsız arsız gülmektedir.

Bir saat sonra helânın kapısı açılır, Miranda görünür. Koridorda yürüyüşünde bir kurbanlık hali vardır.

Mutfakta Gina kırık tabak ve bardakları toplayıp masanın üstüne koymaktadır. Bir yandan da «Ramona» şarkısını mırıldanıyor. Dede her eğilişinde kalçalarına bakmaktadır.

Miranda kuru, otoriter bir sesle kadına sorar:

— Kaç tabak kırılmış?

— Beş.

— Bardak?

— Üç.

— Ne yapalım, nasıl olsa parasını kendi veriyor.

Uzaklaşır. Dede lavabonun yakınındaki bir şeyi gösterir.

— Şurada da bir cam parçası var.

Gina aramak için eğilince dede iştahla kalçalarına kadar açılan, esnek çorapların içinde sıkılmış

---

(2) Amedeo öfkelendiği zamanlar sık sık böyle anlamsız sesleri sıralıyor.

bacaklarına diker gözlerini. Doğrulan Gina alaycı bir gülümseyişle bakar ona :

— Üçüncü defadır ki kalçama bakmak için eğiltiyorsunuz beni! Sizi ancak teneşir paklar artık. Bir ayağınız çukurda.

Eğlenmiş bir tavırla güler. Dede kadının elini yakalayıp hafif bir sesle, fakat öfkeyle:

— Kim? Ben mi? der. Bir ayağım çukurda mı bilmiyorum. Ama unutma, güzelim, ölsem de açlıktan ölmeyeceğim.

Kadın kurtulup kalçasını sallayarak uzaklaşır, ama dedenin son bir defa ellemesine de engel olamaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

BEDEN EĞİTİMİ öğretmeninin bir komutu haykırırken gerilmiş yüzü. Başında, faşist kartalı takılı bir kasket var.

— Selââm dur!

İstasyonun önündeki meydanlıkta duran kalabalık bir izci birliği düz bir çizgi oluşturacak biçimde dizilip sert ve kesik hareketlerle silâh denetimine hazırlanır. Şimdi Komutan, yanında beden eğitimi öğretmeni, önlerinden geçiyor. Hazır olda duran ve hareketsiz durmayı güçlükle başaran izciler arasında Bobo'yu da görüyoruz. Komutan dizinin sonundaki birlik bayrağını durup Roma usulünde selâmlıyor, sonra istasyona girmek üzere yürüyor. Öğretmen dönüp komutlarını sıralıyor :

— Silââh omza. Sağaa dön. İlerii marş.

Birlik öğretmenin komutlarını yerine getiriyor ve peşinden istasyona giriyor. Bayrağın yanındaki iki trampetçi yürüyüş temposunu vuruyorlar. Bilet gişelerinin bulunduğu genişçe hol yankılanıyor trampet sesleriyle.

Peron faşist üniforması giymiş insanlar ve bayraklarla tıklım tıklım dolu. Issız peronların ortasında bu peron büyük, kara bir leke görünümünde. İstasyona girerken gördüğümüz izciler de trampet çalarak yerlerini almak üzere ilerliyorlar. Hava bağırışlar, sert komutlar, boru sesleriyle çınlıyor.

Yavrukurtları, Balillaları, bunların arasında Bobo'nun kardeşini, Genç İtalyan Kızları'nı, başlarında öğretmen bayan Leonardis bulunan İtalyan Kadınları'nı görüyoruz. Bunların arasında ise, Bayan Leonardis'in hemen arkasında, Gradisca ile iki kızkardeşi de var.

Öğretmenler, Müdür Zeus ve Don Balosa da bir grup oluşturuyorlar. Malûl gaziler bir faytonun içindeki büyük malûl gazinin çevresinde toplanmış. Geçen savaşın muharipleri bunlar, başlarında miğferleriyle gelmişler. Sonra üç de Garibaldici var.

Çok şık bir üniforma giymiş olan Avukat da burada. Milis birliğindekiler hançerlerini kınlarından çıkarmışlar. Aralarında Pataca da görülüyor. Milislerin arkasında yaşlı faşistler toplanmışlar. Kadın erkek hepsi siyahlar giyinmiş. İri göğüslü tütüncü kadın da aralarında. Nişancıların bandosu tam şimdi çalıyor.

Trenin geldiğini bildiren kampananın çalması herkesi susturuyor. Bando da susuyor. Son komutlar alçak sesle ya da işaretlerle veriliyor. Kimi başındaki başlığını, kimi üniformasını düzeltiyor.

İki görevli bir halı rulosunu yuvarlayarak kaldırıma kadar açıyorlar.

Ve işte, dümdüz uzanan demiryolunun sonunda, yaklaşan tren görünüyor. Kapkara, buhar püskürten, âdeta buhar bulutları üzerinde ilerliyormuşa benzeyen bir lokomotif. Tren istasyona giriyor. Duruyor.

Herkesin dikkati trenin pencerelerinde şimdi. Borular üç ti çekiyor. Sonra, bir vagonun penceresinde, dimdik, hareketsiz Roma selâmına durmuş Vali'nin belirmesiyle, bir savaş marşı patlıyor peronda. Bütünüyle kel, patlak gözlü bir adam Vali. Sivri bıyıklarının uçları yukarı kıvrılıp kapkara kaşlarıyla birleşiyor.

Gradisca, coşku içinde, gözlerini ona dikmiş. Matematik öğretmeninin de gözleri parlıyor. Herkes bir coşku ürpertisi içinde. Bu anda Kasaba Komutanı'nın sesi yankılanıyor :

— Arkadaşlar, Valimizi faşist haykırışıyla selâmlayın!

Bu komuta bir gürleme cevap veriyor: Eia, eia, alalà!

Bobo'nun kardeşi büyük ve iri görüyor çevresindeki her şeyi: başının üzerinden geçen hançerli eller, yükseklerde dalgalanan bayraklar, flamalar, trenin üst kısmı. Vali'nin sesi, kopuk kopuk geliyor:

— Arkadaşlar... bu faşist yurdu... sabanların kazdığı... ölümsüz Roma... halkın ışığı... kader... zafer... yolumuzdan dönmeyeceğiz...

Bir alkış tufanı, sonra yine bando, trampetler, komutlar, komutlar, kalabalığın ortasındaki koridordan geçen yetkililer. Kalabalığın arasına karışan Gradisca yetkililere yaklaşmak istiyor. İsterik bir sesle bağırıyor:

— Ona dokunmak istiyorum. Bırakın, dokunayım ona.

Vali'yi karşılamaya gitmeyen pek az kişiden biri Bay Amedeo'dur. Şu anda merdivenlerden bahçeye iniyor. Parmaklıklı kapıya yaklaşıyor, ama açmak istediğinde kilitli olduğunu görüyor. Bunun üzerine öfkeyle evin pencerelerine dönüyor:

— Miranda! Miranda!

Biraz sonra karısı kapıda beliriyor.

— Kapıyı kim kilitledi? diye soruyor Amedeo, öfkeyle.

— Ben.

— Agamadonagà. (3)

Miranda merdivenden inip kocasının yanına geliyor.

— Bugün evde kalman daha iyi...

Birden, ancak şimdi farkına varmış gibi, gömleğinin yakasının altından görünen siyah anarşist rozetini çıkarıyor.

— Bunu evde bırak.

— O maskaralardan korkacak değilim ben. Hadi, anahtarı ver bana.

Miranda, rozet elinde, eve doğru gidiyor. Kocası arkasından sesleniyor:

— Miranda!

Karısı dönmüyor bile. Bunun üzerine Amedeo bahçede dolaşmaya başlıyor, içindeki zehiri dökerek:

— İnsanın bu anasını ..... minin gösterilerinin her yapılışında evde kalmak zorunda olması da fazla artık. Yeter, burama kadar geldi.

---

(3) Amedeo'nun öfke sayıklamalarından bir başkası.

Durup bahçenin sebze ekilmiş kısmına bakıyor.

— Bugün sulanmazsa hepsi berbat olacak bunların. Miranda!

Bu sırada istasyonun kapılarından Vali'nin çevresini sarmış olan yetkililer, onların arkasından da üniformalı birlikler çıkmaktadır. Vali, ani bir ilhamla, koşmaya başlıyor. Herkes onu izliyor.

Caddenin iki yanındaki insanlar alkışlıyor. Pencerelerde dalgalanan bayraklar. İlerleyen, uzun, kapkara bir yılan görünümü. En sonda yürüyüş temposu vuran bando. Soluk soluğa konuşan kasaba Komutanının yüzü.

— Halkın yüzde doksan dokuzu partiye kayıtlı... Balilla ve izci olarak... 1200 üyemiz var... 3000 Genç İtalyan Kızları... 4000 yavrukurt... 12000 faşist... 44 kalabalık aile...

Şimdi öğretmen Bayan Leonardis'in terli yüzü. O da soluk soluğa:

— Şahane bir şey... bu coşku... bizi hem gençleştiriyor, hem tarihin derinliklerinde yaşatıyor. Gençleştiriyor, çünkü faşizm ışıklı ülkülerle kanımızı tazeledi... Tarihin derinliklerinde yaşatıyor, çünkü hiç bir zaman şimdiki gibi Romalı hissetmemiştik kendimizi...

Milis birliğinin ortasında koşan Pataca avazı çıktığı kadar haykırıyor:

— Ben yalnız şunu söylerim: Mussolini'nin nah böyle taşakları var.

Daha sonra, Genç İtalyan Kızları, büyük yeşil çayırda, alanın bitimindeki tahta kürsüde ayakta du-

ran beden eğitimi öğretmeninin komutlarıyla beden hareketleri yapıyorlar. Ritimli, dans adımlarıyla:

— Biiir, iki, üç, dört, ilerle, biiir iki üç, dört...

Ne kadar hoş, ne kadar alımlı Nardini'nin hareketleri! Elleri iki çemberi yumuşacık çeviriyor. Bobo alanın kıyısında, hayran, düşlere dalmış, onu seyrediyor. Belki de farkında olmadan Nardini'nin hareketlerini tekrarlıyor elleriyle.

Genç İtalyan Kızları'nın gösterileri tribünleri dolduran halkın ve yetkililerin alkışlarıyla sona eriyor. Kızlar çarçabuk sıraya girip çayırdan ayrılıyorlar.

Atlet ve şort giymiş izciler alanın kıyısında, arkada düzgün bir biçimde yerleştirilmiş üniformalarının önünde çoktan yerlerini almışlar. Aralarında Bobo da var. Sert adımlarla yürüyerek dikdörtgen biçimindeki alana giriyorlar, beden eğitimi öğretmeninin sessizlikte yankılanan komutlarına uyarak:

— Bir ki, bir ki, bir ki. Sağaa dön!

Birlik yön değiştirip tribünlere doğru ilerliyor. Ama şaşıran Bobo tek başına ters yönde yürüyor. Herkes gülüyor. Sıra arkadaşlarından biri, başını değil de ağzını, Bobo'nun gittiği yöne çevirerek arkadaşını çağırıyor:

— Bobo! Bobo!!!

Bobo korkuyla dönüyor. Çabucak yetişip arkadaşlarının küfürleri arasında yerini alıyor.

Birlik üç sıra halinde ayrılıyor ve alanın ortasındaki çok büyük bir çelengin çevresinde bir üçgen oluşturacak biçimde diziliyor. Sonra hep birlikte

eğiliyor ve koca çelengi yavaş yavaş doğrultmaya başlıyorlar.

Yavaş yavaş doğruldukça da bunun Duce'nin çeşitli renklerde binlerce çiçekten yapılmış bir portresi olduğu daha açık görülüyor. Miğferi, boynu, kaşları ve gözleri koyu renkli çiçeklerden; ağzı pembe çiçeklerden; teni ten rengi çiçeklerden; ceketinin yakası yeşil çiçeklerden. Kulakları sağır edici bir alkış havayı sarsıyor, hatta portreyi oluşturan çiçeklerin bazılarını hafifçe sallıyor.

Üç izci grubu çelengi dimdik tutuyorlar. İki arkadaşının ortasındaki Bobo, coşku içinde, kendini bu bayram havasına iyice kaptırmış; oradaki herkesten farklı şeyler görüyor.

Kendisiyle Nardini'nin uzun, kırmızı bir yol halısının üstünde el ele tutuşmuş yürüdüklerini görüyor. Arkalarından yürüyen Bobo'nun kardeşinin taşıdığı yastıkta iki nişan yüzüğü var. Nardini, Genç İtalyan Kızı üniforması giymiş olmakla birlikte, başı duvaklı.

Güneş altında yürüyerek gölgeli bir yere geliyorlar. Gözlerini kaldırıp gölgesi üzerlerine düşen büyük cisme bakıyorlar. Mussolini'nin portresidir bu. Tenini meydana getiren çiçekler ürperir gibi. Çiçekten ağzı açılıyor, çiçekten dudaklarının arasından konuşuyor:

— Sen izci Bobo Marconi Genç İtalyan Kızı Aldina Nardini'yi karılığa kabul ediyor musun?

Bobo bir solukta «Evet» diye cevap veriyor. İyice heyecanlanmıştır.

Hava alkışla yankılanıyor. Bobo'yu görüyoruz yine. Yüzü gözyaşları içinde, çelengin ayaklarından birini tutuyor. Şimdi bir uçak geçiyor. Alanın üzerine atılan kâğıtlar havada çılgın kelebekler gibi uçuşuyorlar .

Akşam sekiz. Kasabanın alanında şenlik hâlâ devam ediyor. Belediyenin pencerelerinden bayraklar sallanıyor. Çeşmenin çevresinde üniformalı bir faşist topluluğu Giudizio'nun söylevini dinliyor. Geride, bir grubun şarkı söyleyerek uzaklaştığı görülüyor. Bir yerlerden boru sesleri geliyor. Giudizio biraz sarhoştur.

— Arkadaşlar! Bize ekmek ve iş vaat ettiler. Ben diyorum ki ekmeğe peki, ama işin yerine bir bardak şarap veremezler mi? Onsuz ekmeği nasıl yeriz?

Herkes gülüyor. Birkaçı eğlenmiş bir tavırla uzaklaşıyor. Biri Giudizio'ya yanan bir sigara uzatıyor. Tam Giudizio alacakken sigarayı çeşmeye atıyor faşist. Giudizio kapmak için atılınca da tekme yumruk adamı suya atıyorlar.

Cadde de gelen giden insanlarla dolu. Çoğunluk üniformalı. Birçok genç beden gösterilerinde giydiklerini hâlâ çıkarmamışlar. İki çemberli kız. Bobo uzun bir kâğıt şeridi kuyruk gibi arkasından sürükleyerek yürüyor.

Yetkililer Commercio kahvesinin önünde toplanmışlar. Gradisca da burada. Kahvenin içindeki Komutan'la uzun uzun bakışıyorlar. Bir eliyle bisikletini tutan Avukat, öğretmen Bayan Leonardis ile konuşuyor.

Kahvenin tezgâhının önünde yetkililer yani Kasaba Komutanı, Vali ve bazı yakınları, bunların arasında faytonla geçen malûl gazi konuşuyorlar. Komutan parmağını barmene uzatıyor.

— Bana fernet. Sanırım Vali'miz de fernet içer.

Öteki faşistler kahve söylüyorlar.

Pataca bilardo oynuyor. Bir vuruş yapıyor. Vurduğu top ötekine çarpıyor, bu da uzun uzun dolaştıktan sonra hedefleri deviriyor. Vali, elinde fernet bardağı, bilardo masasına yaklaşıyor.

Pataca ile rakibi üstlerini Roma usulü selâmlıyorlar. Vali bardağını bilardo masasının kenarına bırakıyor, elini uzatıp Pataca'dan ıstakasını alıyor, uzun uzun tebeşirliyor ve vuruşa hazırlanıyor. Tam vuracağı anda kahvenin ışıkları sönüyor. Bir anlık sessizlikten sonra bir uğultu başlıyor. Biri:

— Kasabanın ışıkları da sönmüş, diyor. Bir bozukluk olmalı.

Gerçekten cadde de karanlık içinde. Olayın bir neşe nedeni olduğu bile söylenebilir bu arada. Bağırışlar, gülüşler duyuluyor, sağda solda kibritler çakılıyor, küçük ışıklar yanıp sönüyor. Bir ses haykırıyor:

— Luce! Luce! (4)

Bir başkası uzaktan karşılık veriyor:

— Duce! Duce!

Başka haykırışlar:

---

(4) «Işık» anlamına gelen «luce» («luçe» okunur) ile «Şef» anlamına gelen ve Mussolini için kullanılan «Duce» («Duçe» okunur) adları arasında kelime oyunu yapıldığı için bu sözler değiştirilmedi.

— Yaşasın Duce! Eia, Eia, Alalà!

Kahvenin içinde elinde yanan bir mumla garsonu görüyoruz. Bir pencerede elinde mumla bir kadın. Caddeden alkışlar yükseliyor. Bunu izleyen sessizlikte yükseklerde bir yerden bir keman sesi duyuluyor. Ama, aman Tanrım, nedir o çalman? Daha iyi duymak için herkes susuyor. Evet, şimdi daha iyi duyuluyor, açık seçik: Enternasyonal bu çalınan.

Birden karmakarışık bir koşuşmadır başlıyor. Haykırışlar, sert buyruklar. Kaldırımda koşanların ayak sesleri. Havaya sıkılan bir tabancanın sesi yankılanıyor. Kapanan pencerelerin gürültüsü. Büyük bir patırtıyla bir kepenk indiriliyor.

Kısa sürede boşalmıştır cadde. El lambaları yanıp sönüyor, ara ara, heyecanlı, elleri silâhlı faşistlerin yüzlerini aydınlatıyor. Komutan'ın bembeyaz yüzü. Aşağıdan aydınlatılan bir pencere. Telâşlı bir ses haykırıyor:

— Kapat! Kapat!

Pijamayla çıkan bir adam aceleyle kapatıyor pencereyi. Duvarlara sürünürcesine koşan üç milis. Keman sesinin nereden geldiğini anlamak için duruyorlar. İçlerinden biri, gecenin karanlığında, havaya ateş ediyor.

Bir ışık bir evin duvarının dibinde Volpina'nın yüzünü aydınlatıyor:

— Eve gidiyordum.

— Koş! Koş!

Işıkta beliren bir tüfek namlusuyla itilen Volpina koşmaya başlıyor.

Bir ışık bir konağın üst kısmını aydınlatıyor. Bir başka ışık bir damı tarıyor. Meydanda bir faşist grubu Giudizio'nun çevresini sarıyor. Giudizio eliyle yükseklerde bir yeri gösteriyor.

— Bence keman sesi oradan geliyor.

Birçok cep lambasının ışığı Giudizio'nun gösterdiği yöne çevriliyor. Yükselen ışık demetleri kilisenin bodur çan kulesini aydınlatıyor. Birden biri haykırıyor:

— Orada! İşte orada!

Gerçekten, kuvvetli bir lambanın ışığı kule sahanlığının kenarına yerleştirilmiş küçük bir borulu gramofonu aydınlatıyor.

Gramofona atılan ilk kurşunlar Komutan'ın tabancasından çıkıyor. İki faşist doksan bir model tüfekle ateş ediyorlar. Gramofonun borusunu sıyırıp geçen bir mermi boruyu sallıyor. Ama müzik devam ediyor.

Şimdi herkes ateş ediyor. Çan kulesine mermi yağıyor. Gramofonun kutusu ve borusu birçok isabet alıyor. Müzik duraklıyor, gıcırdıyor, sonunda susuyor.

Şimdi yine sessizlik. Öfkeyle soluyan faşistlerin yüzleri. Birden bütün kasabada ışıklar yanıyor. Komutan avazı çıktığı kadar bağırarak bir marşa başlıyor. Herkes ona katılıyor:

— Silâh başına ey faşistler...

— Kahrolsun komünistler... vb...

Hepsi sıraya giriyor ve asker yürüyüşüyle cad-

deden geçiyorlar. Sesleri ve sert adımlarıyla ortalığı çınlatarak.

Gece yarısı. Faşist partisi merkezinin salonlarından birinde toplantı. Salon Duce'nin bir resmi ve bir sıra siyah bayrakla süslenmiş. Daha önce gördüğümüz birçok faşist burada. Faytonda geçen malûl gazinin bir elinde şişe, bir elinde bardak var. Sonra sivil biri. Saçları karmakarışık, yüzü soluk, korku içinde.

Komutan oturuyor, bir sigara yakıyor. Sinirli. Kibriti söndürürken, bir memurun iterek salona soktuğu Bobo'nun babasına takılıyor gözleri. Sapsarı, allak bullak adam. Komutan bakıyor, sonra sigarasının dumanını yüzüne üflüyor.

— Şapkanı çıkar.

Bay Amedeo şapkasını çıkarırken bir özür mırıldanıyor.

— Alışmışım da.

— Niçin Roma selâmı vermiyorsun?

Bobo'nun babası konuyu saf görünerek geçiştirmek istiyor.

— Zorunlu olduğunu bilmiyordum. Ben politikadan pek anlamam da.

— Peki öyleyse nasıl oluyor da senin «Eğer Mussolini böyle hızlı giderse, bilmem artık» dediğini duyuyorlar, ha? Ne demeye geliyor o «Bilmem artık»? Tehdit mi? Faşizme güvensizlik mi yoksa? Yoksa yoksa, yıkıcı propaganda mı, ha?

Adam şaşkın, ne söyleyeceğini bilemiyor.

— Ama ben böyle bir şey söylediğimi hatırlamıyorum. Bu bana biraz garip geldi çünkü ben yal-

nız işimden konuşurum. Belki «Politika nedir bilmem» demişimdir...

Komutan sert bir sesle sözünü kesiyor:

— Gramofondan da haberin yok tabiî?

— Hangi gramofon?

Komutan öfkeleniyor:

— Beni aldatmaya kalkışma. Cevap ver.

Bobo'nun babası açıkça korku içindedir:

— Uyuyordum. Yatakta olduğumu siz de gördünüz. Boyunbağımı takacak vaktim bile olmadı.

— Boyunbağını mı, yoksa anarşist rozetini mi?

— Hangi rozet?

Komutan her şeyi bildiği anlamına bir işaret yapıyor. Sonra, arkasında korkunç suratlı birkaç kişi bulunan malûl gaziye doğru dönüyor. Adam, sorgu bitmiş, her şey de anlaşılmış gibi, şişedeki sıvıyı elindeki büyük bardağa boşaltıyor. Bu arada, Komutan Bobo'nun babasına soruyor:

— Bakalım faşizmin zaferlerinin onuruna içebilecek misin?

Bay Amedeo küçük gruba doğru dönüyor.

— Bu saatta bilmem ki...

Malûl gazi bardağı uzatıyor. Amedeo alıp bardaktaki sıvıyı inceliyor. Sonra iğrenmeyle:

— Ama bu hintyağı!

— Hadi hadi, kafanı da, barsaklarını da temizleyecek.

Amedeo bir an için vakur bir karşı koymayı dener:

— İçmiyorum.

Arkada bekleyen korkunç suratlılardan biri, eski bir boksör olan Nerini namussuzu omuzlarından yakalayıp zorla oturtur Amedeo'yu. Sonra parmaklarıyla çenesini sıkarak ağzını açmaya zorlar.

Sonra Komutan'ın, malûl gazinin ve öteki alçakların hoşnut bakışları arasında, üst üste üç bardak hintyağını içirir.

Gece ilerlemiştir. Saat belki bir, belki iki.

Miranda bahçe kapısında kocasının dönmesini bekliyor. Korku ve endişeyle, ıssız, az ışıklı sokağı ve ilerdeki caddeyi gözlüyor. Şimdi kadının yüzünde bir ürperti.

İlerde biri görünüyor. Küçük bir insan gölgesi. Kadın bahçe kapısından ayrılıp koşar adım sokağa atılıyor.

Bay Amedeo çok yavaş, sarhoş gibi titrek adımlarla yürüyor. Arkasında koyu renkli bir sıvı izi bırakarak. Islak paçalarından sızıyor bu.

İyice yaklaşan karısı kocasını tanımıştır:

— Amedeo! Amedeo!

Adam yorgun gözlerini yanma gelen karısına doğru kaldırıyor. Konuşmuyor. Görünüşü anlatıyor her şeyi. Miranda yardım etmek için koluna giriyor, ama sonra, önden gitmek için bırakıyor.

Biraz sonra, büyük bir tahta leğenin içindeki Bobo'nun babasını karısı yıkıyor. Elbiseleri bir köşeye yığılmış. Miranda ara sıra boğazında düğümlenen bir hıçkırıkla söyleniyor:

— Ah, hiç bana kulak asmıyorsun sen!

Kocası cevap vermiyor. Çocuk gibi bırakmış kendini. Mutfağın kapısında Bobo beliriyor. Yalınayak, donla gelmiş. Heyecanlı gözlerle babasına bakıyor. Ama sonra bir gülme geliyor ve burnunu tıka-

yarak, eve biraz neşe getirmek ister gibi, konuşuyor:

— Bu ne koku, babo!

Babası bu söze bile aldırmıyor. Miranda oğluna dönüyor ve tehdit edici bir bakışla yatağına gitmesini işaret ediyor. Şimdi Amedeo ayağa kalkıyor. Çıplak, leğenden çıkıyor ve üzerinden sular süzülerek gidip koridorun ortasında ayakta dikiliyor. Gözleri Pataca'nın yattığı odanın kapısına dikili, ağzından ıslık gibi çıkıyor sesi.

— Eğer beni espiyonlayan oysa, ki eminim bundan, belki beni Sibirya'ya sürerler ama ben de daha önce onun...

Sonra ürkünç bir haykırışla, korkunç bir küfürle patlıyor, havayı sarsan, büfenin camlarını zangırdatan bir inleyişle.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

GRAND HOTEL'İN ÇEVRESİNDE ateşli, yoğun bir çalışma göze çarpıyor. İşçiler pencereleri boyuyor, bahçıvanlar bahçede öbekleri suluyor, garsonlar havalandırmak için şilteleri balkonlara taşıyor. Omuzlarında tahtalarla geçen marangozlar, deniz havasının boyasını alıp götürdüğü teras iskemlelerini beyaza boyayan boyacılar...

Çok uzun boylu olmayan, zayıf, başının iyice kelleşmiş üst kısmını örtmek için dalgalı saçlarını kıvırcıklaştığı şakaklarından yukarı taramış, kalın bıyıklarını sık sık sıvazlayan, İngiliz tatlılığındaki yüzünün kırışıklarına rağmen aydınlık gözlerinin görünüşünü gençleştirdiği bir adam, terasın koltuklarından birine oturmuş, bir şeyler söylüyor bize:

— Adım Lallo. Bütün yazı Grand Hotel'de geçiririm. Bir **abitué** bu. Kışları bankada çalışırım, memur olarak. Müdür yardımcısıyım. Yazın Grand Hotel'de iki ay tatil yaparım. Garsonların, barmenlerin, otelin bütün personelinin saygısı vardır bana. Grand Hotel'e Yaşlı Bayan derim ben. Her yıl onun aşk balını emmek için gelirim buraya. Şefkat verir, şefkat isterim. Kasabamn Grand Hotel'e sürekli gelen, burada kalan tek kişisiyim. Üç yıl önce bir kış gecesi Gradisca'nın burada kaldığını söylerler. Doğrudur, zaten kendisine Gradisca adı da bu «serüven»den sonra takılmıştır. Biliyor musunuz bilmem ama gerçek adı Ninola'dır onun. Olay, anlattıklarına göre şöyle olmuş:

Uzun bir Dilanda'nın ön koltuğunda Gradisca ile kırk yaşlarında bir adam olan bir belediye görevlisi oturuyor. Otomobil denize doğru giden caddede ağır ağır ilerliyor. Hava kış tadında. Belediye görevlisi Gradisca'ya acındırıcı bir dille bir şeyler anlatıyor, Gradisca da dikkatli ve düşünceli bir tavırla dinliyor.

— Ninola, çok iyi davranmalı, iyi etki bırakmalısın. Prens çok yakışıklıdır. Bir fırsat olduğunda deniz kıyısındaki inşaatı bitirmek zorunda olduğumuzu söyle ona. Bize yalnız o yardım edebilir. Terbiyeli ol, İtalyanca konuş, Prens öyle Pataca'ya filân benzemez!

Dilanda deniz kıyısına varıyor, Grand Hotel'in parmaklıklı bahçe kapısından giriyor, merdivenlerin önünde duruyor.

Otel görevlilerinden birinin eşliğinde, divanları hâlâ beyaz kılıflarla kaplı salondan geçiyor Gradisca, büyük merdivenden üst kata çıkıyor, geniş kori-

dorda ilerliyor. Görevli Prens'in kaldığı odanın kapısında duruyor. Kapıyı hafifçe çalıyor, sonra açıp Gradisca'ya girmesini işaret ediyor.

İçeri girince baktığı ilk şey tavan Gradisca'nın. Yüksek, alçı kabartmalarla süslü bir tavan bu. Geniş odanın ortasında büyük, sayvanlı bir karyola var. Öbür eşyaları cilâlı mobilyalarla bir divan meydana getiriyor.

Prens de odada. Üzerinde bir **tight**, pencereden bakıyor. Zayıf, uzun boylu bir adam. Gradisca yatağa yaklaşıyor. Verilen öğütlerin etkisinden kurtulamadığından ve şaşkınlıktan, soyunmakta güçlük çekiyor. Ayakkabılarını çıkarmadan çoraplarını sıyırıyor, elbisesinden önce donunu çıkarıyor. Ama yine de soyunmayı başarıp yatağın üzerine uzanıyor, saçlarını yastığın üzerine yerleştiriyor, sonra heyecanlı bir sesle Prens'e sesleniyor:

— Sayın Prens, gradisca. (5)

Yine Lallo. Sakin ve ilgisiz bir tavırla konuşuyor:

— Ben bu hikâyeye pek inanmıyorum. Biscein'in anlattıklarına da. Doğuştan yalancı Biscein. Yalan üstüne yalan uyduruyor ve ben de kışın oturup dinliyorum bunları. Eh, vakit geçirmek için işte. Bakın, iki yıl önce Emir'in otuz odalığıyla geldiği hikâyesi doğru. Ben de gördüm onları.

Lallo konuşurken, kendi sözlerine kapılarak, geçmişi yeniden yaşamaya başlar.

---

(5) «Gradisca» buyrunuz, tadınız, zevkini çıkarınız anlamlarına geliyor.

Grand Hotel'in geniş, loş salonuna açılan büyük camlı kapıdan peşinde tepeden tırnağa örtülü otuz kadınla Emir'in girdiğini görürüz. Otelin bütün personeli sıraya dizilmiş konukları eğilerek selâmlamaktadır.

Emir ile iki yardımcısı ellerini çırparak, kadınları tavuk gibi asansörlere doğru sürerler.

Lallo hikâyesine devam eder:

— Doğru... her gece otuz kapıyı anahtarla kilitliyordu. Buraya kadar olanlar doğru, ama Biscein'in hikâyesinin bundan sonrası su götürür...

Grand Hotel'in denize bakan cephesi. Bütün pencereler ışıklı ve pencerelerin her birinde yüzü peçeli güzel bir Doğulu kadın.

Deniz kıyısında, ufak tefek, zayıf, üstü başı dökülen bir adam var. Gözleri fıldır fıldır, sigarası ağzında pencerelerdeki bütün bu kadınlara açgözlülükle bakan bu adam Biscein'dir.

Birden pencerelerden aşağıya beyaz bir şeyler sarkıtılır. Birbirine eklenmiş çarşaflardır bunlar. Biscein bu çarşaflardan birine hızla tırmanır, otel odalarından birine girer ve yatağın üzerinde Emir'in odalıklarından birini görür. Kadın çıplaktır, ama yüzü peçeyle örtülü olduğu için görülmez. Peçeyi kaldıran Biscein bir Arap kadınının yüzüyle karşılaşır. Çok güzeldir. Kadının üzerine atılır ve soyunmadan sahip olur ona.

Sonra pencereden sarkan çarşafa tutunarak iner ve bir başkasına tırmanır.

Girdiği ikinci odada da aynı şey olur. Sonra yine aşağı inip bir üçüncü pencereye tırmanır!

Yine Lallo konuşuyor:

— O gece çirkin güzel ayırmadan tam yirmi sekizinin hakkından geldiğini söylüyor! Foyası da burada çıkıyor eşeğin. Düşünün ki ben altın çağımda bir gecede yediye ulaşmıştım ve bu bir Avrupa rekorudur. Aslında gerçek şudur: Yaşlı Bayan kollarını yalnız bendenize açar. Mevsimin ilk hazırlıklarının başlamasıyla birlikte buradayımdır ben...

Garsonlar yol halılarını açıyorlar. Hizmetçiler divanların, koltukların üstündeki beyaz kılıfları, salonun tavanından sarkan avizeleri örten, büyük cibinliklere benzeyen tülleri çıkarıyorlar.

Gelip otelin önünde duran lüks otomobiller. Boğuk, kadife seslerle kapanan kapılar.

Lallo alçak sesle yorumluyor:

— Isotta Fraschini, Alfa Romeo... Mercedes Benz hepsi... Hepsini burunlarından tanıyorum.

Taşınan üzerleri etiket dolu valizler. Asansöre binen bayanlar. Divanlardan birinde oturan Lallo dalgın bakışıyla onları izliyor.

Sonra kalkıp masaları güzel kokular saçan bayanlarla dolu terasa çıkıyor. Brasiliana Orkestrası bir rumbaya geçiyor. Danseden birkaç çift. Ayrı bir masada içkisini yudumlayan Lallo. Uzun uzun masasında kocasıyla oturan bir kadını inceliyor, sonra bize dönüyor.

— İşte geçen yılki sevgilim. Çekoslovak.

Sonra bir masada yalnız oturan bir kadına dikiyor gözlerini. Yaklaşıyor, ayı gösteriyor.

— Ayı gördünüz mü?

Kadın gülümsüyor. Lallo yanına oturuyor:

— Leopardi şiirini yazdı. Leopardi'yi tanıyor musunuz?

Kadın başıyla hayır diye işaret ediyor.

— Dante Alighieri bu kadarsa, Leopardi bu kadar.

Eliyle iki değişik yükseklik gösteriyor. Dante daha yukarda, Leopardi daha aşağıda. Sonra kalkıp kadının koluna girerek onu götürüyor. Deniz kıyısına doğru uzaklaşıyorlar. Şimdi terasta herkes dans ediyor. Kimileri şampanya patlatıyor, kimileri daha yarısına gelmeden yaktıkları sigaraları söndürüyorlar, pırıl pırıl, siyah ayakkabılarıyla.

Bir süre sonra Lallo deniz kıyısından dönüyor. Yalnızdır. Saçları biraz karışmış. Her şeyi itiraf ediyor bize, sesinde hafif bir hoşnutluk izi:

— Onu seviyorum. O da beni. Bu gece bunu kanıtladı bana. Gerçek aşkın ta kendisi bu, alabildiğine saf. İçtenliğin en büyüğünü gösterdi bana. Ben de ona acı vermemek için, yumuşaklık ve incelikle yararlandım bundan. Şu vazelin tübünü daima yanımda bulundururum. Soyunmadan önce biraz merhem sıkıp kulağımın arkasına sürerim. Bayanın, kendini bana verecek kadar aşık olduğunu görünce de, kulağımı kaşır gibi yaparak başparmağımla aldığım merhemi onun söz konusu yerine sürerim. Sonrası malûm: duygulu ve kesin son.

DOKUZUNCU BÖLÜM

BOBO hâlâ yarı uykuda, istemeye istemeye saçlarını tarıyor. Annesinin sesi işitiliyor:

— Su içmedin değil mi?

— Hatırlamıyorum.

Tarağı bırakıyor. Yürüyor, ceketini giyiyor.

— Nasıl hatırlamazsın! Su içtiysen günah çıkartamazsın.

— Su içilebilir. Yemek yok.

— Su da içilmeyecek... Canavarın biri olduğunu, büyüklerini kızdırdığını söylemeyi de unutma ona... ettiğin küfürleri... her şeyi... her şeyi... Mendilini aldın mı?

Bobo, kafası karışmış, canı sıkkın, kapıyı kapayıp çıkıyor.

Şimdi kilisenin koridorundadır. Ellerinde iki

uzun mum olan iki yaşlı kadın görür. Onlara yol verdikten sonra bir kapıdan içeri girer.

Yüksek duvarların önünde, arkalıkları oymalı, koyu renk mobilyalar. Tahta bir sıra, eli zambaklı ermiş San Luigi Gonzaga'nın alçıdan bir heykeli. Don Balosa mum dolu bir çekmeceyi kapamakta.

— Şuraya otur.

Çenesiyle uzun bir sırayı işaret ediyor.

Bobo sıranın üzerinde diz çöküp gözlerinin bir karış ötesindeki duvara karşı haç çıkarır. Yanına gelen Don Balosa sorularına başlar:

— Ne zamandan beri günah çıkartmıyorsun?

— Noel'den beri.

— Dinî günlerde gidilmesi gereken dualara gidiyor musun?

— Kabakulak olduğum zaman gidemedim.

— Anana, babana saygı gösteriyor musun?

Bobo gözlerini duvardan ayırıp şimdi tam arkasında ayakta duran Don Balosa'ya çevirir.

— Ben onlara saygı gösteriyorum ama onlar bana iyi davranmıyor. Kafama vurup duruyorlar!

— Onları kızdırdığın anlaşılıyor. Yalan söylüyor musun?

— Mecburen.

— Başkalarının malını gönlün çekiyor mu?

Bobo başını hafifçe oynatıyor.

— Evet. Özellikle Spiga'nın pardesüsünü.

— Çok mu hoşuna gidiyor?

— Hem de nasıl. Yani evet demek istiyorum. Çok. Bir sürü tokası var, İngiliz filmlerindeki sivil polislerin pardesüleri gibi.

Don Balosa gülümsüyor. Sonra sıraya, çocuğun yanına oturuyor. Düşünceli düşünceli bakıyor ona:

— Kötü şeyler yapıyor musun? Kendinle oynuyor musun? Biliyorsun değil mi, kendinle oynarsan San Luigi'nin ağladığını?

Bobo hafifçe dönüyor. Yüzü utançtan kıpkırmızı. Kafasında söylemediği binbir düşünce kaynaşıyor:

— Yok oynamayacaktım bir de! Sen yapmıyorsan bana ne?

Öğretmen Bayan Leonardis'in iri göğüsleri ve yumuşak vücudu sarsılarak tahtaya yazı yazışı geliyor gözlerinin önüne.

— Leonardis'in balkonlarına senin de baktığından eminim. Şehitler anıtındaki Zafer'in oralarına da...

Parkta görüyor kendini şimdi. Dev gibi askerin omzunda sırt üstü geriye doğru yatmış tunçtan Zafer'in olağanüstü çıplaklığını. Bobo ve arkadaşlarının gözleri istekle Zafer'in kalçalarına dikilmiş.

Dönüp rahibe bakıyor. Şunları söylüyor ona, yüksek sesle değil elbet:

— San Antonio bayramında sen hayvanları kutsarken ne seyretmeye geldiğimizi sanıyorsun? Koyunların kıçlarını mı?

San Antonio Abate bayramında hayvanları kutsayan Don Balosa'yı görüyor şimdi. Her yan hayvan dolu. Kilisenin önüne kutsanmak için getirilmiş piliçler, tavşanlar, eşekler, koyunlar, köpekler, kediler... Bobo ve arkadaşlarının gözleri kutsama bittik-

ten sonra bisikletlerine binip giden köylü kadınlarda.

Bisikletin, hayvan başı gibi sivri uçlu deri selesi, gürbüz bir köylü kızının etekliğinin arasına girerek, kaba etlerinin yuvarlaklığını ortaya çıkarıyor bir an. Kalçaların arasına giren bir başka sele. Hızlı ve sinsi, iki bacağın arasına giriveren bir başkası daha.

Çocuklar heyecan içinde, gözleri fal taşı gibi, bu çevrelerinde parlayı parlayıveren kıçtan bayram fişeklerini seyrediyorlar.

Bobo'nun gözleri yine oturduğu sıranın önündeki duvardadır şimdi. Bu işin sonunu getirmeye kararlı olan Don Balosa da onun yanında.

— Hadi bakalım, oynuyor musun, oynamıyor musun kendinle, söyle!

— Nasıl yani?

— Sen bilirsin nasıl olduğunu? Oranla işte.

Bobo yine iç konuşmasına bırakır kendini.

— Gözleri Kay Francis'in gözlerinden beter olan tütüncü kadının balkonlarını görür de nasıl yapmaz o işi insan?

Dükkânının tezgâhı arkasındaki haliyle tütüncü kadın gelir gözlerinin önüne. Balkonlarının şişirdiği bluzu karşısındaki müşteriye değecek gibidir. Tezgâhın önündeki Bobo ona bakmaktadır.

— Bir Nazionale. (6)

Tütüncü kadın boğuk, kalın sesiyle konuşur, Bobo'nun içine işleyen sesiyle.

---

(6) «Nazionale» İtalyanların ulusal sigarası.

— Yabancı mı dedin?

Bobo başıyla hayır anlamına belli belirsiz bir işaret yapar. Yalnızca sesini duymakla büyük bir zevk alıyormuş gibi gözlerini yummuştur. Sigarayı alır, dükkândan çıkıp tütüncü kadının balkonlarının kaç kilo olabileceğini tartışan arkadaşlarının yanına gider.

— Bence kırk kilo gelirler.

— Ne kırkı. Bir tanesi gelir kırk kilo.

Biriloun, sakin ve kararlı, dükkânın kapısına yönelir.

— Ben şimdi gidip öğrenirim.

Gerçekten tezgâha yanaşıp sorar:

— Özür dilerim bayan, balkonlarınız kaç kilo, söyleyebilir misiniz?

Tütüncü kadın, tezgâhın üzerindeki bir kutudan avuçladığı karamelâları suratına fırlatır Biriloun'un.

Diz çökmüş olan Bobo bu anısına gülümser. Don Balosa'ya dönüp konuşur :

— Bir defa bir kız dilini ağzıma sokarak beni bir öptü ki...

— Bak, bir şeyler çıkıyor işte.

Bobo dış mahallelerden birinde Volpina'ya raslayışını anlatır. Kız bir bisikletin tekerleğini şişirmeye çalışmakta, ama beceremememektedir. Bobo lastiği yerine takıp şişirmeye başlar. O bu işle uğraşırken Volpina eliyle saçlarını okşar, sonra başını kendine çevirip kalın dudaklarıyla ağzından uzun uzun öper.

— Böyle öpüşüldüğünü bilmiyordum? Siz biliyor muydunuz? diye Don Balosa'ya sorar Bobo, suç ortağı arar bir havayla.

— Burada soru soran benim, sen değil. Hadi, devam et bakalım.

Bobo bir süre karşısındaki duvarı süzdükten sonra kendi kendisiyle tartışmaya döner:

— Sonra sen babama yetiştir, o da kafama yumrukları indirsin, değil mi?

Gradisca'nın Fulgor sinemasına girişi gözünün önüne gelir. Bir öğleden sonradır. Onu gören Bobo da sinemaya girer. Galeriye iner.

Film başlamıştır. Makineden perdeye uzanan ışın demeti galeriyi hafifçe aydınlatmaktadır. Salonun ortasında bir koltuğa oturmuş olan Gradisca, bir yandan Kuzeyli üniformasıyla perdede at süren Gary Cooper'i hayran hayran seyretmekte, bir yandan da sigarasını tüttürmektedir.

Bobo çok önde, ondan uzak bir koltuğa oturmuştur. Arada bir yerini değiştirerek ona yaklaşır. Önce, gittikçe daha arkadaki yerlere geçerek Gradisca ile aynı sıraya gelir. Sonra, yavaş yavaş, koltuktan koltuğa geçerek kadına yaklaşır ve sonunda yanına ulaşır.

Gradisca çocuğa aldırış bile etmeden sigarasını tüttürmeye devam eder. Perdede, Gary Cooper alayın kızına kur yapmaktadır.

Heyecanlanmış olan Bobo, kadının etekliğin altından taşan gergin kalçalarına bakar yan gözle. Korkudan gözlerini yumarak elini uzatıp çorabın içinde bir mortadella sıkılığındaki kalçasının üzerine koyar elini.

Gradisca çocuğun bu davranışına da aldırmaz. Sakin sakin sigarasının dumanlarını savurmaktadır ağzından.

Biraz daha cesaretlenen Bobo'nun eli yavaş ya-

vaş kadının donuna doğru yolculuğa çıkar. Gradisca, işte bu noktada uzun kirpikli gözlerini indirir, Bobo'nun eline bakar. Sonra, yüzü kıpkırmızı, kanter içinde kalmış çocuğa dönerek, adetâ saf bir merakla sorar:

— Ne arıyorsun?

Bir yerine inme inmiş gibi, öyle kalır Bobo. Elini yavaşça çeker, yerinden kalkar, utançtan kamburunu çıkararak uzaklaşır, galeriden çıkar.

Sırada oturan Don Balosa Bobo'ya doğru eğilmiştir. Pek üstüne varmak istemez gibidir.

— Kendinle oynayıp oynamadığını hâlâ söylemedin. Ben biliyorum ama. Okulda, gözlerin mürekkep balığı gibi kararmış halde gördüm seni.

Bobo ona bakar. Yüzü yorgun ve terli.

Irmağa yakın bir sazlık. Çevre sıcak kum. Bobo ile ondan daha büyük, gevşek etli bir oğlan olan Baghino, gözleri yuvalarından uğramış, otuz bir çekmektedirler. Kadın adları söylemekte, daha tahrik edici olanını aramaktadırlar. Elleri gittikçe daha hızlı hareket ediyor.

— Ginger Rogers.

— Gradisca'nın kıçı.

— Tütüncü kadının memeleri.

— Sirkteki kadın.

Bobo boğazlanır gibi bir sesle sorar:

— Kim?

Baghino, soluk soluğa, aceleyle açıklar:

— O ağ gibi mayo giymiş olan.

— Tamam, hatırladım.

— Nardini.

Bu ismi duyunca dayanamayan Bobo otuz biri bırakır.

— Nardini olmaz. O benim. Çeneni kırarım senin bir daha Nardini dersen.

Orgazma iyice yaklaşmış olan Baghino homurdanır:

— Mae West.

Bir an sonra, boşalırken inler:

— San Luigi ağlama, bir daha yapmayacağım!

Kilisede San Luigi'nin heykeli.

Bobo'nun yüzü sıkıntılı. Dinleyen Don Balosa terleyen yüzünü kurular. Mendili gözlerinin üzerinden, şişman yanaklarından geçirir.

— Bağışlanmak için on Pater, beş Ave ve üç Gloria okuyacaksın.

Aynı günün akşamı. Bobo'yu yürürken görüyoruz. Dükkânının kepengini indirdikten sonra kilidi halkaya takmak için eğilen bir adamın yanından geçer. Belirli bir yere varmak için acele eder gibidir. Adımlarını sıklaştırır.

Hayal kırıklığına uğramış gibi yavaşlar sonra. Tütüncü dükkânına bakarak, kararsız, durur. Kepenk yerden bir metre yukarıya kadar çekilmiş olmakla birlikte içerden ışık gelmektedir. Demek, sigarasını alabilmesi mümkündür belki. İçeriyi görmek için eğilir.

Tütüncü kadın bir tuz çuvalını dükkânın bir yanından öbür yanına sürüklemektedir. Kepengin altından içeri girdiğini gördüğü Bobo'ya yan gözle bir bakar.

Çocuk bir an sigara isteyip istememekte duraksar, sonra tütüncü kadına yardım etmek için atılır.

Hatta daha da ileri gidip kadının yerini almak, çuvalı tek başına taşımak ister.

Tütüncü kadının göğsü yaptığı işten dolayı inip inip kalkmaktadır. Sertçe bir hareketle Bobo'yu çuvaldan uzaklaştırır:

— Sen şöyle dur, senin işin değil bu.

Bobo çocukça isyan eder:

— Niye benim işim değilmiş! Seksen kilo kaldırabilirim ben. Bir defa babamı bile kaldırdım.

Tütüncü kadın dinlenmek için dirseklerini çuvala dayar.

— İnanmam.

Bobo ona bakar. Heyecanlanmıştır.

— Siz kaç kilosunuz?

— Bilmiyorum.

— İsterseniz sizi de kaldırabilirim.

Kıpkırmızı olmuştur, buram buram terlemiştir, tütüncü kadın çuvalın yanından ayrılıp kepengi aşağı indirdiği ve meydan okur bir tavırla önerisini kabul ettiği için biraz da.

— Görelim bakalım.

Bobo kadına yaklaşır, geniş, etli kalçalarını kollarıyla sarar ve bütün gücünü toplayarak kaldırır onu.

Küçük şaşkınlık ve korku çığlıkları atar kadın. Bobo onu yere bırakır. Vücudunun yüzüne sürünmesi korkunç bir zevktir. Heyecanı yüzünden akan Bobo soluk soluğa konuşur:

— Bir kere daha kaldırabileceğime bahse girer misiniz?

Sonra, kadının cevabını beklemeden sarıldığı gibi yeniden kaldırır. Kadın da heyecanlanmıştır şimdi. Bir eliyle çocuğun saçlarını okşar.

— Böyle yapma, terliyorsun.

Bobo ise, tersine, onu yere bırakır bırakmaz, korkunç bir güç harcayarak yeniden kaldırır. Elleri birer çengel gibi kadının etine girmiştir şimdi. Eteği açılır kadının, inip kalkan göğsü bir defa daha Bobo'nun yüzüne sürünür. Şimdi kadın, garip boğuk bir sesle, Bobo'yu tahrik etmektedir.

— Bahse girerim ki bir daha kaldıramazsın.

Bunun üzerine Bobo, terli bir eşek gibi, soluk soluğa, beş defa daha kaldırıp indirir kadını.

Kadın da heyecanlanmıştır artık. Elini gömleğinin yakasından sokar, kocaman, terli bir meme çıkarıp Bobo'nun yüzüne dayar. İstekle mırıldanır:

— Em, em.

Bu koca et parçasından boğulacak gibi olmuştur Bobo. Öksürür, soluk alamaz.

— Ne yapmam gerekiyor? diye sorar. Sonra, şişirilecek bir top gibi, meme başını üflemeye başlar.

— Üfleme. Em dedim sana. Çıldırtacaksın beni.

Ama Bobo ağzındaki bu koca et yığınıyla soluk alamamaktadır.

— Soluk alamıyorum... böyle... soluk alamıyorum...

Bunun üzerine, sıkılan ve öfkelenen tütüncü kadın, bilge bir tavırla koca memesini sütyenine yerleştirir. Bluzunun düğmelerini çabuk çabuk iliklerken çocuğu itekler:

— Hadi, çık, dükkânı kapıyorum.

Sonra, bütün bu olan biteni kafasından silip atmış gibi ilgisiz, sorar:

— Ne istiyordun? Bir Nazionale mi?

Tezgâhın arkasına geçer, bir sigara alıp Bobo'ya uzatır:

— Al, hediye ediyorum sana.

Bobo sigarayı alır, ama konuşacak hali kalmamıştır. Kepenge yaklaşıp kaldırmak için eğilirse de başaramaz.

— Kaldıramıyorum.

Tütüncü kadın yanına gelir, demir kepengi tutup yarım metre kadar kaldırır, Bobo'yu dışarı iter. Kendini sokakta bulur Bobo, hâlâ şaşkın ve soluk soluğadır. Bacakları titreyerek duvar boyunca uzaklaşır. Sigarayı elinde bir mum gibi tutmaktadır.

ONUNCU BÖLÜM

KORDONBOYU titreşiyor beyaz göğe karşı, Grand Hotel'in dev kütlesi titriyor, göz kamaştıran havada titreşiyor dalgakıran, titriyor denize girenlerin vücutları, o kumsalı kaplayan et yığını.

Asfalt iyice yumuşamış. Takunya izleri görülüyor, sonra bir bisiklet tekerleğinin uzun izi.

Denizin geniş sırtı tütüyor.

Piazza del Comune'de bir santim gölge yok. Yalnız bir güvercinin kımıldayan, hafif gölgesi. Çeşme kurumuş. Cadde ıssız. Pencereler kapalı.

«Dört Mevsim»in vitrininde Gary Cooper'in başka bir fotoğrafı var şimdi. Terlemiş, başında yabancı lejyon kepi.

Caffè del Commercio'da bir garson ayakta uyuyor. Dili sarkmış bir köpek bir duvara sürünerek yürüyor.

Duomo'nun içi serince. Don Balosa, sırtı mihraba dönük, bir banka oturmuş, dirseklerini kucağına dayamış, giyinme odasının kapısından gelen serin havayı içine çekiyor.

Fulgor Sinemasında, sinemanın sahibi Ronald Colman ıssız salonda oturmuş boş perdeye bakıyor.

Basit halkın oturduğu birkaç evin ortasındaki bir avluda büyük bir ağaç. Ağacın yere düşen gölgesi. Yapraklarının arasında uyuyan çocuklar.

Kenar mahallelerdeki Roma duvarlarında, kızgın damların üzerlerinde, ırmağın apak taşlarla kaplı, bir damla su olmayan yatağında eşek arılarının vızıltısı.

Akşam, belediye kamyonu kasasının üzerindeki büyük su deposuyla geçerek caddeyi suluyor. Bir insan grubu, bir aile, ıslanmamak için bir evin duvarlarına yapışıyor.

Ellerinde heybeler, çıkınlar var. Kamyon geçtikten sonra yürümeye devam ediyorlar.

Küçük bir kapıdan dar bir sokağa çıkan başka bir grup. Bunların da ellerinde çantalar var. Yola çıkacaklarmış ya da bir randevuya geç kalmış gibi acele acele yürüyorlar.

Bay Amedeo dönüp arkadan gelen karısıyla Bobo ve kardeşine bakıyor. Onlar kendisine yetişince yeniden hızlanıp önden önden yürüyor yine.

Başka insan grupları. Hepsi geç kalmaktan korkar gibi yürüyorlar. Sıra olmuş koşan sekiz çocuk.

Kenar mahallelerin birinde bir at arabası. Balık istifi insan dolu. Arkaya oturmuş bir adam, dizinde bir valiz tutuyor.

Bir çocuk topluluğunun başında Don Balosa. En arkada bir rahibe var.

Sokaklardan Kordonboyu'na grup grup insan çıkıyor. Parmaklıklardan sarkanlar. Kumsala giden merdivenden inenler. Kıyıda büyük bir kalabalık toplanmış.

Biri denizin içinde bir kayığı açığa doğru itiyor. İnsan dolu başka kayıklar su üzerinde ilerliyorlar.

Dalgakıranın üzerinde de bir karışıklıktır gidiyor. Haykırışlar, seslenmeler. Bir kayık yanaşmış, yolcu dolduruyor. Kalabalığın arasında, kayığın burnuna yerleşmiş gözleriyle ufku tarayan Avukatı görüyoruz. Liman irili ufaklı kayıklarla dolu.

Kürekli küçük bir kayıkta Bobo, kardeşi, annesi, babası. Bobo'nun babasının, daha önce inşaatta gördüğümüz duvarcılarından biri kürek çekiyor. Bir karpuz suya düşüyor. Bir delikanlı atlayıp almaya gidiyor.

Fulgor'un sahibi Ronald Colman Gradisca ve kızkardeşleriyle aynı kayıkta. Gradisca üzerindeki hafif elbisenin eteklerini ıslanmaması için kaldırmış. Kızkardeşleri mayo giymişler.

Grand Hotel'in pencerelerini dolduran yabancı turistler denize bakıyorlar. Üstteki terasta, Arap üslûbu kubbelerin arasında da küçük, siyah figürler görülüyor. Yukardan görülen deniz. Bir dürbünün camından denizin ufka kadar tarandığını görüyoruz.

Çatal ayağının üstüne yerleştirilmiş olan uzun bir dürbünle denizi seyreden Müdür Zeus'dur. Yanında fen dersleri öğretmeniyle Bayan Leonardis var. Arap üslûbu kubbelerin ortasına asfalt dökülerek yapılmış olan terasta onlardan başka Grand Hotel'in birkaç yabancı müşterisi de dolaşıyor. Çekoslovakyalı bir bayanın beyaz şalı rüzgârla iki de bir havalanıp yüzünü örtüyor. Müdür Zeus fen dersleri öğretmeniyle konuşmaktadır.

— Kaç kilometreden geçecek.

— Sekiz. Öyle dediler.

— Ya dürbün ne kadar uzaklığı gösteriyor?

— Bu dürbün mesafeyi kırk defa kısaltır. Yani Rex'i dört yüz metre uzaklıktan geçmiş gibi göreceğiz.

Müdür hayal kırıklığını belirten bir hareket yapar.

— Ama ben dört yüz metreden hiç bir şey görmem.

— Karada mı, denizde mi?

— Bunu niçin öğrenmek istiyorsunuz?

— Çünkü açık denizde bir uzaklığın, karadaki aynı uzaklığa oranla on kat daha fazla görünürlüğü vardır.

Müdür Zeus karasızdır:

— Yani?

— Yani dürbünümüzle Rex'i dört yüz metreden geçer gibi göreceğiz ama, bu uzaklık karaya göre kırk metre sayılır.

Müdür Zeus inanmaz bir tavırla fen dersleri öğretmenine bakar. Sonra aynı şüpheyi paylaşan bayan Leonardis ile bakışırlar.

Açık denizde yüzen bir adam. Pataca'dır bu.

Şimdi dinlenmek ve uzaklığı hesaplamak için durmuştur. Ondan bir kilometre kadar açıkta belirli bir noktada toplanmış görünen kayıklar motorlar. Uzaktan uzağa duyulan birkaç ses. Plaj geride, çok uzakta kalmıştır artık. Kıyıdan hiç bir ses duyulmuyor. Yeniden yüzmeye başlar.

Biraz önce uzaktan gördüğümüz irili ufaklı motor ve kayıkların hepsi birbirine yaklaşmış, hareketsiz durmaktadırlar şimdi. Meydana getirdikleri geniş yarım daire hafif hafif dalgalanmaktadır.

Avukat'ın da bulunduğu büyük kayıkta, kayığın kenarında oturanlardan biri sorar:

— Avukat, ağırlığı ne kadar acaba?

Avukat dönüp ona bakar. Karşılık vermeden önce gizemli kışkırtıcının bu meraklı kalabalığının içinde hangisi olduğunu anlamak ister gibi bir atıştır bu. Konuşmayı kabul etmeyip yeniden gözlemeye döner.

Makine odasının yanında ayakta duran başka biri cevap verir.

— Grand Hotel'in iki katı.

Adam yanındakine döner:

— Ben daha çoktur diyorum. İki kere Grand Hotel artı Jüpiter Kemeri.

— Ve artı taşaklarım - diye ekler yanındaki de.

Kayığın burnunda Gigino Melandri ile zayıf, saygıdeğer bir kadın olan annesi de vardır. Elele tutuşmuşlardır. Sevgi dolu bu elele tutuşmayla, kendisiyle birlikteyken oğlunun başka hiç bir kadının olmadığını vurgulamak ister gibidir yaşlı kadın.

Bir adamın yüzü. Kararsız, karşı çıkan bir köylü yüzü. Düşüncesini söylemeye çalışır bize:

— Benim için Rex - kararsız bir tavırla durur - Bilmem ki ne diyeyim.

Onlardan uzakta tartışan birkaç kişi. Yaşlarından banka memuru oldukları tahmin edilebilir.

— Şimdi Venezia'ya gidecek, sonra Genova'ya dönecek. Sonra Genova'dan Amerika'ya hareket edip ilk defa Atlas okyanusunu geçecek.

— Amerika seferi için Metropolitan'da Tosca'yı söylemeye giden Beniamino Gigli de yer ayırtmış.

Yanlarındaki atletli işçi bu noktada söze karışır:

— Beniamino Gigli'nin sesi bende olsaydı, herkesin...

Kayıkların birinde karpuz kesilmektedir. Başka bir kayıkta, ellerini kesekâğıtlarına daldırıp çıkararak yemek yemeye başlamışlardır.

Denizde birçok insan vardır. Bobo da denizdedir. Gradisca'nın kayığına kadar yüzer. Suyun üzerinde yatıp aşağıdan yukarıya Gradisca'nın kenardan taşan kalçalarını seyreder.

Tam bu anda, uzaktaka kıyıdan gelen bir motor gürültüsü herkesin dikkatini çeker. Akşam üzeridir. Küçük bir deniz motoru geniş daireler çizerek ve arkasında beyaz köpükten bir iz bırakarak açıkta bekleyen kayık topluluğuna yaklaşır.

Motoru kullananın Komutan olduğu seçilebilmektedir artık. Yanında muhtemelen Alman olan iki sarışın kadın, arkasında da, Grand Hotel'in pos bıyıklı romantik müdavimi Lallo vardır. Motor ge-

lip kayık topluluğundan yirmi metre kadar açıkta durur. Komutan motoru kapatır. Uzaktan uzağa sesleri duyulur. Gülüşürler.

Gradisca, dalgaların üzerinde, kimbilir nerelerden gelmiş iri bir martı gibi hafif hafif salınan motorda, olup biteni herkesten daha büyük bir dikkatle gözlüyora benzemektedir. Motordan küçük bir patlama duyulur. Bir şişe şampanya açmışlardır.

Bir balıkçı kayığından seyredenlerden biri hayretle yorumlar:

— Champagne!

Sonra, ağzında içtiği şampanyanın tadını yaşatır gibi tükrüğünü yutar.

Katran içinde bir tür takada Biscein ve başkaları «gurugul» yemektedirler. Büyük bir toprak kaptan elleriyle aldıkları «gurugul»ları iştahla emerler. Biscein iki «gurugul» arasında bir hikâyeye başlar.

— Dünyada hayvanların benim kadar sevdiği bir kişi daha yoktur... anlaşılan özel bir kokum var... Sözgelişi şu olaya bakın: geçen yıl kayıkla bir gezintiye çıkmıştım... Vakit öğleden sonra iki falan... açıkta bir sigara içmek için durmuşum... bir de ne göreyim bir yunus balığı kayığın kenarına tırmanmış bana bakıyor... ertesi gün aynı yere gelip bir ıslık çalıyorum, yunus yine kayığın yanında... üçüncü gün bana bakıp ne dese beğenirsiniz: anne!

Sonra, kendisine inanıp inanmadıklarına aldırmadan, gayet ciddi, «gurugul»unu emiyor.

Sonunda kimsenin dikkat etmediği ya da görmediği Pataca geliyor. Soluk almak için ilk kayığa tutunuyor.

Sonra, birini arar gibi, kayıkların arasında yüzmeye başlıyor. Gradisca'nın kayığı birden sarsılıyor. Gradisca ayağa kalkıyor, oturduğu yerde. Kızkardeşleriyle Ronald Colman arkasında oturmaktadır. Onların arkasında ise, suda, Pataca elleriyle asıldığı kayığı kendisinden yana eğmiştir. Pataca'nın gülen yüzü.

— Yapmasana cahil! bırak!

Pataca'nın bıraktığı kayık, iki sert sallanıştan sonra yavaş yavaş durur. Gradisca yakaladığı bir küreği Pataca'ya doğru sallar. Pataca suya dalıp görünmez olmuştur bile.

Deniz kararmaya başlamıştır. Çok uzaklarda bir ışık halinde çizilen kıyı.

Bobo ile kardeşi kayığın kenarından eğilmiş denize bakmaktadırlar. Denizin derinliklerinde ateş böceği gibi yanıp sönen küçük fosforlu balıklar.

Babaları yıldız dolu gökyüzünü incelerken, sonra yanında sessiz sessiz oturan karısına döner. Ama kendi kendine konuşur gibidir.

— İnsan karada başının üzerinde koskoca bir Babil olduğunun farkına bile varmıyor! Dünya gibi daha milyonlarcası var sanki gökte uçuşan... Burada her şey uçuyor. Güneş, yıldızlar, dünya... Yani biz de uçuyoruz... Herkes konuşup duruyor ama gerçek bambaşka... Çünkü biz yürüyoruz ya da şimdi olduğu gibi duruyoruz ama, aynı zamanda da uçuyoruz... Olacak şey değil! Peki nasıl ayakta duruyor bu yapı! Çünkü, sözgelişi, bir bina yapacaksam iş kolay: şu kadar tuğla, şu kadar kireç... ama havada, Tanrı beni bağışlasın, temelleri nereye atacaksın? Sonra öyle ufak tefek şey de değil... toprak, uçsuz bucaksız toprak... yoksa yalnız yanan bir ateş mi...

olacak şey mi... milyonlarca yıldan beri yanan ve milyonlarca yıl yanacak... bizse kibritten başka bir şey değil... Üşüdün mü Miranda? Omuzuna bir şey al. Ceketimi ister misin? Hayır çünkü açık konuşalım... en çok on yıl, bilemedin yirmi yıl daha var önümüzde... Gördün mü zaman işini nasıl görüyor?

Büyük bir kayıkta, Don Balosa, çocukları ve rahibe dua ediyorlar. Alçak perdeden bir mırıltı korosu.

Bir delikanlı kusuyor.

Ve işte herkesin kulağının pasını silen bir müzik başlıyor.

Cantarèl'li körün armonikasıdır bu. Elli yaşlarında, kara gözlüklü, saçları kırmızıya çalan, yüzü beyaz, hafifçe solgun bir adam.

Vücudu hafifçe titriyor, görünmez ellerin gıdıklamasına bir tepki sanki bu. Müzik havayı hüzünle dolduruyor.

Gradisca kendinden geçmiş dinliyor. Sonra yine sessizlik.

Gradisca, dalgın, şarkının kendisinde bıraktığı boşluğun tadını çıkartmakta. Konuşmaya başlıyor sonra. Samimî bir iç dökme. Kendi kendine, Ronald Colman'a, kızkardeşine, bize:

— Evet, yanıldım belki: gözüm hep yüksekleredeydi. Ama yalnız benim suçum değil ki. Yanlış anlamayın, hırslı değilim, karakterime aykırıdır bu... ama kendimde başka kızların çoğundan fazla bir şeyler olduğunu kabul etmeliyim, değil mi? Sözgelişi, halim tavrım... üstüme bir paçavra da giysem, hareketlerim, bir kolumu kaldırmam. neden bilmem ama daima bütün gözleri üzerime çekerim, yani özet olarak sıradan bir kız değilimdir öyle. Dikkati çeken

bir kızım. Bu da hoşuma gidiyor çünkü her kız gözleri üzerinde hissetmekten hoşlanır... elleri değil tabii... zaten benim hayatım, çeşitli bahanelerle şurama burama uzanan ellerle mücadele etmekle geçmiştir... Böyle böyle yanlışlar yaptığım da oldu, çok değil, ancak birkaç karşı koymayış... bir buz parçası da değilim artık. Ama pişman olmadım mı? Oldum elbet. Anlık bir zevkin insanın hoşuna gittiği kadar felâketine sebep olabildiğini de anladım bir kere. Biliyor musun, kaç yaşındayım? Ben gerçeği söylemekten utanmam. Daima eksik bir şey söylemektense fazla söylemeyi tercih etmişimdir. Tam otuz. Ama hâlâ bekliyorum işte. Eh, uzun süren, bütün bir hayat süren bir aşk isterdim. Bir ailem, çocuklarım, akşamları belki bir sütlü kahve içerek üç beş kelime konuşacak bir kocam olsun... Arada sırada sevişirdik de elbet, buna da hayır demem çünkü o da gerekebilir bazen, ama benim için önemli olan sevişmeden çok duygulardır... Ve içim duygu dolu benim... hazır... Ama kime vereceğim? Kim ister onları?

Komutan motoru çalıştırıp arkasında ay ışığında parlayan bir iz bırakarak uzaklaşıyor. Don Balosa ile çocukların kayığı da, sessiz bir bekleyiş içindeki, kara gölgelerden oluşan kütleden ayrılıyor. Uzaklaşan birkaç kayık daha. İçindekiler kalanlara bağırıyorlar.

— Yetti artık beklemek!

— Geçmez artık!

— En azından zatürre olacaksınız.

Kalanlarda bir meydan okuma havası. Bazıları rutubetten korunmak için örtünüyor. Heyecansız bir

bekleyiş artık bu. Gölgeler. Bir sigaranın parlayan ateşi. Geride sis kıyının ışıklarını perdelemiş.

Ne kadar zaman geçti? Bay Amedeo'nun gözleri karanlığa dikili. Karısı uyuyor. Bobo ile kardeşi de kayığın içine yatmışlar. Büyük kayıktakilerin çoğu uyuyor.

Ama işte, transatlantiğin geçeceğinden herkes umudunu kestiği bir sırada, boğuk bir düdük sesi havayı sarsıyor. Büyük kayıktan bir gölge haykırıyor: «Rex!» Galiba Giudizio'nun sesi. Kayıklarda heyecanlı bir karışıklık. Hemen herkes ayağa kalkmak istiyor. Hâlâ uyuyan çocukları uyandıran eller.

Geceden daha karanlık, simsiyah bir dağ, gittikçe yaklaşıyor suları hışırtıyla yarıp dalgalandırarak. Kayıkların üzerinde ayakta duran gölgelerden korku dolu bir ses yükseliyor birden.

— Üzerimize geliyor!

— Dur!

— İmdat!

— Anneciğim!

Başka haykırışlar, çocuk ağlayışları, genel bir karışıklık.

Dev transatlantiğin kara gölgesi kayık yığınının üzerine gelir gibidir gerçekten. Bu kürek, kayık burnu, kıçı, açılamayan yelken, çalışamayan motor kargaşasında bir kaçışmadır başlamıştır. Birçok insan umutsuz kendini denize atar. Boğazlanıyormuş gibi haykırışlar yükselmektedir:

— Gino! Gino!

— Sakin olun!

— Heyecanlanmayın!

— Zosmàl!

— Kendinize gelin yahu, kurtulduk.

Gerçekten Rex'in kayıkların epey uzağından geçtiğini çoğu görmüştür şimdi. Kısa süre içinde herkes sakinleşir. Herkes, sessiz, seyretmeye başlar gemiyi. Ağızları açık, solumaktadırlar.

Dev gemi, ışıklar içinde, harika bir düş gibi, önlerinden kayıp geçer. Cantarel'li kör de ayağa kalkmış sormaktadır:

— Nasıl?

— Beyaz - diye cevap verir yanından biri.

Körün gözleri ileri dikilidir. Kara gözlüklerini çıkarır. Perdeli gözlerinde bir şeyler görebileceği umudu.

Yukarda, Rex'in güvertesinde, bakan insanlar görülür. Akşam elabisesi giymiş kadınlar, erkekler. Aşağıya bakmaktadırlar. Bir ikisi el sallar. Müzik sesi gelmektedir. Dans.

Bobo'nun babası şapkasını çıkarmış selâma durmuştur, hareketsiz, kendini bu güç simgesine kaptırmış.

Gradisca ayakta, ağlar. Ağlar, çünkü biraz önceki iç döküşüne rağmen, kalbi hep Rex'te yolculuk eden baylar için çarpmaktadır.

Kayıkların birinde Scureza di Corpolo'yu görürüz. Çalıştırdığı motosikletinin yanında, belli aralarla gaz vererek transatlantiği selâmlamaktadır. Herkes alkışlar. Kayıktıkilerden biri de bir «prrrrrrttt!» çeker.

Rex uzaklaşmıştır artık, küçük bir ışık demeti gibi görünmektedir, gökteki bunca takım yıldızdan

biridir sanki. Uzaklardan, son bir düdük sesi duyulur, boğuk.

Herkes kayıklarda ayakta, sessiz kalmıştır öylece, görülen harikayı sindiriyormuş gibi. Ama birden Rex'in dalgaları gelmeye başlar. Kayıkları sallayan, üzerlerinden aşan, herkesi ıslatan dalgalar yeni bir karışıklık yaratırlar. Ama kahkahalar, neşeli seslerde duyulmaktadır arada.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

DELİLEREVİ bir bölümü bostan olarak kullanılan geniş bir bahçenin ortasında, villa biçimi bir yapıdır. Bahçenin delilerevinin arkasına düşen bölümünde çok yüksek olmayan demir parmaklıklı bir kapı var. Servis kapısı olduğu bellidir bunun.

Kapının önünde, parmaklıkların arkasında, kırkının üzerinde gösteren bir adam görürüz. Yandan, ince-uzun bir bıçağı çağrıştırıyor. Hafif heyecanlı, özellikle parmaklıkların arkasında parlayan gözlerinde yansıyor heyecanı. Bekleyiş dolu bir bakış. Bobo'nun deli amcasıdır bu. Adı Leo'dur.

Arkasında, uzaklarda başka hastalar var. Aralarında beyaz gömlekli bir hastabakıcı olmasa hepsini bahçıvan sanabilir insan.

Uzaktan uzağa duyulan bir gürültüyle parmak-

lıklara daha da yaklaşır. Leo, yolun ilerisini görmek için, yanaklarını demir çubuklara dayar. Sinirli sinirli güler. Acele adımlarla delilerevinin içlerine doğru yönelir. Dipte, bakımsız, ot kaplamış yolda görülür.

At arabası parmaklıklı kapının önünden geçer. Arabacının yanında Bobo, arkada da annesi, babası, dedesi ve küçük kardeşi oturmaktadır. Bahçenin duvarının çevresini dolaşan araba delilerevinin ana girişinin önünde durur. Bobo ve ötekiler iner. Annenin elinde bir paket vardır.

Leo, delilerevinin girişine açılan uzun koridorda çabuk çabuk yürümektedir. Sağdaki duvara sürünür, böyle kendini daha güvenli hissetmektedir sanki. Hoşnut, gülümser. Ama şimdi, durmuş, kararsız, ileri bakmaktadır.

Hepsi bir arada olan akrabaları elleriyle selâmlamaktadırlar onu. İri yarı bir adam olan kapıcının oturduğu sıranın yanında durmuşlardır.

Leo onlardan yirmi metre uzakta kalakalmıştır. Gözlerinde karşılaşmanın yarattığı şaşkınlık okunur.

Aile topluluğundan birden ayrılan Bobo amcasına doğru koşar. Leo da canlanır, iyileşir. Yeğenini öper, sonra babasını, kardeşini, Miranda'yı. Miranda hemen elindeki paketi uzatır ona. Leo hoşnuttur artık, çıkışa hepsinden önce yürür.

Bay Amedeo onların uzaklaşmasına bakar. Geride kalıp kapıcıyla konuşur:

— İyileşiyor gibi geldi bana.

— Çok iyi. İyice normalleşti artık, diye cevap verir kapıcı da.

Bu sözlerle Bay Amedeo'nun içi rahatlamıştır.

Gitmeye davranır ama sonra aklına bir şey gelir. Ceplerini karıştırıp kapıcıya bir puro uzatır.

Bir, katırtırnağı kaplı, yeşilli sarılı tepeler görünümü. Vadide yükselen, uykuya dalmış iri fillere benzeyen, büyülü tepeler. Yol boyunca, sütunlara tırmanmış ya da parmaklıklara asılmış güllerle örtülü, mavi bahçe kapıları. Araba yükselerek vadiyi saran güneşli yolda ilerler.

Arabacının yanında Bobo vardır. Arkada da Leo amcası, babası annesi ve dedesi. Ayaklarının arasında ise, sırtı arabanın kapısına dayalı, küçük kardeşi oturmaktadır.

Leo, Miranda'nın getirdiği kutu dizlerinin üzerinde, içindeki kurabiyeleri atıştırıp durmaktadır. Sonra kardeşine, babasına, Miranda'ya bakar ve ancak şimdi anlamış gibi:

— Hepinizi çok iyi buldum, der. Seni de Miranda. Ben de iyiyim, hatta çok iyi.

Sonra kırlara bakar ve selvili bir yolun dibinde görülen beyaz kiliseyi göstererek Miranda'ya sorar :

— Don Pizzaglia hâlâ sağ mı?

— Öleli on yıl oluyor!

— Geçen yıl sağdı! diye haykırır Leo, biraz şaşırmıştır.

— O dediğin Don Remigio.

— Don Remigio da öldü mü?

— Hayır, Don Remigio sağ.

— Ben de onu söylüyorum. Geçen yıl görmüştüm, elinde bir çiçek saksısıyla geçiyordu. Nereye gidiyordu kimbilir?

Amedeo iyilik dolu bir dikkatle bakar kardeşine. Vücutça biraz düşmüştür ama gözleri parlak ve etkileyicidir. Dede sıcaklamış, elindeki mendiliyle

sürekli yüzünü kuruluyor. Arada bir de gri hasır şapkasını kaldırıp mendilini ıslak başından geçirmekte, sonra tekrar giymektedir. Sonra:

— Leo sekiz yaşında herkesten daha zekiydi der. Peşinden öteki oğluna dönerek devam eder:

— Bak Amedeo, gücenme ama seninkinden çok daha işlek bir kafası vardı. Okulda en akıllı oydu, yemin ederim!

Bobo'nun babası iyimserlikle bunu kabul eder.

— Doğru. Buna hiç bir itirazım yok.

— Çünkü o isteyince kilisede ayine de çıkıyordu, Latince okumasını biliyordu, **dominus dominus,** sonra **vobisco.** Sonra Leo'ya döner:

— Kilise ayinine çıkışını anımsıyor musun, Leo?

Leo bir an düşünür. Hayır, anımsamamaktadır. Yeniden yemeye başlar.

Bobo önde kımıldayıp durmaktadır. İkide bir ayağa kalkar kâh şuna, kâh buna bakmak için. Ya vadide, ya harman yerlerinden birinde ya da gökten geçen bir şeylerdir bunlar.

Sık sık da neşeyle arabanın içindekilere dönmektedir:

— Amca gülleri gördün mü? Leo amca, bak şuradan deniz görünüyor.

Sonra oturur, yeniden kalkar, yine arabanın içine doğru döner:

— Baba arabayı ben kullanabilir miyim?

— Hayır.

— Ama baba öyleyse burada işim ne benim! Hadi, bırak da ben süreyim atı.

— Hayır! Sonra gülerek ekler :

— Bir eşeğin bir atı sürdüğü nerede görülmüş!

Leo yemeyi bırakmış, gözlerini arabanın tekerleğine dikmiştir. Sonra, tekerleğin dönerken birbi-

rine karışan kirişlerini daha iyi incelemek için arabadan sarkar.

Yanında oturan Miranda ceketinin ceplerinden birinin iyice kabarık olduğunu görerek sorar.

— Leo cebine ne doldurdun böyle?

Leo bir çocuk saflığıyla döner.

— Taş.

Sonra bir avuç çıkarıp dedeyle Bobo'nun babasına gösterir.

— Niçin cebine doldurdun onları. Ağırlık yaparlar.

— Hoşuma gidiyor.

İnanmış bir tavırla söyler bunu, sonra taşları cebine koyar, kardeşinin bu tutkusunda deliliğinin açık bir belirtisini gören Bobo'nun babasının şaşkın gözleri önünde. Ama yine de, bu izlenimi olumlu, rahatlatıcı bir şeyle silmek ister hemen.

— Leo, mezarlıkta kapalı kaldığımız o günü anımsıyor musun?

Leo başıyla anımsadığını belirtir.

— Elele tutuşmuştuk, sen ağlıyordun.

— Aferin. Belleğin benimkinden daha güçlü. Sekiz yaşındaydık o zaman.

Bunu söylerken kardeşinin ellerini alıp sevgiyle sıkar. Leo, hoşnut, o anısını anlatmayı sürdürür.

— Ben sana «ıslık çalarsak korkumuz geçer» diyordum.

— Baba hiç uğursuz ateşlerden gördünüz mü? diye Bobo'nun kardeşi sorar.

— O korkuyla ne görelim istiyorsun.

Bobo yukardan sarkar:

— Baba, altınıza etmeniz mi?

— Sen biraz daha terbiyeli konuşamaz mısın, yavrum?

Dede bir elini kaldırıp haykırır:

— Hey, Madonna! - Arabacı döner - Durdur arabayı.

Amedeo sorar:

— Ne oluyor?

Leo ayağa kalkmıştır bile. Miranda karşılık verir.

— Leo inip su dökmek istiyor.

Leo iner. Biraz sonra dede de iner.

— Ben de işemeye gidiyorum.

Amca yolu geçer. Uygun bir yer seçmek için çevresine bakınır, bulur. Babası da oğlundan iki üç metre öteye çukurun kıyısına gider.

Bu arada Amedeo arabacıyla konuşmaktadır:

— Çok iyi bir atın var, gerçekten iyi, kaç yaşında?

Madonna atının hayatını, yarattığı mucizeleri iyi bilmektedir.

— Uç yaşını iki ay geçti. Yalnız bir kusuru var: tren sesinden ürküyor. Ben de işe bak ki çoğunlukla istasyona çalışıyorum! Ürktü mü üstüne sıçrayıp gemini kasmam gerekiyor!

Dede işini bitirmiştir. Arabaya dönmek için Leo'nun arkasından geçerken oğlunun üstüne işemiş olduğunu fark eder. Gerçekten ayaklarının dibinde toprak ıslanmıştır. Seslenir ona. Sesinde birbirine karışmış bir azarla şaşkınlık belirtisi vardır.

— Leo!

Leo döner. Gülümseyerek cevap verir:

— Tamam.

Arabadakiler de Leo'nun üstüne işediğinin farkına varmışlardır. Bobo yine de herkese duyurmak ister bunu:

— Baba amcam üstüne işedi.

Arabaya yaklaşan dede binerken açıklar:

— Pantolonunun düğmelerini çözmeyi unutmuş.

— Önemi yok, der Miranda. Köylüden ödünç bir pantolon alırız.'

Bay Amedeo'nun dişlerinin arasından ıslık gibi çıkan kelimelerse delilerevi kapıcısının söylediği avutucu sözlere bir cevaptır:

— Amma normal ha!

Leo sakin sakin yolu geçer. Arabaya yaklaşır. Binmeden önce Bobo'ya döner:

— Haklısın. Deniz görünüyor. Uzun, mavi bir çizgi halinde.

Binip oturur. Araba, tepeyi aşan kumlu yolda yeniden ilerlemeye başlar.

Bir çiftlik evinin büyük mutfağındadır şimdi hepsi. Uzun masa «yemek sonrası» karışıklığı içindedir. Amedeo, kolları sıvalı, şapkası başında köylüyle konşumaktadır. Güneşte kavrulmuş yüzü kırış kırış, kurnaz bakışlı bir adamdır köylü. Üzerinde kaba yünden kolsuz bir kazakla bir keten pantolon vardır.

— Görüyor musun Minghino toprak emeğini boşa çıkarmıyor insanın.

— Öyle ama bir dolu incirleri mahvetmeye yetiyor.

— Ama dolu her yıl yağmıyor.

— Bu yıl söz gelişi öyle bir kuraklık oldu ki toprak bile yandı nerdeyse. Böyle giderse üzüm yerine yalnız bunlar kalacak elimizde. - Bunları söylerken eliyle hayalarına dokunuyor. -

Kemerlerin altında Leo amca oturuyor, onun da kolları sıvalı. Güneşte yanan harman yerine bakı-

yor. Üzerinde kolsuz bir kazakla dondan başka şey olmayan, üç yaşlarında bir çocuk var burada.

Bir tuğlanın üzerine eğilmiş olan çocuk puflayarak kaldırmaya çalışıyor bunu. Saçları da yüzü gibi kıpkırmızı. Sonunda kaldırmayı başarıyor tuğlayı ama doğrulurken donu düşüyor. Bu durum yürümesini engellediği için tuğlayı yere bırakıp donunu çekiyor. Sonra yeniden tuğlanın üzerine eğiliyor.

Dede ile arabacı Madonna, atı çözülüp samanlığa yakın gölgelik bir yere çekilmiş olan arabanın sıralarına uzanmışlar. Biraz ötede, bir sepetin içinde sekiz aylık bir çocuk var. Göbeği açık olan çocuk gözlerini havaya dikmiş, belki sineklerden rahatsız olduğu için bacaklarını sallıyor.

Ahırda, Bobo ile kardeşi eşekle oynuyorlar. Bir süpürgenin sopasıyla eşeğin taşaklarına dokunuyor, gülüyorlar. Eşek gittikçe daha öfkeli tekmeler savuruyor. Ahırın arkasına açılan alçak kapıdan civcivleriyle bir tavuğun geçtiği görülüyor. Bobo kardeşine sesleniyor.

— Gel. Kakamızı yapalım, sonra kıçımızı civcivlerle sileriz.

Alçak kapıdan koşarak çıkıp her biri üç dört civciv yakalıyorlar.

Miranda ile köylünün, şişman, başı örtülü karısı kümesin yakınındaki sebze bahçesindedirler. Köylü kadın Miranda'ya içinde on kadar taze yumurta olan bir sepet uzatıyor.

Miranda, küçük çocuğun hâlâ tuğlayı kaldırmaya uğraştığı harman yerinden geçip kemerlerin altında oturan Leo'nun yanında duruyor.

— Leo taze yumurta içmek ister misin?

Leo yumurta sepetine bakıyor, sonra bir yumurta alıyor.

— Sonra içerim. Şimdi cebimde dursun.

Miranda, biraz şaşırmış, karışıyor.

— Hayır, cebine koymasan iyi olur. Kırılabilir.

— Öyleyse elimde tutarım.

Amedeo ile Minghino mutfaktan kemerlerin altına çıkıyorlar.

— Ben çiftliği dolaşmaya çıkıyorum. Gelmek isteyen var mı?

Leo karşılık vermiyor. Bir elini omzuna koyan kardeşine yumurtayı gösteriyor.

— Leo burada rahatın yerindeyse keyfine bak sen.

Sonra yumurtayı alıp o da bakıyor.

— Ben de böyleyim. Bir yumurtaya saatlarca bakabilirim. Sonra karısına dönüyor :

— Öyle değil mi Miranda? Çünkü diyorum ki deli olabilir insan böyle: ama nasıl oluyor da böyle mükemmel şeyler yaratıyor doğa?

— Azizim, doğa Tanrı'nın eseri, senin gibi birinin değil.

— Hadi oradan, elinin hamuruyla bu işlere karışma sen!

Harman yerinin ortasında oynayan çocuk tuğlayı kaldırmış, yavaş yavaş ama kararlı bir şekilde kardeşinin sepetine doğru yürümektedir. Belirli bir planı olduğu açıktır.

Eteğine patlıcan ve salata doldurmuş olan köylü kadın haykırarak koşar. Gerçekten çocuk o anda sepette yatan kardeşinin pembe yüzüne tuğlayı indirmek üzeredir. Annesinin haykırışı üzerine döner, tuğla elinden kayıp yere düşer. Çovuk, başı önünde, şaşkın, öyle kalakalmıştır.

Annesi kolundan yakalar, itip sürükleyerek samanlığın hemen yanındaki bir yaygıya doğru götü-

rür. Yaygının ortasına oturtur. Bu arada anlaşılmaz sözler haykırmaktadır.

— Kıskançlık yapman boşuna. Seni anlamadığımı sanma. Anlamadıysam canım çıksın! Hem de nasıl!

Çocuk ağzını açar, gözlerini kapar ve ağlamaya başlar sonunda.

Bu arada Amedeo, karısı ve köylü çiftliğin öbür yanına giden patikadan inmektedirler. Bobo'nun babası arada bir durup ağaçlara, asma sıralarına bakarken Minghino da bir şeyler anlatmaktadır:

— Çünkü bir köylü, söz gelişi bizi ele alın, güneşin doğuşuyla birlikte çalışmaya başlarken, şehirde bir işçi hiç de öyle değil.

— Doğru. Ama burada doğanın içinde yaşayıp canının istediğini yapmakla bütün gün tepende birinin durması arasında da fark var.

— Siz efendim iyi söylüyorsunuz ama bana göre bu bizimki hayat değil, bir işkence.

Yüksek otlarla çevrili çukur bir alana gelmişlerdir. Minghino bir çubukla otları aralayarak bir kaynağı gösterir. Toprak bir oluktan sürekli su akmaktadır. Minghino eğilir, orada bırakıldığı anlaşılan bir bardak bulur, yıkar, su doldurup Amedeo'ya uzatır.

— Bakın haklı olduğumu göreceksiniz.

Amedeo bir yudum alır sudan. Tadını anlamak için ağzında tutar.

— Haklısın. Çok hafif bir su. Sen de tat. Miranda, diye ekler sonra bardağı karısına uzatarak: Şöyle yapalım. Sen bana bir damacana doldur, ben analizini yaptırayım. Göreceksin sindirime iyi gelen bir su bu. Satılması bile mümkün olabilir.

Tam bu anda tepenin üstündeki evden haykırış-

lar duyulur. Belirsiz çığlıklardır bunlar, bir yakınma âdeta. Miranda, köylü ve Amedeo yukarıya, harman yerine bakarlar.

Bobo'nun kardeşinin koşarak patikadan indiği görülür. Annesiyle babası ona karşı giderler.

Bobo'nun kardeşi soluk soluğa yaklaşır:

— Leo amca ağaca tırmandı.

Dördü birden aceleyle eve giden patikaya doğru yürürler.

Harman yerinin hemen kıyısındaki bir karaağacın tepesindedir Leo, ağacın son dallarına sarılmış, açık, kulak tırmalayan bir sesle haykırmaktadır:

— Bir kadın istiyorum! Bir kadın istiyorum! Bir kadın istiyoruuuum!

Sesi güneş altındaki harman yerine, dedenin, arabacı Madonna'mn, Bobo'nun ve köylünün karısının kararsız koşuşup durdukları harman yerine yayılmaktadır.

Bununla birlikte dede hiç de endişeliye benzemiyor, arada bir gözünü Leo'dan ayırıp Madonna'ya dönüyor:

— Çok normal bir gereksinim bu, kırk iki yaşında! Düşün, ben kırk iki yaşımdayken...

Madonna'nın aynı görüşte olmadığı belli, ama karşılık vermiyor. Dede yine oğluna dönüp sesleniyor ona:

— İn aşağı Leo, babanın söylediğini dinle.

Yukardan aynı haykırış yayılıyor :

— Bir kadın istiyoruuuuum!

Dede harman yerinde dolaşırken kendi kendine konuşuyor:

— Ama nereden bulayım şimdi ben kadını?

Bu arada Amedeo, Miranda ve köylü de gelmişlerdir.

İlk yorumu arabacıdan dinliyorlar:

— Bir kedi gibi tırmanıverdi tepeye. Tam arabaya atı koşarken.

— Tanrım, bir şey değil, kendini atacak şimdi aşağı!

— Miranda eve git ve kendine hakim ol. Yine tiyatro oynamaya başlamayalım!

Bobo karaağaca tırmanmaya başlar. Babasına bağırır:

— Baba onu almaya gideyim mi?

Babası öfkeyle ona döner:

— Kulağının birini koparmadan in ordan aşağı!

Bobo hızla inip kaçar.

Amedeo köylüye döner.

— Minghino koş merdiveni getir.

Minghino eve giderken Amedeo da araçların durduğu kulübeye girip kapıyı kapar. Yalnız kalınca, kendini tokatlayarak, şapkasını yere çarparak, başını duvara vurarak, öfkesini boşaltmaya çalışır.

— **Zozmàl, zozmàl** ve **zozmàl!** Delilerin yeri delilerevidir, dışarısı değil! **Suca sluca iof gavgnuc!** (7)

Şapkasını yerden alır, tozunu silkeler, başına geçirir ve sakin, kendine gelmiş, harman yerine çıkar.

Minghino da tam bu sırada merdiveni karaağaca dayamaktadır. Çıkışını hepsi gözleriyle izlerler.

Son basamağa ulaşınca Leo'ya dönüp hafif, inandırıcı bir sesle konuşur.

— Bay Leo. Aşağı inin, yoksa başınız dönecek.

---

(7) Amedeo'nun öfke sayıklamalarından bir başkası daha.

Leo haykırmaya devam eder. Şimdi Amedeo da konuşmaktadır:

— Leo. Yeterince eğlendin. Hadi, aşağı gel, karpuz yiyeceğiz.

Bobo koşup harmanın ortasından bir taş alır. Babasına gösterir taşı.

— Baba amcam taş atıyor.

Bu arada harman yerine bir taş daha düşer. Amedeo yine kardeşine döner.

— Leo taş atma. Devam edersen babanın başını yaracaksın. Hadi, mantıklı ol. - Sonra arabacıya döner - Madonna arabayı buraya getir. Karısına :

— Miranda çocukları çağır... Dedeye :

— Hadi baba, arabaya binip gidiyormuş gibi yapalım.

Madonna arabayı çeker. Hepsi binip gelişte olduğu gibi yerleşirler. Amedeo yine kardeşine döner.

— Leo. Hadi, geç oldu artık, eve dönmeniz gerek. Görmüyor musun herkes arabaya bindi bile.

Ağacın tepesinde Leo haykırmayı keser. Harman yerine bakar. İnmek için davranır ama ayağı basmak istediği daldan kayar. Bunun üzerine daha önce bastığı dala çeker ayağını. Yeniden haykırmaya başlar.

— Bir kadın istiyoruuuuum!

Hepsi ağacın tepesine bakarlar. Dede ise, tersine, yüzünü ellerinin arasına almış ağlamaktadır.

— Şimdi de zırıldamaya başlamayalım! der Amedeo. Sonra ayağa kalkıp hepsini arabadan indirir.

— Aşağı Bobo, hadi Miranda. — Sonra arabacıya: — Bak Madonna, bana bir iyilik yap: delilerevine gidip hastabakıcılara haber ver...

Arabadan inip sessiz, karaağacın tepesine bakmaya başlarlar. Araba hızla hareket edip harman yerinden uzaklaşır.

Güneş batmaktadır. Leo'nun artık bir ulumaya dönmüş olan haykırışına uzaktan uzağa köpek ulumaları karşılık vermektedir.

Bay Amedeo, dede, anne, Bobo ve kardeşi, köylüyle karısı harman yerindedirler. Kimi oturuyor, kimi ayakta. Bekleyiş içinde taşlaşmış gibidir hepsi. Amedeo kulak parçalayan haykırışları duymamak için ellerinin başparmaklarıyla kulaklarını tıkamıştır. Bobo babasına yaklaşır.

— Baba, baba. — Babası ellerini indirir. — Gidip Volpina'yı çağırsam mı?

Amedeo kısa bir süre gözleri önünde bir noktaya dikili kalır, sonra birden kolundan yakalayıp çeker Bobo'yu, bacaklarının arasına kıstırır ve kafasına, böğürlerine, sırtına, neresine gelirse vurmaya başlar yumruklarıyla. Kardeşi o arsız gülüşüyle güler. Bobo yaralı bir köpek gibi inildeyerek uzaklaşır.

Gece basmıştır. Vadinin karanlığından yaklaşan cankurtaranın farları iki ışık çizgisi halinde parlar.

Harman yerinin ortasındaki bir asetilen lambası Amedeo ile ötekileri aydınlatmaktadır. Yaklaşan otomobilin gürültüsü hepsini canlandırır ve bahçe kapısının önüne toplar.

Cankurtaran asetilen lambasının biraz ilerisinde durur. İki erkek hastabakıcı ile boyu bir metreden kısa olan cüce bir hastabakıcı kadın iner. Köylü karağacın tepesini gösterir onlara. Cüce hastabakıcı kadın bir şey söylemeden karaağaca dayalı merdivene kedi gibi tırmanır ve ağacın karanlık yaprakları arasında kaybolur. Büyük bir sessizlik. Hepsi

karaağacın karanlık tepesine bakmaktadır. Yukardan birkaç defa hastabakıcı kadının sesi duyulur:

— Gidelim Leo hadi in.

Biraz sonra, ağacın dallarının hışırtısından, Leo'nun razı olduğu, indiği anlaşılır.

Yere iner inmez iki hastabakıcı iyimser bir tavırla kollarına girip cankurtarana bindirirler Leo'yu. Cankurtaran hemen hareket eder ve Leo'nun akrabalarının memnun ama bitkin yüzlerinin önünden geçerek uzaklaşır.

O akşam, gecenin ilerlemiş bir saatında, Madonna'nın arabası caddeden geçer. Bobo ile kardeşi uyumaktadırlar. Babası, Miranda ve dede ise önlerine bakmaktadırlar, ama üçü de görmez gibidir.

ON İKİNCİ BÖLÜM

BİSİKLETİNİ eliyle tutan Avukat bulvardaki sayısız at kestanesinden birinin yanında durmaktadır. Endişeli bir dikkatle kumsala, uzaklarda, denize girenlerin karışık bir biçimde Kordonboyu'na kaçıştıkları, plaj görevlilerinin güneşlikleri aceleyle kapattıkları kumsala bakıyor. Sonra bize dönüp gökte küçük, altın rengi bir bulut göstererek, gerçek bir endişeyle konuşuyor:

— O altın rengi bulutçuk hiç iyi şeyler söylemiyor.

Birden rüzgâr çıkıyor. Avukat başından uçmak üzere olan şapkasını iki eliyle güç tutuyor. Bisikletini at kestanesinin gövdesine dayayıp elleriyle başına bastırıyor şapkasını.

— Her yaz on birle öğle arasında Adriyatik

kıyısındaki plajları allak bullak eden deniz tayfunlarının karakteristik belirtisi.

Rüzgâr hafif ceketini kımıldatıyor, konuşmasını güçleştiriyor.

— Her tayfun toprağı titreten bir uğultuyla başlar ve...

Rüzgâr şiddetle eserek konuşmayı sürdürmesini engelliyor. Kısa bir süre, başı önünde, susuyor, sonra yeniden başlıyor konuşmaya, çabuk çabuk konuşuyor, çünkü gerçekten çok az vakit vardır eksiksiz bir açıklama yapabilmek için:

— Deniz tayfunu toprağın çok ısınmasının neden olduğu çok büyük bir girdaptır. Huni, silindir ya da helezon biçiminde olabilir. 1900 yılından bugüne kadar tam otuz beş tayfun oldu Adriyatik denizinde. Her yıl bir tayfun. 22 ve 24'te olmadı.

Umutsuzlukla rüzgârın bisikletini sürüklediğini görüyor. Kendisi at kestanesinin gövdesine sarılıyor. Bu rahatız ve tehlikeli durumuna rağmen konuşmasını kesmiyor.

— Deniz tayfunları hakında bildiğim her şeyi söyleyebilecek miyim, bilmiyorum. Görüyorum ki rüzgâr şiddetleniyor...

Bir kum bulutuyla örtülür.

Kumsaldan iki kilometre açıkta, rüzgârla denizden emilen sudan oluşmuş dev bir helezon dönerek yayılmaktadır. Şimdi hızla kumsala doğru ilerlemeye başlamıştır. Toz dağları yükselmekte, kapalı güneşlikler yerlerinden sökülmekte barakalar devrilmektedir. Kıyıya ulaşmıştır tayfun, Kordonboyu'nu işgal eder, Grand Hotel'i sarar, binlerce, binlerce toz parçacığıyla kapalı kepenklerini döver. Ara sokaklara, bulvarlara, ana caddelere sokulur ardından gazeteler, kâğıtlar, örtüler, ne bulduysa sürükleyerek.

Duvar diplerine çekilmiş, yolcuları içlerinde kapalı otomobillerin üzerinden geçer, yolun ortasında bırakılmış tramvayı sarar. Binlerce kola bölünerek Kasaba'yı dolaşmaya başlar.

Her şey uçmakta, her şey havalanmaktadır: şapkalar, saksılarından sökülmüş çiçekler, mermi gibi gidip başlarını madenî bir ağa çarpan piliçler, bir samanlık. Her ağacın gövdesine umutsuzca sarılmış biri var. Bir villanın parmaklıklı kapısına tutunmuş bir kadın haykırıyor. Bir genç rüzgârın sürüklediği ceketinin peşinden koşuyor. Bir adam rüzgârın arkasından ittiği meyva sandıklarının önünden kaçıyor. Piazza delle Erbe'nin ortasında bir toz girdabı yükseliyor. Rüzgârın salladığı çan kulesinin çanları çalıyor.

Bobo, kollarını açmış gülüyor, Cadde'de rüzgâra bırakıyor kendini. Büyük bir kapıya sığınıyor, ama hemen dönüyor rüzgârın önüne, Gradisca'ya doğru gitmek için. Gradisca, «Dört Mevsim» mağazasının vitrinlerine dayanmış, rüzgârın yüzüne yapıştırdığı eteğiyle savaşıyor. Bobo Gradisca'ya sarılıyor, sımsıkı yapışıp duruyor, mutlu.

Biscein, yüzünün yarısı sabunlu, boynunda havlu, berber dükkânının öteki müşterileriyle birlikte, camların arkasından, toz bulutunun kapladığı caddeye bakıyor. Birden, kumların üzerinde, bir ırmağın güçlü akıntısına kapılmış gibi sürüklenen bir kayığa takılıyor gözleri. Gerçek mi bu? yoksa değil mi? Bu gördüğünü anlatan sesini duyar gibi oluyor o anda:

— Şerefim üzerine! Bir kayık! Alanın ortasında, içinde Ancona'lı biri vardı! Berberden çıktım ve...

Biscein camlı kapıyı açıp dışarı çıkıyor. Tam bu anda kayık önündeki duvara çarparak ortaya

doğru sürükleniyor. İçinde kırk yaşlarında bir adam vardır, Ancona'lı bir baydır bu (Biscein'in dediği gibi), kayığın kenarlarına tutunmuş korkuyla haykırmaktadır. Kayıktaki adamla Biscein arasında belli belirsiz bir bakışma.

Adam tutup kendisini dışarı çekmesi için elini uzatır. Biscein yakalamaya çalışır bu eli ama başaramaz. Bunun üzerine kayığın peşinden atılır. Ama arkasından esen rüzgâr boynundaki havluyu uçurur, sonra da Biscein'in ayaklarını yerden keser.

Şimdi kayıktaki adam, başının üzerinden geçen ve pencerelere sürünerek uçan Biscein'e şaşkınlıkla bakmaktadır. Onun, Cacarabos Kontlarının sarayının içinde kaybolduğunu görür.

Biscein, dairenin kapılarından birbiri arkasına geçer, eşyaların, divanların üzerinden uçar, büyük avizenin çevresinde döner, geçit töreninde bir yaşlı asker sırasının önünden geçen bir miyop gibi koridordaki ataların portlerinin önünden geçip mutfağa girer ve hızla avluya açılan küçük pencereden çıkar.

Burada bir girdap hızla yukarı kaldırır onu. Kasaba, altında küçülür, rüzgârın havaya kaldırdığı eşyalar daha açık seçik görünmektedir.

Önünde bir hasır şapka uçmaktadır, hasır şapkanın ötesinde de dağlar hızla yaklaşmaktadır, özellikle Pedros dağı.

Dağın çevresinde dolaşır, ama hemen sonra alçalır ve toprağa iner. Bir talih eseri büyük bir saman yığınına düşüp içinde kaybolur.

Ama gerçeğe dönelim biz. Tayfun geçmiştir artık. Gökte ve yerde büyük bir sessizlik vardır. Rüzgâr birden diner. Kum, her yanda yavaş yavaş çökmektedir yere. Halk pencereleri açar, zararları görmek için dışarı çıkar. Kordonboyunda kum tepecik-

leri ve devrilmiş barakaları kontrol eden plaj görevlileri görülür.

Kumsalda her şey altüst olmuştur. Bobo'nun babası, tam kendi inşaatının önünde, birçok şapkanın arasında kendi şapkasını aramaktadır. Önce birini dener, sonra bir başkasını.

Kilisede Don Balosa ile kilisenin hademesi içeriye dolan kum yığınlarını süpürmektedirler.

Piaza del Comune de bir komodin ayaklarının üzerinde durmaktadır. Buraya kadar nasıl uçmuş acaba?

Piazza delle Erbe'de Giudizio'nun çevresini büyük bir kalabalık sarmış. Giudizio, kolunun altında bir sepet, kaldırımdan balık topluyor.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SABAH ERKEN. Yaz bitmiş gibi. Hava soğuk. Bobo'nun evinde biri mutfağın ışığını yakar. Dededir bu. Yaşlı adam durup çevresine iskemlelerin gelişigüzel yerleştirildiği masaya bakar. Biraz vakit geçirmek ister gibi iskemleleri düzeltir. Gidip camlı kapıyı açar ve dışarda duvar gibi bir sis olduğunu görerek şaşırır. Ne ağaçlar, ne de çevredeki evler görünmektedir.

Kapıya döner Dışardan, sis perdesinin mutfağı aydınlatıp aydınlatmadığını görmek için ışığı söndürür. Sonra yeniden yakar. Gider, salonun lambasını da yakar. İki pencereyi açıp gri, yoğun görünüme bakar. Koridordan geçer. Evin kapısını açar.

Merdiven sahanlığında durup gözlerini çevresindeki her şeyi silen sis kütlesine diker. Ayağıyla

basamakları yoklar. Sahanlığın hemen altındaki ilk basamağı görür. İner. Şimdi ikinciyi görmektedir. Yavaş yavaş inip kendini bahçede bulur.

Şimdi nereye gideceğini bilememenin kararsızlığı içindedir. Sonra sağa doğru yürür. Yaşamının küçük bir kazayla sona erebileceğini bilen seksen yaşında birinin ölçülü davranışıyla birkaç adım atar. Eğilip kör gibi elleriyle yeri yoklar.

Çiğle bembeyaz olmuş bir lahanaya dokunur.

— Bir 22'de böyle bir sis olmuştu — diye mırıldanır.

Kalkar, bir şeye çarpmak korkusuyla ellerini ileri uzatarak, kararlı bir biçimde yürümeye başlar. Biraz da şaşkınlıkla bahçe kapısına ulaşır. Dışarı çıkar.

Önünde yol yoktur artık, hiç bir şey yoktur. Yine de çıkar. Bir elini kaldırıp bahçeyi çeviren tele dokunur, bu dayanak noktasını yoklayarak ilerler. Yaptığını yorumlayarak cesaretini artırmak istemektedir:

— Önce buna tutundum, sonra şu ötekine... sonra elektrik direği var...

Bahçe çiti biter. Şimdi elini kaldırmış öteki çite ulaşmak için ilerler.

Ama öteki çit yoktur artık. Yönünü şaşıran dede durur :

— Ama nereye gitti bu?

Yine yürür. Sonra yeniden durur. Artık yönünü iyice şaşırmıştır. Bunun üzerine, kendisini saran boşluktan kurtarılması için hizmetçi kadına seslenir:

— Gina! Gina!

Bir karşılık, bir ses bekler. Sessizlik. Tersine, bir yerlerde bir pencere kapanır. Nerede? Arkasında mı, yoksa çok mu uzakta? Yeniden yavaş yavaş yürümeye başlar. Bu arada, gittikçe artan bir endişey-

le, kendi kendine konuşmakta, durumunu yorumlamaktadır.

— Hiç bir yerde değilim artık.

Durup yönünü bulmak için çevresine bakınır.

— Neredeyim ben? Ölüm böyleyse hiç de hoş bir iş değil... her şey bitti! İnsanlar, ağaçlar, gökte kuşlar yok artık... ne boktan iş!

Hemen arkasında bir ses işitip dönüyor. Madenî bir gürültü

Kendisine, bir bisikletin gittikçe daha yakından ve daha sık çalınan zili karşılık veriyor Dede, birinin üzerine geldiği korkusuyla ellerini öne uzatıyor:

— Yavaş, yavaş!

Havaya asılmışa benzeyen bir gölge görüyor Bacaklar, bir yavaş çekim gibi, görünmeyen bir bisikletin pedallarını çevirmektedir. Dede şaşkınlıkla haykırır:

— Hay anasını nereye gidiyorsun bisikletle!

Sonra yine sessizlik sarıyor çevresini. Dede haykırmaya başlıyor:

— Gina! Ginaa! Ginaaaaa!

Bir nal sesiyle birlikte işittiği araba tekerleği gıcırtıları üzerine korkuyla döner. Sisin, bu seslerin geldiğini sandığı yoğun bir noktasına bakmaktadır şimdi. Gerçekten karmaşık, koyu renk bir kütle belirir sisin içinde. Yukarda atın başı, arkada da, arabayla birleşerek dev bir tarih öncesi hayvanı izlenimini veren gövdesi. Dede durup bu ağır ağır ilerleyen kütleye diker gözlerini, korkuyla.

— Hey! Madonna! Dino!

Araba durur ve atla tekerleklerin arasından bir tür anten yükselir. Sonra arabacının sesi:

— Ne var?

— Neredeyim?

Madonna hafifçe güler:

— Nasıl neredesiniz? Evinizin önünde olduğunuzu görmüyor musunuz?

Arabacının gölgesi alçalıp atla arabanın oluşturduğu kara lekeyle birleşir. Araba uzaklaşır.

Dede gözlerini önündeki sis duvarına diker.

— Sakın kör olmuş olmayayım?

Yavaş yavaş yürür, ama birkaç adım sonra bir şeye çarpıp endişeyle bağırır. Elinde çantası okula giden Bobo'nun kardeşidir çarpıştığı. Güler.

— Nereye gidiyorsun bu saatta?

— Nasıl nereye gidiyorum? Okula.

Kendinden emin, ilerler.

Dede siste kaybolduğunu görür çocuğun. Birkaç adım atıp bahçe kapısına ulaşır, ama hâlâ allak bullak, hâlâ şaşkındır.

— Şuna bak hele!

Bobo'nun kardeşi büyük bulvarda, at kestanelerinin ortasında yürümektedir şimdi. Ne önünde, ne arkasında kimseler yoktur. Ya da başkaları varsa bile görünen kimse yok. Ağaçlar gövdesiz koyu renk kütleler halinde.

Bir ayak sesine ya da daha iyisi bir şeye çarpan kemik sesine benzeyen kuru bir gürültü. Gittikçe yaklaşıyor. Hiç bir şey görünmüyor ama. İlerliyor bunun üzerine. Ama işte tam önünde işitiyor şimdi gürültüyü. Toprağa vuran bir şey. Korkuyla duruyor yine.

Tam önüne düşen bir şey aynı gürültüyü çıkarıyor. Bir at kestanesidir. Çocuk rahat bir soluk alıyor. Kararlı, emin, ilerliyor sonra. Bir an yoldan

farları yanık bir kamyon geçiyor. Boyutlar gerçek dışı.

Bobo'nun kardeşi bulvardan çıkıp bilmediği bir bölgeye giriyor. Çevresi ses dolu, opak bir grilikle sarılı: Bir bisikletin zili, bir atın boynundaki küçük çan, kaldırılan bir kepengin gürültüsü. İstasyonun saatı soluk bir ışık içinde havada asılı gibi.

Şimdi tam önünde, dumanlı griliğin içinde, bir öküzün dev kütlesi beliriyor. Büyük bir gölge bu. Belki hayvanın ağzından çıkan sıcak soluk yüzünden titreyen bir gölge. Hayvan duruyor. Bekçisinin tutması gereken uzun ip bir yılan gibi kıvrılmış yerde. Çok hafif başını sallıyor. Yukarda, boynuzlarının arasında, istasyonun saatı.

Bobo'nun kardeşinin ağzından en küçük bir ses çıkmıyor. Yengeç gibi geriliyor. Ama talihi vardır, hayvan, güçlü bir soluk salıverdikten sonra, yavaşça geri dönüyor ve koşar adım uzaklaşıp siste kayboluyor.

Sisin yarı sildiği bir ara sokaktan sesler duyuluyor. Konuşan iki adamdır bunlar: belki biri pencerede, öteki sokakta. Ama hiç bir şey görünmüyor. Seslerden biri Giudizo'nunkine benziyor.

— Bu sabah da mı içtin?

— Evet. Sisi içtim.

Geniş bir sis kütlesinin ortasında uzun bir gölge. Avukat'a benziyor. Ve işte, gerçekten bisikletinin didonu görünüyor.

— Kasabamız, zaman zaman bugünkü kadar sık ve yoğun olan sis kütlelerinin kapladığı bir alçak basınç bölgesindedir. Bilmem beni görüyor musunuz, ama Piazza delle Erbe'nin tam ortasındayım...

Sözünü dört bir yandan gelen «prrrrrtttt» haykırışları keser. Bugün epey muhalifi vara benziyor.

Avukat dönüp bakmaz bile.

— İşittiğiniz gibi sisle birlikte bana saldıranlar da artmış bulunuyor ki bu da onların alçaklık derecesini gösterir.

Bir «prrrrrttttt» dalgası daha.

— Özür dilerim, aynı dilde karşılık vermek için bu fırsattan ben de yararlanacağım.

Çok şiddetli birkaç «prrrrrttttt»dan sonra sağa sola aynı dilde karşılık vermeyi sürdürerek sisin içinde kaybolu.

Gradisca, kuaför dükkânının camlarının arkasından dışarı bakıyor. Üstünde mavi bir gömlek var. Telâşlı gözlerini karşıdaki duvarda asılı olan bir film afişine dikmiş. Gary Cooper'ın havada asılı gibi duran, dört buçuk lambayla aydınlatılmış bir portresi. Bazen gülümsüyora benziyor oyuncu, bazen değil. Büyülenmiş gibi, gözlerini ayıramıyor Gradisca.

Bar Commercio'nun masalarından birinde, Pataca ufak tefek, şişman bir Çinliyle konuşuyor. Kasabaya yılda bir iki defa gelen ve omuzlarına attıkları deste deste boyunbağlarının tekini bir «leylak» karşılığında satan Çinlilerden biri bu.

— Sizin Çin'de de sis olur mu böyle?

— Tabiî. Sis, kar, yağmur, hepsi...

— Sarı mı yoksa bizdeki gibi gri mi oluyor?

— Gli. Tıpkı böyle... (8)

Dışarıyı gösteriyor. Garsonlar olsun, bara dağılmış olan öteki müşteriler olsun, Çinlinin ciddilik ve nezaketle kabul ettiği bu konuşmayı eğlenerek dinliyorlar.

Pataca diretiyor:

---

(8) Çinli İtalyancada «r» harfini (l) olarak söyleyebiliyor.

— Bilmem doğru mu söylüyorsun. Çin'de kimbilir ne biçim bir şey oluyordur. Ama sen bizden saklıyorsun belki.

Çinli nazikçe sözünü kesiyor:

— Hayıl, hayıl, saklamıyolum. Ne solalsan söylelim.

Pataca bir eliyle ağzını örtüyor. Güldüğünü gizlemek için. Eğlenmiş bir tavırla dinleyen öteki müşterilerle belli belirsiz bakışıyor. Sonra ciddileşiyor yine:

— Peki, soruyorum. Söyle, Çinli çocuklar dokuz ayda mı, yoksa daha çabuk mu doğarlar?

— Dokuz ayda.

— Ağır ol. Cevap vermeden önce düşün. Bir kitapta siz Çinlilerin erken doğduğunuz için ufak tefek olduğunuzu okumuştum ben.

Çinli elleriyle hayır diye işaret ediyor.

— Yanlış. Kitap yanlış yazıyol.

— Yanlış değil. Bizimle Çinliler arasındaki bütün farkları belirtiyor. Sizin saçlarınız düz, bizimkiler kıvırcık, doğru değil mi?

— Doğlu.

— Sizin gözleriniz çekik, bizimkiler değil. Sizin renginiz bok rengine benzeyen bir sarı, bizimki beyaz...

Çinli başını sallayarak kabul ettiğini belirtiyor bunları.

— Sizin göbeğiniz yok, bizim var.

Çinli buna hemen itiraz ediyor:

— Göbek yanlış. Bizim de göbeğimiz val.

— İnanmıyorum.

Sonra pantolonunun düğmelerini çözmek için Çinliye uzanıyor.

— Yalancının birisin sen... benimle dalga geçiyorsun... şimdi bakacağım...

Çinli kendisini soymaya çalışan bu elleri itiyor.

— Gördün mü, baktırmak istemiyorsun? Göbeğin olmadığını gösterir bu.

Çinli sıkılmıştır, kan ter içindedir. Pataca'nın ellerinin önce ceketini, sonra gömleğini, daha sonra da pantolonunu çıkarmasına karışmaz.

Bardaki birkaç müşteriyle garsonlar kahkahadan yerlere yuvarlanmakta, ama yine de gülüşlerini boğmaya çalışmaktadırlar. Çinli şimdi, çıplak, ayakta durmaktadır. Muzaffer bir edayla göbeğini gösterir. Pataca arkasını döner ve kahkahasını mendiliyle bastırır.

Grand Hotel dev bir uyuyan gergedan gölgesi halindedir. Arap üslubu kubbeleri sis tabakalarının altında kaybolmuştur. Geniş ve ıssız taraçası sınırlarını yitirmiş, bulutlara karışıyor. Havada asılı duran bu platformun üzerinde Bobo, Spiga, Biriloun ve Gandhi tek başlarına dans ediyorlar. Dört çocuk sonsuz bir tutkuya dalmış, Amerikan filmlerinin en duygusal melodilerini ıslıkla çalarak, düşsel kızları gövdelerine bastırarak kımıldanıyorlar.

Bobo düşlerinin sevgilisi Nardini ile yanak yanağa bir tango yapıyor. Spiga küçük yan adımlar ve ani dönüşlerle bir rumba. Biriloun ağır bir müzikle sürüklenirken düşsel eşinin geniş kalçalarını avuçluyor. Gandhi dansettiği müziğin sözlerini mırıldanıyor ama ara sıra da sıkı sıkı sarıldığı kadınla fısıldaşıyor. Karışık fısıltılardan duyulan birkaç kelime, Almancayı andırıyor.

Sonunda Spiga dansı bırakıp sağ elinin işaret parmağıyla paltosunun altından Bobo'ya üç el ateş ediyor. Bobo, uyulmaması mümkün olmayan bir an-

laşma nedeniyle, yaralanıp ölmüş gibi kendini ıslak yere atmak zorunda kalıyor. Ama son anda Biriloun'a ateş etmeyi başardığı için o da yere düşüyor. Spiga terası saran gri buluta dalarak siste kayboluyor. Ötekiler de kayboluyorlar.

Trabzanın ötesinde sis belli belirsiz görünen kumsalın üzerine bütün ağırlığıyla çökmüş.

Daha ilerde, kumsalın nerede bittiği, suyun nerede başladığı ayırt edilemiyor. Deniz silinmiş. Açlıktan, iki saattan beri limana girmeye çalışan bir geminin, kesik düdük sesi duyuluyor.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOBO YATAKTADIR. Terlemiş, ateşten dişleri birbirine çarpıyor. Kımıldanıyor, sayıklıyor, dişlerinin arasından anlaşılmaz cümleler mırıldanıyor.

Yatağın yanında ayakta duran annesi komodinin üzerine bir fincan sütlü kahve koyuyor.

— Ölürsem bando istiyorum — diye yineleyip duruyor Bobo.

Miranda bir elini uzatıp, çocuğun bir süreden beri koltuğunun altında tuttuğu dereceyi alıyor. Gözlüklerini takıp inceliyor.

— Biraz yükselmiş.

Bobo kuşkuyla dereceyi eline alıyor.

— Göster bana. — Sonra haykırarak: — Otuz sekiz bir, nerdeyse otuz dokuz.

Annesi, aynı sakin ve güvenli tavırla, süt fincanını uzatıyor ona.

— Biraz sıcak süt iç, göreceksin çabucak geçecek.

— Kalbim de hızlı çarpıyor.

— Bir şey yemediğin için.

Bobo bir yudum süt içiyor. Miranda yatağın kıyısına oturup tahta yumurtaya geçirerek gerdiği bir çorabı yamamaya başlıyor. Bobo tavana bakıyor. Sonra yandaki duvara. Sonra eliyle bir sineği yakalamaya çalışıyor. Ağlamaklı bir sesle:

— Sinek var.

— Nerede?

— Demin şuradaydı. Burası, kışın da sinek olan tek ev!

Miranda sineği bulmak için çevresine bakınıyor. Ama sonra işine dönüyor yine. Bobo bir yanına dönüyor, üşüdüğü için omuzlarını örtüyor. Yalnız yüzünün bir kısmıyla annesine dikili, yanan gözleri görünüyor.

— Senle babam nasıl yaptınız?

— Neyi?

— Nasıl tanıştınız... seviştiniz yani.

Kadın, biraz şaşırmış, gülümsüyor:

— Nerden çıktı şimdi bu? Kim anımsar hem o kadar eskiyi? Baban pek girişken bir insan değildir. Saludecio'da duvar işçisi olarak çalışıyordu. Benim ailemse biraz paralı olduğu için onu pek beğenmiyorlardı. Böylece biz de kimseyle tartışmaya girmeden evden kaçtık.

— Peki ilk defa ne zaman öpüştünüz?

Anne konuyu geçiştirmek ister:

— Ama ne biçim şeyler soruyorsun böyle? Öpüşüp öpüşmediğimizi bile bilmiyorum. İlk görüşümüzde birbirimizi, baban şapkasını çıkarıp selâmlamıştı beni. Yapabileceği en fazla şeyin bu oldu-

ğunu üstelik başka hiç bir kıza da yapmadığını söyler. Bizim zamanımızda şimdiki gibi değildi, şimdi çabucak oluveriyor her şey.

Kan ter içinde, ateşten titreyerek dinleyen Bobo doğrulup oturmak istiyor. Gözleri ateş gibi yanıyor:

— Ama ben hiç bir şey yapmıyorum.

Kadın yama işini bırakıp yatırmaya çalışır onu:

— Daha kısa pantolon giyiyorsun sen. Bir de böyle şeyleri düşünüyorsun!

Bobo'nun dişleri birbirine çarpıyor, saç dipleri terlemiş, sayıklıyor artık.

— Öyleyse çabuk uzun pantolon yap bana. Onun da var.

— O da kim?

Sonra kapıya dönüp hizmetçi kadını çağırıyor Miranda.

— Gina! Gina!

— Uzun pantolon istiyorum ya da külot pantolon.

— Uslu durursan yaparım.

Kapıda Gina beliriyor. Hemen ona dönüyor Miranda:

— Bir baksana doktor geçiyor mu? Görürsen sesleniver.

Bobo pervasızca iç dökmeye devam ediyor :

— Bana dedi ki: «Bir daha pusula gönderme bana.» Ben sordum: «Niçin?» Bunun üzerine dedi ki: «O benim bileceğim iş».

Annesi yine onunla ilgilenmeye başlıyor.

— Şimdi sakin yat da terin kurusun.

— Canım isterse ona pusula gönderirim ben.

Miranda biraz pudra alıp oğlunun boynuna, terli göğsüne sürüyor. Çocuksa konuşmaya devam ediyor bu arada:

— Afrika'ya. Doktor olup Afrika'ya gideceğim. Görür o zaman.

Sonunda başını yastığa bırakıyor. Titremeleri artmıştır. Kendi kendine sorar gibi konuşuyor:

— Kimbilir ne sıcaktır şimdi Afrika!

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

DUVARDAN DUVARA gerilmiş bez dövizler caddenin üzerinde sallanıyorlar. Üzerlerinde : BİN MİL yazılı. Cadde ıssız. Teraslara iskemleler yerleştirilmiş. Pencerelerde insanlar. Şimdi, hemen hemen hepsi birden, lambalar yanıyor.

Birden, Arco di Giove yönünden, bir otomobil homurtusu duyuluyor. Sağır edici, hoş olmayan bir gürültü. Pencereler, balkonlar evlerin içinden koşuşan insanlarla doluyor o anda. İlk yarışçının geldiğini sanıyor herkes. Oysa yalnızca Scurèza di Corpolo'dur söz konusu olan, motorunu gazlayıp ıslıklar, «prrrrrttttt»lar arasında geçiyor.

Artık herkes pencerelerde kalıyor. Karmakarışık seslenişler. Haykırışlar. Kahkahalar. Halkın bir bölümü ellerindeki gazetelere dalmış. Arco'nun öte-

sinde, kasabanın dışında yolun iki yanında ve saman yığınlarının gölgesinde insan toplulukları var. Ayrı bir yerde, tek başına, elinde bir boruyla ufak tefek bir asker görülüyor. Yarış otomobillerinin farları uzaktan görününce borusunu çalarak haber verecek.

Cadde üzerindeki yapılardan birinin köşesindeki kadeh biçimi, minberi andıran küçük balkonda, Bobo, Gandhi, Spiga ve Biriloun görülüyor. Ellerinde gazeteler var onların da. Bir de yarışçıların geçişlerini işaretlemek için kalemleri. Bobo'nun elinde dedesinin armut biçimi saatı. Spiga ile Biriloun arasında bir tartışma patlıyor.

— Ben Pintacuda'yı tutuyorum.

— Pintacuda hiç bir şey yapamaz. Ben Nuvolari'den yanayım.

Bobo katılmıyor tartışmaya. Yan gözle karşıdaki yapının pencerelerinden birine bakıyor. Burada Nardini var, on sekiz yaşlarında bir çocukla konuşuyor. Sigara içen çocuk bir nefes de Nardini'ye çektiriyor. Eğlenir gibi görünen Nardini öksürüyor.

Sonunda, Arco di Giove'nin dışında bekleyen ufak tefek askerin borusunun sesi caddenin pencerelerinde, balkonlarında duyuluyor. Gecedir artık. Herkes bakmak için eğiliyor. Sessiz, bekliyorlar. Önce kasabanın dışında dalgalanıyor ışıklar, sonra Arco di Giove'ye vurup gölgesini caddeye düşürüyorlar. Alana kadar uzayan gölge balkon ve pencerelerdeki meraklı salkımlarını karanlıkta bırakıyor. Kadehminberdeki çocuklar da bu siyah gölgede görünmez oluyorlar. Sonra hızla kısalmaya başlıyor gölge ve Arco di Giove'nin dibine kadar çekiliyor. Sonunda da, bir an içinde caddeye dalıp Piazza del Comune'nin ötesinde kaybolan otomobilin farları işte. Meraklılar, bir an, Acab köprüsünün ilerisinde, kırlar-

da kaybolan uğultunun tadını çıkarıyorlar, sessiz. Sonra haykırışlar başlıyor. Hayranlık haykırışları. Pencerelerde, balkonlarda, kadehte bir heyecan var.

— Kimdi?

— Yetmiş yedi.

Gandhi gazeteyi inceliyor ve sonunda haykırıyor:

— Campari!

Pencereden yineleniyor Campari adı.

Bobo saatı kontrol ediyor önce, sonra Nardini'ye dönüyor.

— Nardini! Nardini!

Rahatsız edilmiş gibilerden bakıyor Nardini.

— Ne zaman geçtiğini biliyor musun?

— Biliyoruz — diye karşılık veriyor kız, ilgisiz.

Hayal kırıklığına uğrayan Bobo Biriloun'a dönüyor.

— Tam on biri on iki geçe.

Uzaktan boru sesleri duyuluyor yine. Yine hızla uzayıp kısalan gölge. Bir otomobil daha büyük bir gürültüyle caddeden geçip öbür yandaki kırlarda kayboluyor.

Yorumlar haykırılmaya başlanıyor yine.

— 91.

— Kim peki?

— Bir Alman.

— Mercedes.

Bobo dirseklerini kadeh-minberin kenarlarına dayamış, gözlerini Nardini ile çocuğun bulunduğu pencereye dikmiş. Başları açık bir gazeteyle gizli. Ne yapıyorlar o gazetenin arkasında? Öpüşüyorlar mı yoksa. Bu düşünce Bobo'nun canını sıkıyor. Geçen bir yarış otomobilinin gürültüsüyle ilgilenmiyor

bile. Nardini ile çocuk da gazeteyi indirip bakmıyorlar. Kırmızı otomobil caddenin bir bölümünü geçtikten sonra sert bir frenle duruyor. Geri geri Nardini'nin bulunduğu pencereyle çocukların kadeh-minberinin altına kadar geliyor. Başında siyah deri bir başlık bulunan yarışçı yarış gözlüklerini indirince ter içinde, toza bulanmış yüzü görünüyor. Ancak o zaman Bobo olduğunu anlıyoruz. Direksiyonda oturmaya devam ederek sesleniyor:

— Nardini! Nardini!

Kız gazeteyi indiriyor ve merakla aşağıya, yarışçıya bakıyor. Bunun üzerine Bobo koluyla kaba bir işaret yapıyor.

— Al!

Sonra hızla hareket ediyor kırmızı otomobil. Ama maalesef bir düştür bu yalnızca. Bobo hâlâ orada, kadeh-minberdedir ve Nardini ile yanındakinin gazete arkasında saklı oldukları balkona bakmaktadır.

Yeniden boru sesleri yankılanıyor. Arco'nun gölgesi bir defa daha hızla uzayıp kısalıyor. Farlar görünüyor ve yarış otomobili balık istifi seyirci dolu evlerin arasındaki koridordan mermi gibi geçiyor. Ama bu sefer otomobilin korkunç gürültüsüne çarpıp ezdiği bir köpeğin uluması da karışmıştır. Otomobilse Acab köprüsünü geçmiş gittikçe hafifleyen uğultusuyla uzaklaşmaktadır.

Ertesi sabah iki sıra halinde bir meraklı kalabalığı, ezilen köpeğin bıraktığı kan izini incelemekte, yorumlamaktadır. Birden, ilerden, bir şey bulan birinin sesi duyulur:

— Bir kulak!

Parmaklarının arasında küçük bir köpek kulağını sallar. Hayvandan kalanın yalnız bu kulak olduğu bellidir.

ON ALTINCI BÖLÜM

PERDEDE uçsuz bucaksız bir orman görüntüsü. Yaşlı bir fil ağır ağır bir patikada ilerlemektedir. Onu belli bir uzaklıktan, hareketlerini gözleyen bir beyaz avcı izliyor.

Salon doludur. Bobo da orada. Filin yürüyüşünü ağzı açık seyrediyor. Trader Horn'un bir filmidir bu. Balkon da tıklım tıklım dolu. Gradisca her zamanki gibi sigara içiyor.

Perdede fil ağaçlar arasında, fil iskeletleriyle dolu bir açıklığa gelmiştir. Bitkin bir halde yere yığılıyor. Halktan bir şaşkınlık uğultusu yükseliyor. Biri açıklıyor:

— Fil mezarlığı.

Çıkış kapısının ağır kadife perdesinden Giudizio süzülüyor içeri. Salona dönüp bağırıyor:

— Kar yağıyor!

Birçoğu ona doğru dönüyor. Bazıları ayağa kalkıp Giudizio'ya bakıyorlar. Giudizio ekliyor:

— Üstelik hemen tuttu!

Haber bir karışıklık yaratıyor. Seyircilerin çoğu çıkmak için kalkıyorlar. Filmi seyretmek isteyenlerse haykırıyor:

— Oturun! Oturun!

Ama merak sonunda herkese egemen oluyor. Kalabalık kapılara saldırıyor. Fulgor'un giriş koridorunu dolduruyor. Birbirini ezerek balkonun merdivenlerinden inenler. Sinemanın sahibi Ronald Colman'ın önünden geçiyorlar. Adam kızgın, ama belli etmiyor bunu, gişelerin yanında duruyor. Kalabalık karın yağışını görmek için girişe yığılıyor.

Dışarda kar hafif serpiştiriyor. Bobo ve başka çocuklar düşen kar taneciklerinin altında koşuşuyorlar. Sonra Bobo durup kar taneciklerinden birini yakalamak için dilini çıkarıyor. Piazza del Comune kar benekleriyle kaplanmış bile. Arabacı Madonna elindeki muşamba başlığı atının kafasına geçirmeye çalışıyor. Caffè del Commercio'nun müşterileri yüzlerini camlara yapıştırmışlar.

Damlara, istasyonda duran trenlerin üstüne, şehitler anıtındaki Vittoria'nın tunç kalçalarına, Bobo'nun babasının ilerlemiş inşaatına, Arap üslubu kubbeleri epey beyazlanmış olan Grand Hotel'in üstüne, limandaki kayıkların direklerine yağıyor kar. Denize yağıyor, aralıksız ve yararsız.

Kar gece de yağmaya devam ediyor.

Caddenin lambalarının çevresinde, istasyonun saatının önünde dönerek düşen kar tanecikleri. Bobo ile kardeşinin yatak odalarının aydınlık penceresinin önünde de. Çocuklar pencerede karı seyrediyorlar. Ertesi gün de sürüyor kar.

Yünden dağ başlığı giymiş bir adamın yüzünün yarısı. Bir evin köşesinde durmuş biraz ilerisindeki karla örtülü çayıra bakıyor. Sonra birden atılıp kara batarak kurduğu tuzakta çırpınan bir serçeye doğru koşuyor.

Toprağa saplanmış bir sopaya bir tarafından dayanmış, dikdörtgen biçimi bir tahta. Sopaya bağlanmış olan ip samanlığa doğru gidiyor. Samanlığın arkasına iki çocuk saklanmış. Tahtanın altında buğday taneleri ve ekmek kırıntıları var. Birkaç serçe sıçrayarak bu yiyeceklere doğru yaklaşıyorlar. Tahtanın altına girip yemeye başlıyorlar. Samanlığın arkasındaki çocuklar ipi çekiyor. Tahta serçelerin üzerine düşüyor.

Gece. Kar hâlâ yağıyor. Aşağıdan gelen ışık Piazza delle Erbe'deki, caddedeki, Piazza del Comune'deki yapıları hafifçe aydınlatıyor. Küreyiciler görülüyor. Çeşitli başlıklara, muşamba at başlıklarına, kenevir çuvallara sarılmış işsiz yüzleri. Kar içinde geçitler açmak için çalışıyorlar. Ertesi güne kadar kar küreyecekler.

Sonunda bugün güneş çıktı. Kar yağmıyor artık. Kasaba iki metre kar altında. Kasabalılar, karın içinde açılmış, bir labirenti andıran dar geçitlerde

dolaşmak zorundalar. Biri lastik çizme giymiş. Ne otomobil, ne bisiklet, ne de at görünüyor ortalıkta.

Hızlı bir araç kullanan tek kişi Scurèza di Corpolo. Halkın kar duvarlarına yapışmasına neden oluyor labiretin içinde motosikletiyle dolaşarak.

Cacarabos Kontesinin konağının damındaki küreyiciler ellerindeki küreklerle iç avluya kar atıyorlar.

Labirentin dışından görünen tek baş Avukat'ın başı. Yün bir bere giymiş. Koyu renk. Duruyor. Konuşmak için bize doğru dönüyor. Ağzının hemen önündeki kardan halının üzerinden kayıyor sözleri:

— Büyük kar yılı olarak anılacak bu yıl. Buzul çağını bir yana bırakırsak elbet...

Bir an konuşmayı kesip çevresine bakınıyor, kuşkuyla. Bir muhalifinin yine kabaca karışmasından korkuyor sanki. Sonra yeniden başlıyor:

—... ilk defa bu kadar çok kar yağıyor kasabamızda. Bir metre, doksan beş santimetre. Yine ilk defa ben bisikletimi evde bırakmak zorunda kalıyorum. Her ne kadar...

Yüzüne gelen bir kar topu beresinin başından uçmasına neden oluyor. Eğiliyor, sonra ciddi bir yüzle doğruluyor yeniden:

— Bir çocuk olmalı bu, o değil... Diyordum ki daha önce 1541, 1694, 1728 ve 1899 yıllarında çok kar yağmıştı, bir de daha ender bir olay olan 13 temmuz karı...

Bir kar topu üzerinden geçip gidiyor. Yine görünüyor.

— Maalesef daha çok konuşamayacağım, çünkü

burada durarak hemşehrilerimin geçmelerine engel oluyorum.

Ancak şimdi, kardan koridorda, arkasında, gerçekten uzun bir insan kuyruğu biriktiğini görüyoruz. Avukat yürümeye başlayınca ötekiler de dizi halinde onu izliyorlar.

Bobo bir koridorda ilerliyor. Biraz koştuktan sonra buz tutmuş olan karın üstünde kaymaya çalışıyor. Birkaç denemeden sonra uzunca kaymayı başarıyor. Hoşlanmıştır bu oyundan. Sonra ilgisinin başka bir şeye yöneldiğini görüyoruz. Dipte, bulunduğu koridordan geçip alanı boydan boya kesen koridorlardan birine giren Nardini'yi görüyor. Çocuğun bu koridora ulaştığı anda, Nardini sola sapan koridolardan birine giriyor.

Kızın biraz önce bulunduğu noktaya ulaşan Bobo önünde üç ayrı koridor olduğunu görüyor. Ortadakine dalıyor. Yaşlı bir kadını geçip başka bir köşeye geliyor. Bütün koridorlara bakıyor. Birileri var, ama Nardini sanki buharlaşıp havaya uçmuş. Koşarak geri dönüyor. Koridordan koridora geçiyor, Girdiği bir labirentten çıkamayan birine benziyor.

Duomo'ya çıkan çok dar bir koridorda koştuğunu görüyoruz. Koridorun sonuna varıp soluk soluğa duruyor. Bir an, iki akrabasının kolunda yürüyerek kiliseye giren yaşlı bir kadın çekiyor ilgisini. Sonra, önünde bulunduğu evin damından sarkan uzun bir buz dizisine takılıyor gözleri. Erkeklik organına benzetiyor bunu. Dönüyor.

Bir göz atmak için kiliseye giriyor. Mihrabın önündeki sıralarda birkaç kişi oturuyor. Kutsal su

kabının bulunduğu karanlık köşeden Don Balosa'nın geldiği görülüyor. İlgilenen bir tavırla Bobo'ya soruyor adam :

— Annen nasıl?

— Şimdi daha iyi. Henüz hastanede ama doktor tehlikenin geçtiğini söyledi.

Don Balosa çocuğu kolundan tutup kapının önüne götürüyor.

— Sevindim. Görmeye gittiğinde saygılarımı ilet kendisine.

O gün öğleden sonra Bobo ile babası hastaneye gidiyorlar. Uzun bir koridordan geçip beyaza yakın açık renge boyanmış, buzlu camlı, geniş bir kapının önüne geliyorlar. Kapıdan girip, gözleri oda kapılarının üstlerindeki numaralarda, başka bir koridorda ilerliyorlar. 43 numaralı kapının önünde duruyorlar. Bay Amedeo yaklaşıyor, kapının kolunu yavaşça indiriyor. Rahatsız etmek korkusuyla hafifçe aralıyor kapıyı. Peşinde oğlu, içeri süzülüyor. Çok yüksek tavanlı büyük bir oda burası. Üç demir karyolada üç hasta kadın yatıyor.

Miranda pencerenin yanındaki yatakta oturuyor. Bir hastabakıcı saçlarını taramakta. Anne ellerine bakıyor, vakit geçirmek için parmağına biraz bol gelmeye başlamış olan yüzüğünü takıp çıkarıyor, yine takıyor. Kocasıyla Bobo'yu görünce sesini biraz yükselterek soruyor :

— Yemek yediniz mi?

Sonra, karşılık beklemeden, Bobo'ya dönüyor:

— Sen babanı kızdırdın mı?

Bobo yatağa yaklaşıyor annesini acındırmak ve evde daima onun korumasına gereksindiğini anlatmak için yakınıyor :

— Babam kafama yumruk indirip duruyor!

Bu arada babası pencereye yaklaşmıştır. Şapkasını pencerenin önüne koyup dışarı bakıyor.

— Burada böyle güzel bir bahçe olduğunu bilmiyordum! Kar altında bile çiçek var.

Sonra karısına dönüp bakıyor, sakin, şefkatli.

— Seni daha iyi gördüm, Miranda.

Bobo sevinçle atılıp pencereden dışarıyı gösteriyor :

— Yine kar yağıyor!

Gerçekten pencerenin önünde danseden kar tanecikleri görülüyor. Bobo gidip burnunu cama dayıyor.

Amedeo yine karısına dönüyor :

— Bir bakıma talihlisin, Miranda, çünkü dışarda öyle bir hava var ki en iyisi yatakta olmak.

Dışarda yeniden kar yağmaya başlamıştır. Çevredeki yapıların cepheleri kuşbaşı yağan kardan görünmez gibidir. Aşağıda, kar koridorlarında ve duvar diplerinde, hararetli bir kartopu savaşı sürüp gitmektedir. Küçük büyük herkes katılıyor buna. Kartopları duvarlarda, dükkân vitrinlerinde, bir delikanlının başında, yere eğilmiş kartopu yapmaya uğraşan yaşlı bir adamın sırtında, Gradisca'nm poposunda patlıyor. Gradisca dönüp kartopunu atan ve koridorların dışında durmakta olan Pataca'ya gülüyor. Sonra da katılıyor neşeli savaşa. Ama, hemen sonra, sırtında ve özellikle poposunda patlayan kartoplarından kurtulabilmek için çekilip bir köşeye sığınıyor.

Artık çoğunluk koridorların dışına çıkmış, yüksek kar tabakasına bata çıka koşuşmaktadır. Biri göğsüne kadar batıyor. Pencerelerden de katılanlar

var bu savaşa, pencere önlerinde biriken karlardan yaptıkları toplarla.

Birden, garip bir çığlık kaplıyor havayı. Herkes durup yağan kar yüzünden çok zor görülen göğe bakmaya başlıyor. Yine duyuluyor aynı ses. Bir kar girdabının ortasında kalmış olan çan kulesinden geliyor sanki.

Giudizio, koridorların üzerinde ayakta, göğün başının üzerine rastlayan kısmını gösteriyor.

— Şuradan geliyor!

Herkes o noktaya dikiyor gözlerini. Çığlıklar birbirini izliyor sonra, çünkü, koyu renk, ne olduğu pek belli olmayan bir şey beliriyor havada.

İri bir kuşun karlı havada çarpan büyük, geniş kanatları. Sonra kanatların çarpması kesiliyor ve kuş yavaşça, alanın ortasına, iniyor. Bir defa daha, aynı boğazlanır gibi, boğuk çığlık. Sonra, herkesin büyülenmiş gözleri önünde, koca kuş, alanı örten beyaz halının üzerine konuyor. Cacarabos kontesinin tavusudur bu. Kuşbaşı yağmaya devam eden karın altında, mavi ve altın rengi beneklerle süslü büyük kuyruğunu yelpaze gibi açıyor.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

KAPININ ZİLİ çalıyor, sessiz odalarda yankılanıyor. Sıçrayarak uyanıyor. Yandaki yatakta kardeşi uyumakta. Evin merdivenlerinden çabuk çabuk çıkan ayak sesleri. Sonra giriş kapısında bir fısıldaşma. Sonra, uzaklaşan bir otomobilin homurtusu. Bobo hâlâ dinliyor, ama kesin bir sessizlik var şimdi. Işığı söndürüp uykuya dalıyor. Ama sabaha karşı başka gürültülerle yeniden uyanıyor.

Pencerenin kepenklerinden sızan hafif bir ışık yatak odasını aydınlatıyor. Koridordan ve öteki odalardan gelen sesleri dinlemekte Bobo. Birileri gelmiş olmalı. Bir çocuk ağlaması bile duyuluyor. Yataktan iniyor. Kapıyı açıyor, çocuksu bir şaşkınlıkla koridordan geçip mutfağa geliyor ve şöminenin gerisinde,köşede, ağlayan Gina'yı görüyor.

Ne olduğunu bir türlü anlayamamaktadır Bobo. Salona gidiyor, daha önce hiç görmediği kimselerle karşılaşıyor burada. İri yarı, şişman bir köylü kadın onu kucaklıyor, yüzünü gözyaşlarıyla ıslatıyor. Bir de ağlayan çocuk var, yatak odasından sesini duyduğu çocuk olmalı bu. Ağlamasının arasında durmadan yineliyor:

— Teyzem öldü! Teyzem öldü!

Yaşlı bir adam elini başına koyuyor. Avutmayı amaçlayan bir anlam var bu el koyuşta. Onu kucaklamak, öpmek isteyenlerden kaçmak için uzaklaşıyor Bobo. Gerçeği anlamaya başlamıştır. Korkunç bir gerçektir bu. Annesiyle babasının yatak odasına doğru gidiyor. Kapıyı açıp içeri kapanıyor.

Yatak boş ve düzenlidir. Komodinin üstünde annesinin gözlükleri. Koridordan biri kapıyı açmaya çalışıyor, kapının kolunu zorluyor birkaç defa.

— Aç, Bobo.

Bobo, gözleri yaşla dolu, kendinden geçmiş, haykırıyor.

— Hayır, açmıyorum. Açmıyorum.

Yere, dolapla pencerenin arasındaki köşeye atıyor kendini. Umutsuz, bir başına, ağlıyor.

Pencereden, bahçenin bir köşesinde otuz yaşlarında bir adamla konuşan dede görünüyor.

Şüpheçi ve endişeli bir yüzle:

— Ama olan bitenden hiç bir şey anlamadım ben! - diyor dede.

Genç adam onun koluna giriyor:

—Otomobilde anlatırım sana dayı.

Daha da karasız, olduğu yerde duruyor, yaşlı adam:

— Niçin otomobilde? Nereye gidiyoruz ama?

— Saludecio'ya... Amerika'dan gelen bir akrabamız sizinle görüşmek istiyor.

— Ama benimle görüşmek istiyorsa o niçin buraya gelmedi?

Genç adam dedenin koluna girip bir şeyler söyleyerek bahçe kapısından çıkarmayı başarıyor onu.

Don Balosa, günlük dumanlarının ortasında, gözleri kapalı De Profundis'i okuyor. Yanında, bayan Miranda'nın çiçeklerle örtülü tabutu, çevre sessiz bir kalabalıkla sarılı. Bobo, kardeşi, babası, hizmetçi kadın, çevrelerinde akrabalar, tam tabutun önündeler. Bay Amedeo'nun üstünde siyah, dar bir elbise var. Yüzü solgun, biraz süzülmüş gibi. Kızarmış gözleri tabuta dikili.

Herkes istavroz çıkarıyor şimdi, Bobo geciken babasına dönüyor:

— Baba, istavroz çıkarmadın!

Babası, kısa bir duraksamadan sonra, istavroz çıkarıyor.

Orgun güçlü, kulaklarda yankılanan notaları kiliseyi dolduruyor. Kendisini avutan Gigino Melandri ile birlikte, hemen arkalarında duran Pataca sararıyor, düşüp bayılıyor. Ortalık biraz karışıyor. İki delikanlı onu kaldıp hava alması için kiliseden dışarı çıkarıyorlar. Bobo'nun babası belli belirsiz dönüp dişlerinin arasından homurdanıyor:

— Kahveye götürün, kahveye!

Kilisenin çanları ölüm haberini çalıyorlar. Cenaze arabası kilise avlusunun kapısına gelmiştir bile. Biraz uzakta Madonna'nın arabası duruyor. Bir Balilla da var. Bandonun elemanları, yürüyüş için bir araya toplanıyorlar. Geciken birkaç kişi geliyor.

Tabut şimdi dört adam tarafından kapıdan çıka-

rılıyor. Arkada kalabalıkta bir itişme, hareket. Bobo'nun babası kalabalığın arasında görülüyor. Don Balosa ile iki papaz yardımcısı ellerinde haç, küçük bir yan kapıdan çıkıyor ve gidip kiliseden yüz metre kadar ilerde bekliyorlar. Kalabalık birkaç dakika içinde arkalarına diziliyor. Sağa sola atılmış birkaç çelenk görülüyor. Biri Don Balosa'ya gidip yürümesini söylüyor.

Kafile kasabanın merkezine doğru ilerlemeye başlıyor. Bando çalmaktadır. Orkestranın üyeleri ayaklarını paten yapar gibi sağa sola fırlatarak, ağır ağır yürüyorlar. Arkadan, ellerinde yanan mumlar tutan yaşlı kadınlarla çevrili cenaze arabası geliyor. Arabanın arkasında aile ve bütün akrabalar var. Onların gerisinde koro halinde bir dua okuyan öksüz çocuklar. En arkada ise karmakarışık, düzensiz bir kalabalık. İçlerinde bisikletlerini elleriyle iterek yürüyen birkaç kişi de var. Avukat da bunlardan biri. Sonra Madonna'nın arabası geliyor. En arkada ise, içinde yalnız şoförü olan Balilla.

Madonna'nın arabasında Bobo, kardeşi ve beş ya da altı köylü akraba çocuğu. Arabanın pencere ve yarıklarından bakıyor, dışarda olan biteni gözlüyorlar. Köylü kuzenlerin dikkatini çelenkler çekmiş.

— On üç tane.

— Hayır, on iki.

Bobo, pencereden, annesinin adını taşıyan, siyah çerçeveli bir yas duyurusu görüyor. Bir dükkân kepenginin yere bir metre kalıncaya kadar çekildiğini, bir insan topluluğunun şapka çıkardığını görüyor. Giudizio Roma usulü selâmlıyor. Sonra, bir an için araba hızlanıyor ve dengelerini kaybeden, yuvarlanan kuzenler gülüşmeye, birbirlerini gıdıklamaya, başlıyorlar. Önde oturan Madonna onları susturmak

için kamçısını küçük ön pencereden uzatıyor. Bobo Madonna'nın kolunu yakalıyor ve bir türlü bırakmıyor. Epey uğraştıktan sonra, ancak sert bir çekişle kurtarabiliyor kolunu Madonna.

Araba duruyor şimdi. Tren geçidinin kapalı olan parmaklıklı engellerinin önünde bekliyorlar. Mezarlık demiryolunun öbür yanında. Sessizlikte nereden geldiği belli olmayan sürekli bir zil sesi duyuluyor. Demiryolu binasından olabilir.

Cenaze arabasını mezarlığa kadar izleyen kalabalığın arasında Gradisca başındaki siyah tülle dikkati çekiyor. Müdür Zeus da var. Arabanın pencerelerinde Bobo'nun kuzenlerinin meraklı, neşeli yüzleri.

Şimdi çocuk dolu bir tren geçiyor. Çocuklar ellerini sallıyor, neşeyle selâm veriyorlar. Geçit açılıyor.

Kafile demiryolundan geçip mezarlığa giriyor.

Ev sessizdir. Bobo ile kardeşi, mutfağın yarı aralık kapısındaki bir yarıktan, kurulmuş olan sofrada her zamanki yerinde oturan babalarına bakıyorlar. Sessiz, kımıltısız oturuyor. Parmaklarıyla ekmeğin içinden küçük toplar yapıyor, avcuyla masanın üstünde uzun uzun, özenle ovalayarak yuvarlaklaştırıyor bunları.

Bobo kapıdan ayrılıyor, koridordan geçip bahçeye çıkıyor. Bahçe kapısını geçiyor. Bir an durup nereye gideceğini düşünüyor, yürümeye başlıyor sonra.

Denize giden bulvardadır şimdi. Yol kıyısındaki sıralardan birine oturuyor, ama hemen kalkıyor. Yine yürümeye başlıyor. Kordonboyu ıssızdır.

Dirseklerini taş trabzana dayayıp bir sütuna tırmanan, sonra başlığının üstünde ilerleyen bir ka-

rınca dizisini seyrediyor. Bir süre baktıktan sonra işaret parmağıyla birkaçını eziyor.

Daha sonra dalgakıranın üstünde yürüyor. Limanın üstündeki fenere gidiyor. Sonra gözleri ve bütün ilgisi başının üstünde, denizin üstünde, çevresinde salınan, danseden bir «pamukçuk» bulutuna dönüyor birden. Havanın bu ışıklı tozla dolu olduğunu ancak şimdi fark etmiştir. İlk yaz gelmiştir yine.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

DENİZE KADAR uzanan yeşil bir ovada yükselen birkaç meşenin gölgesinde, çevresi insanla dolu iki uzun masa. Gradisca'nın düğün yemeğindeyiz. Uzun, beyaz bir elbise var üzerinde. Yanında, Güneyli bir jandarma olan damat, ciddi, dimdik oturuyor. Bütün akraba ve ahbapların çevresinde toplanmış olduğu sofra bardak ve özgün şarap şişeleriyle dolu. Kadeh kaldırılacaktır şimdi, altmışının üzerinde bir adam ilk konuşmayı yapmak için ayağa kalkıyor.

— Kadehimi yeni evliler için kaldırıyor ve şunu diliyorum: Her zaman mutlu olun.

Herkes alkışlıyor. Herkes bardağını gelinin bardağına dokundurmaya çalışıyor. Yemek yemeye de-

vam eden tek kişi Giudizio. Önünde üç metre domuz sucuğu ve bir mum var.

— Hepsini yiyeceğim, sonra mumu da yiyeceğim — diyor.

Bir meraklı topluluğu çevresine birikmiş.

Çevrelerinde hayvanlar dolaşıyor: birkaç tavuk, bir hindi ve bir domuz var. Sarhoş olan Bobo sürekli gülüyor. Kaçışan tavuklara ekmek parçaları atıyor. Hindiye gülüyor. Bir peynir parçasıyla arkasından vurduğu domuza gülüyor.

Domuz hızla samanlığın arkasına kaçıyor. Sırtlarını saman yığınına dayamış konuşan iki genç var burada. Kız, uzun boylu, kaba saba bir köylü. Erkek bölgenin klasik çiftçi tipi.

— Hoşuma gidiyorsun.

— Popoma anlat sen onu.

— Çok güzelsin.

— Bok güzelim.

Şimdi Cantarèl'li kör armonikasını dizine koymuş hazırlanıyor. Önce çalgısını akort ediyor, sonra, boğuk sesiyle, geline bir madrigal söylemeye başlıyor.

Güzel şeylerle doluysa da dünya,
Kasabadan güzel yerlerle doluysa da,
güneş batıp akşam olunca,
kimbilir nerde çekersin bir iskemle
ve kafanın içinde, yavaş yavaş,
dünyanın en güzel yeri olur burası.
Ama nasıl yaşayabilirsin Kasabadan uzakta?

Heyecandan ağlayan Gradisca'yı damat yatıştırmaya çalışmakta. Bütün çağrılılar el çırparak neşeleriyle ona yardım ediyorlar.

Fotoğrafçı fotoğraf makinesini yerleştirip haykırıyor :

Cantarèl'li kör çalmaya devam ederken hatıra fotoğrafları çekiliyor. Önce Gradisca ile damat. Sonra Gradisca ile kızkardeşleri. Daha sonra gelin ve damatla yakın akrabaları. En son, gelin ve damatla bütün çağrılılar.

Bu fotoğrafların çoğu da, fotoğrafçının raflara yığdığı başka fotoğraflara katılır. Zamanın tülünün çoktan örttüğü fotoğraflara; Miranda ile Bobo'nun babası bunların arasında. Sonra, asker kılığıyla Carlini, üzerinde profesör cübbesi, bisikletini eliyle tutan Avukat, bir sahne panosuna çizilmiş bir uçağı kullanan Scurèza di Corpolo, faşist giyimiyle Bobo ve bir de çok eski yılların mayolarını giymiş insanlarla dolu plaj...

150 Lira